

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის
სახელმწიფო უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

თორნიკე გოგოლაშვილი

სახის ლინგვისტური რეალიზაცია საგაზეთო კომუნიკაციაში
(ბრიტანული და ქართული პრესის მასალაზე)

10.02.07 _ ტიპოლოგიური და შედარებითი ენათმეცნიერება

ფილოლოგიის მეცნიერებათა კანდიდატის
სამეცნიერო ხარისხის მოსაპოვებლად წარმოდგენილი

დ ი ს ე რ ტ ა ც ი ა

თბილისი

2006

ს ა რ ჩ ე ვ ი

შესავლი.

თავი I _ ბრიტანული და ქართული საგაზეთო კომუნიკაციის ზოგადი დახასიათება.

თავი II _ სახის ლინგვო-გრაფიკული რეალიზაცია საგაზეთო

კომუნიკაციაში.

თავი III _ სახის და ეტიკის ნორმების ურთიერთმიმართება ბრიტანულ და ქართულ სა-

გაზეთო კომუნიკაციაში.

§ 1. ეტიკური ნორმების ვერბალური რეალიზაცია საგაზეთო კომუნიკაციაში.

§ 2. სახის და ეტიკური ნორმების ურთიერთმიმართება საგაზეთო კომუნიკაციაში.

დასკვნა.

შ ე ს ა ვ ა ლ ი

წინამდებარე სადისერტაციო ნაშრომი შეისწავლის სოციოლინგვისტური ფაქტორის _ სახე _ ლინგვისტური რეალიზაციის თავისებურებებს ბრიტანულ და ქართულ საგაზეთო კომუნიკაციაში.

სადისერტაციო ნაშრომის მიზანს წარმოადგენს:

1. ბრიტანული და ქართული საგაზეთო კომუნიკაციის შეპირისპირებითი ანალიზი.
2. სახის ფაქტორის ლინგვისტური რეალიზაციის თავისებურებების შესწავლა ბრიტანულ და ქართულ პრესაში;
3. ჟურნალისტური ეთიკის ნორმების და მათი ლინგვო-გრაფიკული გამოხატულების კვლევა ბრიტანულ და ქართულ გაზეთებში;
4. სახის და ჟურნალისტური ეთიკის ცნებების ურთიერთმიმართების კვლევა.

როგორც ცნობილია, ზოგადად საგაზეთო კომუნიკაციის და გაზეთის ენის თავისებურებებს არაერთი სამეცნიერო თუ ჟურნალისტური ნაშრომი მიემდგნა, თუმცა ზემოთ ჩამოთვლილ საკითხთა კვლევა არ მოქცეულა მკვლევართა ყურადღების ცენტრში. ნაშრომის თეორიულ საფუძველს ქმნის ე. გოფმანის სოციოლინგვისტური მოძღვრება სახის შესახებ, თავაზიანობის თეორია (ვ. სქოლონი და ს. ვ. სქოლონი, 1997; პ. ბრაუნი და სტ. ლევინსონი, 1987), დ. ჰაიმზის სოციოლინგვისტური მოძღვრება «კონტექსტუალური მახასიათებლების» შესახებ, ჟურნალისტური ეთიკის კოდექსი, მ. რუჟის და ი. გალტუნგის თეორია მასმედიაში ინფორმაციის შერჩევის შესახებ, მოძღვრება ფუნქციურ სტილთა შესახებ, მასობრივი კომუნიკაციის თეორია და სხვა.

სადისერტაციო ნაშრომში გამოყენებული იქნა კვლევის სტატისტიკური და სემანტიკური ანალიზის მეთოდები, ასევე შეპირისპირებითი ანალიზის მეთოდი.

საკვლევ მასალად გამოყენებული იქნა 1998-2006 წლების ბრიტანული და ქართული გაზეთები, როგორც ავტორიტეტული (ბრიტანული: “Financial Times”, “The Daily Telegraph”, “The Independent”, “The Guardian”, “The Times”, “The Guardian Weekly”; ქართული: «საქართველოს რესპუბლიკა», «თბილისი», «24 საათი», «ახალი ეპოქა»), ისე ბულვარული (ბრიტანული: “The Mirror”, “The Sun”, “Daily Mail”, “The Express”, “Evening Standart”; ქართული: «იდუმალეების სამყარო», «ეს საინტერესოა», «არგო», «რაი-რაო?», «ყოველკვირეული ქრონიკა») და ქართული შუალედური გაზეთები: «რეზონანსი», «ალია», «ახალი თაობა», «ახალი ერა», «ასავალ-დასავალი».

განსაკუთრებული ყურადღება მიექცა ერთსა და იმავე დღეს გამოსულ გაზეთებს.

თავი I

ბრიტანული და ქართული საგაზეთო კომუნიკაციის

ზოგადი დახასიათება

როგორც ცნობილია, გაზეთი, როგორც მასობრივი ინფორმაციის ერთ-ერთი სახეობა, რომლის მეშვეობითაც ინფორმაციის გადაცემა უმთავრესად ბეჭდვითი სიტყვის საშუალებით – სატექსტო მასალებით, აგრეთვე სხვადასხვა გამოსახულებებით ხდება, წარმოადგენს კომუნიკაციის სპეციფიკურ ტიპს.

გაზეთი მოიცავს, როგორც ვერბალური, ისე ვიზუალური სახის კომუნიკაციას; იგი კომუნიკაციის ერთობ საინტერესო და ორიგინალურ ფორმას წარმოადგენს, სადაც კომუნიკანტებს (ადრესანტს და ადრესატს) შორის არ არის უშუალო კავშირი, იგი ფაქტობრივად დისტანტური ტიპისაა, ე. ი. ინფორმაციის გადამცემი (ადრესანტი) აქტიურია, მიმღები (ადრესატი) კი – პასიური, მაგრამ გაზეთშიც, ისევე, როგორც მასობრივი ინფორმაციის სხვა საშუალებებში (რადიო, ტელევიზია), ეს უკუკავშირი ფარულ ხასიათს ატარებს, რაც იმაში მდგომარეობს, რომ ხდება ადრესატის სოციოლინგვისტურ ფაქტორთა (ასაკი, სქესი, სოციალური სტატუსი, პროფესია, ეროვნული ან რეგიონალური წარმომავლობა, სარწმუნოებრივი შეხედულება) გათვალისწინება. ზემოთქმულის თვალნათელი მაგალითებია გაზეთები:

«ციცინათელა», რომელიც ორიენტირებულია ბავშვებზე,

«ქალთა გაზეთი» – ორიენტირებულია მდედრობითი სქესის ადამიანებზე და მათ ინტერესებზე, «სტუდენტური პაემანი», რომელიც გარკვეული სოციალური სტატუსის პირებზე, კერძოდ სტუდენტებზეა ორიენტირებული.

საგაზეთო ენის სპეციფიკას გარკვეულწილად განსაზღვრავენ ის ფუნქციები, რომლებსაც გაზეთი კომუნიკაციის პროცესში ასრულებს. გაზეთის ფუნქციების შესახებ ლინგვისტურ და ჟურნალისტურ ლიტერატურაში აზრთა სხვადასხვაობა არსებობს.

ე. პ. პროხოროვი წიგნში «В ведение в теорию журналистики» გაზეთის ექვსს ფუნქციას გამოყოფს (პროხოროვი, 2002):

ა) კომუნიკაციური, რომელიც არის ზოგადად ჟურნალისტიკის და კერძოდ გაზეთის პირველადი ფუნქცია;

ბ) იდეოლოგიური, ანუ სოციალურად ორიენტირებული ფუნქცია, რომელიც ამბის გადმოცემისას გაზეთი ცდილობს მოახდინოს გავლენა მასათა ცნობიერებასა და ღირებულებებზე;

გ) უშუალოდ-მარგანიზებული, ანუ მარეგულირებლის ფუნქცია, იგი გულისხმობს, როგორც ჟურნალისტის ვალდებულებებსა და მოვალეობებს, ისე ინფორმაციის ხარისხიანად მიწოდებას;

დ) კულტურულ-ჩამომყალიბებელი, ანუ ფუნქცია, რომელიც საზოგადოების წევრების კულტურის, მათ შორის ქცევის ეტიკეტის, ჩამოყალიბებას უწყობს ხელს;

ე) სარეკლამო-მინფორმირებელი, აღნიშნული ფუნქციით ხდება უტილიტარული მოთხოვნების დაკმაყოფილება.

ვ) რეკრეატიული, ანუ გართობის, დაძაბულობის მოხსნის ფუნქცია.

პროხოროვი ასევე დასძენს, რომ ნებისმიერი მედია – პროდუქტი, ჩვენ შემთხვევაში კი გაზეთი, შეიძლება იყოს, როგორც მონოფუნქციური, ისე დომინანტფუნქციური ან პოლიფუნქციური.

გ. კვარაცხელია წიგნში «ქართული ენის ფუნქციური სტილისტიკა» საგაზეთო კომუნიკაციის სამ ფუნქციაზე ამახვილებს ყურადღებას (კვარაცხელია, 1990): ა) საინფორმაციო, ბ) აგიტაცია-პროპაგანდის, გ) ზემოქმედების, ანუ ექსპრესიული.

მ. ორკოდაშვილი აღნიშნავს, რომ «თემატიკის და შინაარსის მრავალფეროვნება და საგაზეთო ტექსტის ავტორის სხვადასხვა მიზნის წარმატებული განხორციელებისადმი სწრაფვა ხელსაყრელ პირობებს ქმნის საგაზეთო კომუნიკაციის მრავალი ფუნქციის ჩამოყალიბებისათვის» (ორკოდაშვილი, 1999). იგი საგაზეთო კომუნიკაციის 16 ფუნქციას გამოყოფს: ინფორმაციული, პროპაგანდისტულ-აგიტაციური, სარეკლამო, ანალიზურ-ზემოქმედებითი, სოციალურ-შემფასებლური, კრიტიკა-თვითკრიტიკის, პრობლემის დასმის, აპელაციურ-შემაგულიანებელი, მომწოდებლური, ლოზუნგურ-დეკლარაციული, ფასეულობების ჩამოყალიბების, იდეების ჩამოყალიბების, საგანმანათლებლო, სამყაროს ენობრივი კლასიფიკაციის, ოპერატიულ-ეფექტური ასახვის, ისტორიის მანძილზე თაობებისათვის გადასაცემი.

ზემოთ მოყვანილი კლასიფიკაციების შეჯერებით, შესაძლებელი გახდა საგაზეთო ფუნქციები სამ ძირითად ფუნქციამდე დაგვეყვანა:

ა) ინფორმაციული, რომელშიც შეიძლება გავაერთიანოთ ე. პროხოროვის მიერ ჩამოყალიბებული კომუნიკაციური და სარეკლამო-მაინფორმირებელი ფუნქციები, ასევე გ. კვარაცხელიას საინფორმაციო და მ. ორკოდაშვილის ინფორმაციული, სარეკლამო, ოპერატიულ-ეფექტური ასახვის ფუნქციები.

ბ) ზემოქმედების ფუნქციაში გავაერთიანეთ ე. პროხოროვის უშუალოდ-მაორგანიზებელი, იდეოლოგიური, კულტურულ-ჩამომყალიბებელი, სარეკლამო-მაინფორმირებელი ფუნქციები, ასევე გ. კვარაცხელიას მიერ გამოყოფილი აგიტაცია-პროპაგანდის და ექსპრესიული ფუნქციები; გარდა ამისა, ჩემ მიერ გამოყოფილ ზემოქმედების ფუნქციაში მოვაქციეთ მ. ორკოდაშვილის მიერ გამოყოფილი შემდეგი ფუნქციები: პროპაგანდისტულ-აგიტაციური, ანალიზურ-ზემოქმედებითი, სოციალურ-შემფასებლური, კრიტიკა-თვითკრიტიკის, პრობლემის დასმის, აპელაციურ-შემაგულიანებელი, მომწოდებლური, ლოზუნგურ-დეკლარაციული, ფასეულობების ჩამოყალიბების, იდეების ჩამოყალიბების, საგანმანათლებლო, სამყაროს ენობრივი კლასიფიკაციის, ისტორიის მანძილზე თაობების გადასაცემი და სარეკლამო ფუნქციები.

გ) გართობის ფუნქცია, შეესაბამება ე. პროხოროვის რეკრეაციულ ფუნქციას.

უნდა აღინიშნოს, რომ ზოგიერთი ფუნქცია შუალედური ტიპისაა; ასეთ ფუნქციებად შეიძლება ჩაითვალოს სარეკლამო და სარეკლამო-მაინფორმირებელი ფუნქციები, რადგან ისინი შეიძლება გავაერთიანოთ, როგორც ინფორმაციის ფუნქციაში, ისე ზემოქმედების ფუნქციაში.

ინფორმაციული, ანუ გაზეთის ძირეული ფუნქციისადმი წაყენებული მოთხოვნებია ოპერატიულობა და ლაკონურობა, ანუ ადრესატისთვის მისაწოდებელი ახალი ამბავი სწრაფად მოკლე დროში და კონდენსირებული სახით უნდა იქნეს მიწოდებული. აქვე დავძენთ, რომ ოპერატიულობა-ლაკონურობა განსაკუთრებით საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებისთვის არის ღირებული.

ზემოქმედების ფუნქცია გადამწყვეტ როლს თამაშობს საგაზეთო კომუნიკაციაში. ამ ფუნქციის საშუალებით ხდება მკითხველის ცნობიერებაზე ზემოქმედება, მისი ქცევის მართვა, რაც როგორც იმპლიციტური, ისე ექსპლიციტური ლინგვისტური საშუალებების გამოყენებით მიიღწევა.

ზემოქმედების ფუნქცია ასევე გულისხმობს რეკლამირებასაც, რაც ასე ჭარბად არის გაზეთში.

საგაზეთო კომუნიკაციაში ასევე მნიშვნელოვანია გართობის ფუნქცია. იგი მკითხველის მიზიდვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საშუალებაა. კვლევის შედეგად საგაზეთო კომუნიკაციაში წარმოდგენილი გართობის ტიპები ორ ქვეჯგუფად დავყავით:

1. შემეცნებით-მაინფორმირებელი, სადაც გაერთიანდებიან: კროსვორდი, ჰოროსკოპი, სპორტი, ფსიქოლოგიური ტესტი, სატელევიზიო პროგრამის ანონსი.

2. უშუალოდ გართობის: ანეკდოტი, ფელეტონი.

ზემოთ ჩამოთვლილი გართობის ტიპები საგაზეთო კომუნიკაციისას თავისებურ როლს ასრულებენ, მათ გარკვეული სივრცე აქვთ გამოყოფილი, როგორც ქართულ ისე ბრიტანულ გაზეთებში, განსაკუთრებით კი ბულვარულ გაზეთებში. გართობის ტიპების სიხშირეების დასადგენად ავიღე ერთი ბრიტანული ტაბლოიდი « Daily Mail »-ი და ქართული «ყოველკვირეული ქრონიკა», სადაც გართობის ტიპების სიხშირეების შემდეგი თანაფარდობა შემხვდა:

გაზეთის დასახ.	გვ.	კრო.	ჰორ.	ანეკ.	ფსიქ. ტეს.	სატ. პროგ.	სპორ.
Daily Mail	80	1,27 %	0,62%	0,62%	0%	3,75%,	27,5%
ყოველკვირეული ქრონიკა	28	3,57 %	1,79%	3,57%	1,79%	7,14%	3,6%
The Independent	48	2%	0%,	0%,	0%,	6,25%	22,9%.
ახალი ეპოქა	20	5%	0%	0%	0%	0%	10%.

როგორც ცნობილია, დამკვიდრებული თვალსაზრისით, გაზეთის ენა ცალკეული ენის, როგორც კოდის, ერთ-ერთ ენობრივ ქვესახეობას წარმოადგენს, ანუ საგაზეთო ენა წარმოადგენს ერთ-ერთ ფუნქციურ სტილს (მ. ნ. კოჟინა, 1983; ირ. გალპერინი, 1977; გ. კვარაცხელია, 1990).

ჩატარებულმა კვლევამ ცხადყო, რომ ბრიტანული და ქართული საგაზეთო ენა უნივერსალურ მახასიათებელთა დონეზე მსგავსებების გარდა ინდივიდუალობით გამოირჩევა, ბრიტანული და ქართული საგაზეთო კომუნიკაციის შეპირისპირებითი

ანალიზი ვაწარმოე დ. ჰაიმზის «კონტექსტუალური მახასიათებლების» (Contextual Features) მიხედვით.

როგორც ცნობილია, დ. ჰაიმზი გამოყოფს კონტექსტის იმ მახასიათებლებს, რომლებიც შეიძლება იყოს რელევანტური მეტყველების ცალკეული აქტის ტიპის იდენტიფიკაციისათვის (ბრაუნი, იული, 1986).

დ. ჰაიმზი შემდეგ კონტექსტუალურ მახასიათებლებს გამოყოფს:

1. გარემო (Setting), _ მოიცავს დროს და სივრცეს (Time and Space), ანუ მიუთითებს მოქმედების ადგილზე დროსა და სივრცეში.

2. კომუნიკაციის მონაწილე პირები (Participants):

ა) ადრესანტი (Addressee) _ გაზეთის შემთხვევაში ჟურნალისტი, კორესპონდენტი, რომელიც კოდირებას უკეთებს ახალ ამბებს.

ბ) ადრესატი (Addressee) _ გაზეთის შემთხვევაში მკითხველი, რომელიც ახდენს კოდირებულ ინფორმაციის დეკოდირებას.

3. მიზანი (Purpose) _ კომუნიკაციისას კომუნიკანტთა მიზანი.

4. თემა (Topic) _ ანუ ის, თუ რას ეხება კომუნიკაცია.

5. არხი (Channel) _ ის, თუ რა გზით მიიღწევა კომუნიკანტთა ურთიერთკავშირი. გაზეთის შემთხვევაში არხი არის წერიტი მეტყველების სპეციფიკური ნიმუში.

6. კოდი (Code) _ ენა, ან ენის ქვეტიპი, გაზეთის შემთხვევაში საგაზეთო ენა, რომელიც გამოიყენება კომუნიკაციის დროს კომუნიკანტთა მიერ.

7. შეტყობინების ფორმა (Message form) _ ანუ ჟანრობრივი მახასიათებლები.

8. ტონალობა (Key) _ გულისხმობს გამონათქვამის მოდალობას, შემფასებლობას (ბრაუნი, იული, 1986 წ.).

გარემოს ფაქტორი გაზეთში

როგორც ცნობილია, საგაზეთო ინფორმაცია მოიცავს ამბავს, რომელიც ახლახან მოხდა, სწორედ ამიტომ ადრესანტმა დროის ხანმოკლე პერიოდში უნდა მოახდინოს ახალი ინფორმაციის კოდირება და მოათავსოს იგი წინასწარ განსაზღვრულ ლიმიტირებულ სივრცეში (კერძოდ გაზეთის ერთ კონკრეტულ ნომერში) _ აღნიშვნის ღირსია ის ფაქტი, რომ დროით-სივრცითი შეზღუდვა თავის დაღს ასვამს საგაზეთო კომუნიკაციას (რაც კლიშირებულ გრამატიკულ სტრუქტურებში, ჭარბი ლექსიკური

ერთეულების გამოტოვებაში, ელიფსურ სტრუქტურებში, აბრევიატურების ხმარებაში გამოიხატება).

როგორც ცნობილია, თანამედროვე ტექნიკა, რომელიც გამოიყენება გაზეთის წარმოებისთვის და გავრცელებისთვის, მაქსიმალურად ამცირებს იმ დროის ხანგრძლივობას, რომელიც არსებობს ამბის შექმნასა და მოხმარებას შორის. შეიძლება დროით-სივრცით შეზღუდვას, რომელიც გაზეთში ენობრივი თავისებურებებით ხასიათდება, შევუსაბამოთ ციპფის კანონი უმცირესი ძალისხმევის შესახებ, რომელიც მოქმედებს ყველა ენაში. როგორც ვიცით, ამ კანონის არსი შემდეგშია: ადამიანი ცდილობს, დროისა და ენერჯის მინიმალური დახარჯვით მიიღოს ან გადასცეს ინფორმაციის მაქსიმუმი.

საგაზეთო კომუნიკაციისთვის ასევე მნიშვნელოვანია დროითი ორიენტირების მიმართება რეალურ ამბავთან. სამეცნიერო ლიტერატურაში არსებობს ტემპორალურ ინდიკატორთა კლასიფიკაცია, რომელიც მოიცავს სამ ასპექტს: ტ1 _ ადრესანტის დრო, ტ2 _ ადრესატის დრო, ტ3 _ ხდომილების დრო (გვენცაძე, 1986).

ნებისმიერ ტექსტში შესაძლებელია აღნიშნული ტემპორალური ინდიკატორების სხვადასხვა ურთიერთმიმართება არსებობდეს: ტ1 = ტ2 = ტ3; ტ1 = ტ2 ან ტ2 = ტ3; ტ1 ¹ ტ2 ¹ ტ3.

დაკვირვებამ დაგვანახა, რომ საინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში აღნიშნული სამი ტემპორალური ინდიკატორიდან არც ერთი არ ემთხვევა ერთმანეთს; ამის ნიმუშად შესაძლებელია განვიხილოთ ახალი ამბავი, რომელიც ქ. ომაში მომხდარ ტერორისტულ აქტს შეეხება, კერძოდ ხდომილება მოხდა 16 აგვისტოს, მის შესახებ ინფორმაცია კოდირებული იქნა იმავე რიცხვის საღამოს, ხოლო იგი დეკოდირებული იქნა მკითხველის მიერ 17 აგვისტოს.

ყველა გაზეთმა მკითხველს ოპერატიულად მოუთხრო აღნიშნული ტრაგედიის და მისი შედეგების შესახებ. ყველა გაზეთში (როგორც ავტორიტეტულში, ისე ბულვარულში) ამ ინფორმაციას ჰქონდა დათმობილი გარკვეული შეზღუდული სივრცე, გაზეთები აუწყებდნენ მკითხველს, რომ ქალაქის ერთ-ერთ ცენტრალურ ქუჩაზე აფეთქდა მანქანაში ჩამონტაჟებული ნაღმი; დაიღუპა 28 ადამიანი და 200-მდე დაშავდა (ძირითადად ქალები და ბავშვები). დროით-სივრცითი შეზღუდვის გამო აღნიშნული

ინფორმაციის ვერბალური რეალიზაციისას სხვადასხვა გაზეთმა მიმართა ერთსა და იმავე ენობრივ ერთეულებს, გაზეთებში გამეორებულია ერთი და იგივე ფრაზებიც კი:

“Two babies, five other children and 15 women were among 28 people confirmed dead last night as the enormity of slaughter caused by the republican dissidents who car-bombed Omagh became clear. It was the worst atrocity in 30 years of the troubles.” “The Daily Telegraph” 17.08.1998

“The Prime Ministers of Britain and Ireland stood shoulder to shoulder in Belfast last night, vowing to do all their power to track down the bombers responsible for **the worst atrocity in Northern Ireland's 30 years of troubles.** As Omagh struggled to comprehend the enormity of attack that **killed 28 – mostly women and children and injured 220...**” “The Times” 17.08.1998

“The terrible human suffering caused by the Omagh atrocity was revealed with the names of the victims last night. **Among the 28 who died were three generation of one family...**” “Daily Mai” 17.08.1998

“These are the victims of the terror bomb that **tore Omagh apart. Among the 28 dead was a young mum pregnant with twins...**” “The Mirror” 17.08.1998

ბულვარულ გაზეთებში აღნიშნულ ფაქტს უფრო მეტი სივრცე ჰქონდა დათმობილი, ვიდრე ავტორიტეტულში:

The Daily Telegraph -ში 4, 5 გვერდი, სულ 12 სტატია;

The Sun-ში 9 გვერდი, სულ 19 სტატია.

საგაზეთო კომუნიკაციის მონაწილეები

საგაზეთო კომუნიკაციისათვის განსაკუთრებით ღირებულია ადრესატი, ანუ ინფორმაციის მიმღები; როგორც უკვე აღინიშნა, ადრესანტმა მხედველობაში უნდა მიიღოს და გაითვალისწინოს ინფორმაციის მიმღების ისეთი სოციო-ლინგვისტური ასპექტები, როგორც არის სოციალური სტატუსი, განათლების დონე, ასაკი, სქესი, წარმომავლობა... ასევე ადრესანტმა უნდა გაითვალისწინოს საზოგადოების მრავალშრიანობა.

ყოველივე ზემოთ თქმულის გათვალისწინებით კიდევ უფრო მეტად საინტერესო ხდება საზოგადოების თავისებური იერარქია და მრავალშრიანობა. მაგ., გაზეთის კითხვადობის შემსწავლელი კომისიის მონაცემებით ინგლისურენოვანი საზოგადოება

ექვს სოციალურ კლასად იყოფა. ამ შემთხვევაში დიფერენციაციის ძირითადი კრიტერიუმებია სამსახური და შემოსავალი:

1. საშუალო კლასის ზედა ფენა (Upper-middle class) (მთელი მოსახლეობის 3% შეადგენს და მასში შედიან: მოსამართლეები, წარმატებული ექიმები, უნივერსიტეტების პროფესორ-მასწავლებლები, კომპანიების მეპატრონეები, ბანკების მმართველები და ელიტარული სამხედრო პირები);

2. საშუალო ფენა (Middle class) (შეადგენს 14% და აქ შედიან მასწავლებლები, ჟურნალისტები, კომპანიების მენეჯერები, წვრილი ბიზნესით დაკავებული პირები);

3. საშუალო კლასის ქვედა ფენა (Lower-middle class) (მოიცავს მთელი მოსახლეობის 22%: ექთნები, პროგრამისტები, მბეჭდავები, მდივნები, სტიუარდესები...)

4. მაღალი კვალიფიკაციის მქონე მუშათა კლასი (Skilled working class) (ეს ჯგუფი შეადგენს 28% და მოიცავს: მღებავებს, ელექტრიკოსებს, მემანქანეებს, მცხობელებს, მექანიკოსებს, ტაქსის მძღოლებს...);

5. საშუალო კვალიფიკაციის მქონე მუშათა კლასი და კვალიფიკაციის არმქონე მუშათა კლასი (შეადგენს მთელი მოსახლეობის 18% და ამ კლასში გაერთიანებული არიან: კონდუქტორები, პორტიეები, მწმენდავები, რძის მზიდავები...);

6. სახელმწიფო კმაყოფაზე მყოფი სოციალურად დაუცველი საზოგადოების ფენა (Those at the lowest level of subsistence) (შეადგენს მთელი მოსახლეობის 15% და ამ კლასში გაერთიანებულნი არიან: პენსიონრები, ინვალიდები, უმუშევრები).

უნდა აღინიშნოს, რომ საქართველოში, ჯერ-ჯერობით არ არის შემუშავებული ასეთი სტატისტიკური მონაცემები; ქართულ სინამდვილეში შესაძლებელია მოხდეს საზოგადოების დაყოფა მდიდარ, საშუალო და ღარიბ ფენებად და სიღარიბეს მიახლოებულ და სიღარიბის ზღვარს ქვემოთ მყოფ სოციალურ ფენებად.

როგორც ცნობილია, დიდი ბრიტანეთი გამოირჩევა გაზეთის კითხვადობის მაღალი პროცენტით და, ფაქტობრივად, არც ერთ ქვეყანაში არ გამოდის იმედნი გაზეთი, რამდენიც აქ. ბრიტანული საგაზეთო სპექტრიც ძირითადად ორ ტიპად იყოფა:

ა) ავტორიტეტული (quality, or high-brow papers or broadsheet): Financial Times”, “The Daily Telegraph”, “The Independent”, “The Guardian”, “The Times”, “The Observer”.

ბ) ბულვარული (popular, or tabloids or low-brow papers): “The Mirror”, “The Sun”, “Daily Star”, “Daily Mail”, “The Express” “Evening Standard”.

ხოლო რაც შეეხება ქართულ გაზეთებს, მათი ანალიზის საფუძველზე შემდეგი კლასიფიკაცია მივიღე:

1. ავტორიტეტული: «საქართველოს რესპუბლიკა», «თბილისი», «24 საათი», «ახალი ეპოქა»,

2. შუალედური (ე. წ. შუალედური გაზეთები იკავებენ გარდამავალ პოზიციას ავტორიტეტულ და ბულვარულ პრესას შორის, ამიტომაც ისინი მეტნაკლებად ითავსებენ ამ ორი ტიპის გაზეთების ნიშან-თვისებებს): «რეზონანსი», «ალია», «ახალი თაობა», «ახალი ერა», «ასავალ-დასავალი».

3. ბულვარული ქართული გაზეთებია: «იდუმალების სამყარო», «ეს საინტერესოა», «არგო», «რაო-რაო?», «ყოველკვირეული ქრონიკა».

როგორც ცნობილია, ზემოთ მოყვანილი კლასიფიკაციის გარდა არსებობს გაზეთების კლასიფიკაცია, რომელიც მოხმარების და გავრცელების არეალს, ასევე ბეჭდვის ინტენსიობას და ტირაჟს ემყარება:

1. ნაციონალური

ა) ყოველდღიური ("The Guardian") («24 საათი»)

ბ) ყოველკვირეული ("The Guardian Weekly") («ყოველკვირეული ქრონიკა»)

ყოველდღიური და ყოველკვირეული გაზეთები შეიძლება იყოს, როგორც ავტორიტეტული, ისე ბულვარული და თითოეულს ჰქონდეს გარკვეული პოლიტიკური მიმართულება, კერძოდ კონსერვატორული, ცენტრისტული და ლეიბორისტული:

ლეიბორისტული   ცენტრისტული   კონსერვატორული

The Guardian

The Times

The Daily Telegraph

Daily Mail

The Observer

The Express

Daily Mail

The Express

ქართულ პრესასთან მიმართებაში ასეთი დიფერენცირება არ ხდება, თუმცა აქ შეინიშნება შემდეგი ტენდენცია: სახელისუფლებო («24 საათი»), ნეიტრალური (მეტწილად შუალედური გაზეთები), ოპოზიციური («ახალი ვერსია»).

2. ადგილობრივი ანუ რეგიონალური ("The Scotsman ", «ფოთი»)

ა) ყოველდღიური (აქ შეიძლება იყოს როგორც დილის, ისე საღამოსი): "Evening Standart", «24 საათი»

ბ) ყოველკვირეული "The Guardian Weekly" და «კვირის პალიტრა».

საგაზეთო კომუნიკაციის თემატიკა

როგორც ავტორიტეტული, ისე ბულვარული გაზეთები თემატიკის თვალსაზრისით მრავალფეროვანია. ზოგადად გამოიყოფა:

ა) პოლიტიკური თემატიკა

"What if Britain left Europe? Britain: the 51st state" ("The Times");

«საქართველო უარყოფს სრულიად უსაფუძვლო ბრალდებებს» («საქართველოს რესპუბლიკა»);

ბ) ეკონომიკური საკითხები

"Bank hits at more rates cuts" ("Financial Times");

«შევეცდებით, ბიუჯეტი შეუსრულებლობა ნაკლებად იგრძნონ სოციალურად დაუცველმა ფენებმა» («ახალი ეპოქა»);

გ) საერთაშორისო, საგარეო ახალი ამბები

"Forigners flee Congo mayhem" ("The Independent");

«ჩრდილოეთ ირლანდია ახალი კრიზისის ზღვარზეა» («ახალი თაობა»);

დ) საშინაო და ახალი ამბები

"Grandfather's final act may have save crush baby" ("Daily Mail");

«სამეგრელო-ზემო სვანეთს დაეხმარებიან» («თბილისი»);

ე) სხვადასხვა (ანუ სტატიები, რომლებიც მკითხველს აწვდიან ინფორმაციას ქვეყნის, ინტერსეთა განვითარების, ან ცალკეული პიროვნებების და მათი ცხოვრების შესახებ):

"She was never a nice woman" ("Evening Standard");

«ალეკო თეთრაშვილს «ტრიუმფი» არასდროს დაუღევია» («ყოველკვირეული ქრონიკა»);

ვ) სპორტი

"Owen's sweet dell of success" ("The Mirror");

«საქართველოს ნაკრების პრობლემებს უფრო კომპლექსური მიდგომა სჭირდება» («ახალი ეპოქა»).

დაკვირვებამ დაგვანახა, რომ საშუალოდ ერთ ნომერში ზემოთ ჩამოთვლილი თემები სხვადასხვა სიხშირით გვხვდება. მაგალითად:

დასახელება	სტ. რაოდ.	პოლ.	ეკონ.	საერ.	საშ.	სხვადა.	სპორტი
The Daily Telegraph	146	3,43%	9,66%	17,12%	13,86%	24,65%	31,5%
ახალი ეპოქა	94	12,76%	7,44%	17,02%	11,7%	17,02%	34,5%
The Mirror	63	3,1%	1,6%	17,5%	1,6%	25,4%	52,4%
სავალ- დასავალი	66	3%	0%	56,2%	18,1%	21,2%	1,5%

სხვაობა შეინიშნება ბრიტანულ და ქართულ ბულვარულ გაზეთებს შორის, ქართული ტაბლოიდები შეიძლება იყოს მონოთემატური ტიპის, მაგალითად, «ეს საინტერესოა».

განსხვავებით ბრიტანული პრესისაგან, სადაც თემატური ჩანართები თვით გაზეთებში გვხვდება (გაზეთ“The Independent”-ის დანატეხია: Your Money, Personal Finance, Motoring, Property, Weekend Review, Comment, Arts and Books, Country and Garden, Food and Drink..) ქართულ პრესაში ვხვდებით სოციალურად ორიენტირებულ გაზეთებს. ჩვენ ასეთი გაზეთები პირობითად შემდეგნაირად დავყავით:

- ა) ლიტერატურული: «ლიტერატურული საქართველო»;
- ბ) სპორტული: «სარბიელი», «ლელო», «11 X 11»-ზე
- გ) სტუდენტური: «თბილისის უნივერსიტეტი», «სტუდენტური პემანი», «ქართული უნივერსიტეტი»;
- დ) საბავშვო: «ციცინათელა»;
- ე) ფენიმისტური: «ქალთა გაზეთი».

ჟურნალისტურ წრეებში არსებობს გარკვეული კრიტერიუმები, რის მიხედვითაც ადრესანტი არჩევს მისთვის ღირებულ ახალ ამბავს. ი. რუჟმა და მ. გალტუნგმა ნორვეგიულ პრესაზე დაკვირვებით შეადგინეს პრესისთვის ღირებული ინფორმაციის შერჩევის კრიტერიუმები (General News Values) (ფაულერი, 1993).

პრესისათვის ღირებული ინფორმაციის შერჩევის კრიტერიუმები 12 ასპექტს შეიცავს:

1. ინფორმაციის სიხშირე (frequency), ანუ ადრესატისათვის უნდა იქნეს მიწოდებული ისეთი ინფორმაცია, რომლებიც მოულოდნელად ხდება და დასრულებულ მოვლენებს ეხება.

2. ახალი ამბის მასშტაბურობა და ყოვლის მომცველობა (threshold), მნიშვნელოვანი ამბავი არის ის, რომელიც დიდი რაოდენობის ადამიანებზე ახდენს ძლიერ ეფექტს.

3. არაორაზროვნება (unambiguity) – მოიცავს იმ მოვლენების გაშუქებას, რომელთა იმპლიკაცია უფრო ნათელია.

4. ამა თუ იმ კულტურისთვის რამდენად ღირებულია ესა თუ ის მოვლენა (meaningfulness), ამ ფაქტორის გათვალისწინებისას შემოდის ე. წ. «კულტურული სიახლოვის ფაქტორი (Cultural Proximity), ე. ი. რამდენად აქმადია ესა თუ ის ამბავი აუდიტორიის მიერ.

5. ჰარმონიულობა (consonance), უშუალოდ უკავშირდება მედიის მზაობას, მოახდინოს რეპორტაჟი.

6. ახალი ამბის მოულოდნელობა (unexpectedness), ეს პრინციპი მოიცავს არაორდინალურობას და იგი ემყარება ჩარლზ ა. დანის ფორმულას: «თუ ძალი კბენს ადამიანს, ეს არ არის ამბავი; მაგრამ თუ კაცი კბენს ძალს, აი, ეს არის ამბავი».

7. ახალი ამბის განგრძობადობა (continuity) გულისხმობს იმ ფაქტს, რომ რეპორტაჟი ერთი და იმავე ამბის შესახებ აუდიტორიისთვის უფრო მისაღები არის.

8. ახალი ამბების კომპოზიციურობა (composition), გულისხმობს მედია საშუალებისთვის წინასწარ გამოყოფილი სივრცის შევსებას.

9. ახალი ამბები ელიტარული ერების შესახებ (reference to elite nations), ანუ ახალი ამბები, რომლებიც ეხება გლობალურ ძალებს, უფრო მეტ ინტერესს იწვევს.

10. ახალი ამბები ელიტარული პირების შესახებ (reference to elite persons), ე. ი. ახალი ამბავი უფრო საინტერესოა, როდესაც იგი ეხება ცნობილ ადამიანებს, ძლევამოსილ და მდიდარ ინდივიდებს.

11. ახალი ამბის პერსონალიზაცია (personalization), ანუ უფრო მეტ ინტერესს იწვევს ამბები, რომლებიც ეხება პერსონებს.

12. უარყოფითობა (negativity), ახალი ამბის უარყოფითობა საზოგადოებას შოკს ჰგვრის და იგი მსჯელობის საგანი ხდება; იყენებენ ფორმულას – ცუდი ამბავი კარგი ამბავია (Bad news is good news), ანუ ხელმძღვანელობენ პრინციპით, რაც უფრო უარყოფითია ახალი ამბავი, მით უფრო იპყრობს იგი ყურადღებას. ამაზე კარგად მეტყველებს ის ფაქტიც, რომ ცნობილი ინგლისური გამოთქმა «არავითარი ამბავი კარგი ამბავია» (No News is good news) გასული საუკუნის 20-იან წლებში ასე შეიცვალა «კარგი ამბავი არ არის ამბავი» (Good news is no news).

ახალი ამბის შერჩევის კრიტერიუმების სხვა კლასიფიკაციები არსებობს. ამჯერად ჩვენ მოვიყვანთ გაზეთ "The Guardian"-ის ყოფილი რედაქტორის ელ. ჰეტერინგტონის მიერ ჩამოყალიბებულ კლასიფიკაციას, რომელიც ღირებულია თემატიკის შერჩევისას (ჰარტლი, 1990): 1. ახალი ამბის დრამატულობა, 2. ახალი ამბის მოულოდნელობა, 3. ახალი ამბის სკანდალურობა, 4. ელიტარული ქრონიკა, 5. ახალი ამბის კრიმინალურობა.

თემატიკის არჩევისას აშკარაა სხვაობა ორივე ქვეყნის, როგორც ავტორიტეტულ, ისე ბულვარულ გაზეთებს შორის.

როგორც ბრიტანული, ისე ქართული ავტორიტეტული გაზეთები, ძირითადად აქცენტს აკეთებენ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-სოციალურ თემებზე, ხოლო ბულვარული პრესა კი უპირატესობას სკანდალურ-კრიმინალურ-ელიტარული ახალი ამბების გაშუქებას ანიჭებს; ამის ნათლად დასაანახად მოვიყვან ავტორიტეტულ და ბულვარულ გაზეთებში რუბრიკის გადანაწილების მაგალითებს:

ბრიტანული ავტორიტეტული:

"The Daily Telegraph" – News, News Bulletin, Yesterday in Parliament, World News, Feature News, Health, Arts, Comments and letters to the editor, Court and Social, Obituaries, End Column, Business News, Weather and Bridge, Radio and Television.

"Financial Times" – National News Digest, World (Europe the Americas, Asia Africa, Middle-east and Africa) News, International News, Inside Track, Sport, The arts, Television and Radio, Comments and Analyses (Letters to the Editor), Companies and Markets, Currencies and Money, Commodities and Agricultures, At Managed Funds Service, World Stock Markets, UK Markets, London Shared Service.

ბრიტანული ბულვარული:

"**The Mirror**" – Today's weather, Mirror Mania, Results, TV Guide, Your Problems, Puzzles and Crosswords, Stars and Stripes, Sports.

"**The Daily Mail**" – Weather, Home, Comments, Money Mail, Campaign, The Mail, Coffee Break, Coffee Break 1, Coffee Break 2, Special Advertisements, Features, City and Finance, Flight and Overseas, Holidays, Race Mail, Sport.

ქართული ავტორიტეტული:

«**24 საათი**» – ამბები, უცხოეთი, თვალსაზრისი, რეკლამა, ეკონომიკა, სამართალი, პროექტი, რევიუ, სპორტი, სხვადასხვა.

«**ახალი ეპოქა**» – ნომრიდან ნომრამდე, სახელმწიფო, დედაქალაქი, რეგიონი, ინფორმაციული სარდაფი, სტიქია, პოლიტიკა, უცხოეთი, ეკონომიკა, სამართალი, საზოგადოება, კულტურა, ფიქრები საქართველოზე, განცხადებები, მედიცინა, დაიჯესტი, არამკითხე მოამბე, სარედაქციო, მოდა, თავშესაქცევი, სპორტი, სატელევიზიო პროგრამა.

ქართული ბულვარული:

«**ყოველკვირეული ქრონიკა**» – პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-საზოგადოებრივ-კრიმინალურ-ელიტარული ქრონიკა, მონიტორი, გალერეა, კვირის სატელევიზიო პროგრამა, თეატრალური აფიშა, TV ბულვარი, სერიალი, კულისებს მიღმა, პოდუმი, ჰიტ-ალუმი, ინკოგნიტო, დაიჯესტი, კვირის ჰოროსკოპი.

ქართული შუალედური:

«**ალია**» – საშინაო ამბები, ინკოგნიტო, ეკონომიკა, დაიჯესტი, განცხადებები, სპორტი, სატელევიზიო პროგრამა, კულტურა, გართობა.

«**ახალი თაობა**» – დღეს, პოლიტიკა, ეკონომიკა, სამართალი, სხვადასხვა, თV პროგრამა, განცხადებები.

გაზეთში სტრუქტურული თვალსაზრისით შეიძლება გამოიყოს სამი ძირითადი ელემენტი: პირველი გვერდი, შიდა გვერდები, ბოლო გვერდი.

სამივე მათგანის ერთობლიობა ქმნის გაზეთის ინდივიდუალურ და განუმეორებელ სახეს, რომელიც სპეციფიკური ლინგვო-გრაფიკული სტილით ხასიათდება. სპეციფიკური ლინგვო-გრაფიკული სტილით განსაკუთრებით გაზეთის პირველი და ბოლო გვერდები ხასიათდება. ზოგადად გაზეთთა რედაქციებში სპეციალური ტერმინებიც კი იხმარება – «პირველი გვერდის მასალა», რადგან: პირველი

გვერდის კომპოზიცია, როგორც ენობრივ, ისე ვიზუალურ დონეზე, განაპირობებს და ქმნის, როგორც გაზეთის გარეგნულ სახეს, ისე მის შინაარსს.

გაზეთის პირველი გვერდის გარეგნული სახის მეშვეობით ადრესატი ახდენს ამა თუ იმ გაზეთის იდენტიფიკაციას; გაზეთს უნდა ჰქონდეს უცვლელი ლინგვო-გრაფიკული სტილი, ანუ უცვლელი უნდა იყოს გრაფიკულად მისი სათაური, მასალათა განლაგების პრინციპი და თვით გაზეთის ფორმატიც; ზოგჯერ ღირებულა თვით გაზეთის ფურცლის ფერიც კი. მაგ. "Financial Times"-ი ყოველთვის ვარდისფერ ფურცლებზე იბეჭდება. ზემოთ ჩამოთვლილი კრიტერიუმები უადვილებს ადრესატს «თავისი გაზეთის» ამოცნობას.

უნდა აღინიშნოს, რომ თითოეული ტიპის გაზეთს, როგორც ავტორიტეტულს, ისე ბულვარულს, განსაკუთრებით პირველ და ბოლო გვერდებზე ახასიათებს ახალი ამბების განლაგების თავისი სტილი.

როგორც ბრიტანული ისე ქართული ავტორიტეტული გაზეთის პირველ გვერდზე, ერთი სტატია არის მოწინავე ანუ "Lead"-ი, რომელიც მოთავსებულია პირველი გვერდის «ფანჯარაში». გარდა "Lead"-ისა პირველ გვერდზე ასევე გვხვდება ორი ტიპის მოკლე ინფორმაციული შეტყობინება:

1. news in breif ან inside (ერთი რუბრიკის ქვეშ გაერთიანებული მოკლე ინფორმაციული შეტყობინებები).

2. დამოუკიდებელი ტიპის მოკლე ინფორმაციული შეტყობინებები.

ერთი რუბრიკის ქვეშ გაერთიანებული მოკლე ინფორმაციული შეტყობინებები წარმოადგენენ, ძირითადად, ერთ რთულ წინადადებას, რომელიც გაზეთის შიდა გვერდებზე მოთავსებული სტატიების პირველი აბზაცებია (ანუ ლიდები):

"Financial Times"-ის პირველ გვერდზე მოკლე ინფორმაციულ შეტყობინებასა სათაურით – "Africa bombs suspect held", რომელშიც ვკითხულობთ: "Pakistan said it had arrested a suspect in the bombings of the US embassies in Kenya and Tanzania and sent him to Nairobi", აღნიშნულ შეტყობინება წარმოადგენს შიდა გვერდის პუბლიკაციის ლიდს; ერთ-ერთ შიდა გვერდზე შემდეგ ვკითხულობთ: "Pakistan said yesterday it had arrested a suspect in the bombings of the US embassies in Kenya and Tanzania and sent him to Nairobi. The suspect, a 23-year-old man, was arrested immediately..."

«ახალი ეპოქის» პირველ გვერდზე მოკლე ინფორმაციული შეტყობინებაა უსათაუროდ - «ხალხში პრორუსული განწყობის გაძლიერება ხელისუფლების დამსახურება», რომელიც წარმოადგენს შიდა გვერდის პუბლიკაციის ლიდს, ერთ-ერთ შიდა გვერდზე ლიდი შემდეგნაირად გრძელდება: «რას უნდა მიეწეროს პროდასავლური ვექტორისადმი ამნაირი გაგულგრილება?».

ავტორიტეტული და ბულვარული გაზეთების პირველი გვერდი ვიზუალურად შემდეგნაირად გამოიყურება:

1	1. სათაური	1	1. სათაური
2 2	2. ახალი ამბები	-----	2. რეკლამა
3	მოკლედ	2	3. მოწინავე
	3. «მოწინავე სტა- ტია»		სტატია
4	4-5.	3	
5 6	დამოუკიდებელ ი სტატია		
	რეკლამა		

ბულვარულ გაზეთებში პირველი გვერდი მხოლოდ ერთ სტატიას აქვს დათმობილი.

რაც შეეხება ბოლო გვერდს, ისიც გარკვეული იდეოსინკრეტულობით გამოირჩევა.

როგორც ბრიტანული, ისე ქართული, ავტორიტეტული გაზეთების ბოლო გვერდებზეც ვხვდებით ერთ მთავარ სტატიას, რომელიც გაზეთის «ფანჯარაში» არის მოთავსებული. გარდა ამისა, ბოლო გვერდზე შეიძლება შევხვდეთ რამდენიმე მცირე ზომის სტატიას.

გაზეთის ერთ-ერთი ფუნქცია – გართობა, სრულად ბოლო გვერდზე რეალიზდება. ავტორიტეტული გაზეთების ბოლო გვერდები დათმობილი აქვს ერთ ან რამდენიმე კროსვორდს. ვიზუალურად ავტორიტეტული გაზეთის ბოლო გვერდი შემდეგნაირად გამოიყურება.

1

1. სტატია

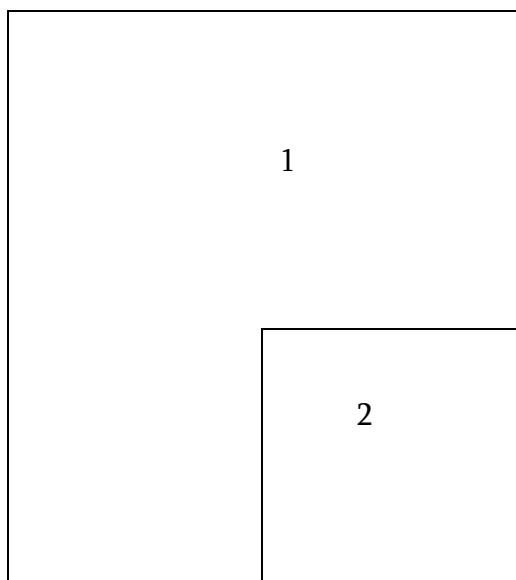
2, 3, 4. გართობა

2

3

4

რაც შეეხება ბულვარულს, აქაც ბოლო გვერდზე განთავსებულია ერთი სტატია, რომელსაც თითქმის მთელი გვერდი აქვს დათმობილი; ქართულ გაზეთში სტატიის გარდა ასევე გვხვდება კროსვორდები და ანეგდოტები.

1. სტატია

2. რეკლამა

არხის ფაქტორი საგაზეთო კომუნიკაციაში

საგაზეთო არხის სპეციფიკა განაპირობებს შემდეგ ლინგვო-გრაფიკულ თავისებურებებს:

ა) საგაზეთო ენაში გამოტოვებულია ჭარბი ენობრივი ერთეულები; ზოგადად ბრიტანულ პრესაში არსებობს ფორმულა $10=8$ (ჩვეულებრივი წერითი მეტყველების დროს გამოსაყენებელი 10 ერთეული, ანუ სიტყვა, საგაზეთო წერით მეტყველებაში უდრის რვას):

"*Traced Vauxhall proves * killers crossed * border" ("The Guardian");

"*Farm family loses * generation in a second" ("The Times");
"*Gunman rapes students in London street" ("The Daily Telegraph");
"Taliban * to destroy statues" ("The Guardian");
"Sinn Fein pressed * to lead police to bombers" ("Financial Times");
"Government * to sell off Territorial Army centers" ("Financial Times").

როგორც დავინახეთ, ინგლისურში გამოტოვებულია არტიკლი (როგორც განსაზღვრული, ისე განუსაზღვრელი), დამხმარე ზმნა ტო ბე, კავშირი ტჰატ-ი; ჭარბი ლექსიკური ერთეულების გამოტოვება ელიფსურ სტრუქტურებ წარმოქმნის.

ბ) ქართულ საგაზეთო კომუნიკაციაში ასევე ხშირია ელიფსი:

«* «ბერიკონში», * იოსელიანის ქორწილში, * მეფარიძე, * წურწუმია და * თათარაშვილი მღეროდნენ» («ყოველკვირეული ქრონიკა»);

«* სტუდენტები _ პოლიტიკურ თამაშში *» («ახალი თაობა»);

«პრეზიდენტი მოსკოვში რუსეთ-საქართველოს შორის სამხედრო საკითხზე გამართული ∇ მეშვიდე რაუნდის შედეგებით კმაყოფილია» («ახალი ეპოქა»);

«საქმე ეხებოდა ∇ ყაზარმების მშენებლობას» («ახალი ეპოქა»).

ზემოთ მოყვანილ მაგალითებში, კერძოდ პირველ მაგალითში გამოტოვებულია მსაზღვრელი «რესტორანი» და არსებითი სახელები, მეორე მაგალითში _ მსაზღვრელი და შემასმენელი, მესამეში დამატება და ბოლო მაგალითში – მსაზღვრელი «სამხედრო».

ელიფსური სტრუქტურებით ასევე გამოირჩევა ინგლისური საგაზეთო მეტყველება:

"Crisis as Russia is forced to devalue rouble" ("Evening Standard");

"UN * to vote draft resolution on Afghanistan" ("The Daily Telegraph");

"28 * dead, eight * still critical" ("Evening Standard");

"Sophia * in hospital with heart problems" ("Evening Standard");

"Flower power * to fight N-waste" ("Evening Standard").

ამ წინადადებებში გამოტოვებულია დამხმარე ზმნა "to be".

გ) ბრიტანულ გაზეთებში ხშირად გამოიყენება სინთეზური გრამატიკული ფორმები; ფართოა მარტივი აწმყო დროის (Present Indefinite/Present Simple) ხმარების სფერო (განსაკუთრებით სათაურებში). მარტივი აწმყო დროის გამოყენება, ერთი მხრივ, გამოწვეულია ენაში არსებული ეკონომიის პრინციპით და, მეორე მხრივ, ამ დროის

გამოყენება მეტ დრამატულობას სძენს გადმოსაცემ ინფორმაციას, რაც ადრესანტში თანაგანცდის ეფექტს იწვევს:

"Two policemen die in Capitol gun rampage" ("The Times");

"Clinton lawyer pledges "whole truth" ("The Independent");

"The significance of the report lies in the close ties between Demons and Labours". ("The Guardian").

ქართულ გაზეთშიც სათაურებთან ძირითადად აწმყო დროს იყენებენ:

«აბაშიძეს საკუთარი ხალხი ატყუებს» («ალია»);

«1973 წელი... საქართველოს მწერალთა კავშირის სხდომა მიმდინარებს... სხდომის თავმჯდომარე კანდიდ ჩარკვიანია...» («ასავალ-დასავალი»).

დ) ეკონომიის პრინციპის მოქმედების ერთ-ერთი საშუალებაა აბრევიატურა. ლინგვისტურ ლიტერატურაში გამოყოფენ აბრევიატურების ორ ტიპს:

1) გრაფიკულს, ანუ ისეთს, რომელიც მხოლოდ ენის წერით დისკურსში გვხვდება;

2) აკრონიმებს, ანუ ისეთ შემოკლებებს, რომლებიც ზეპირ მეტყველებაშიც იხმარება.

ინგლისურში აკრონიმებს სამ კლასად ყოფენ:

1. აკრონიმები, რომლებიც წარმოადგენენ სიტყვების პირველი ასოების შეერთებას,

ა) გამოითქმის, როგორც სიტყვა:

UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization;

BMEWS – Ballistic Missile Early Warning System.

ბ) იკითხება ანბანურად:

SOS – Save Our Souls.

2. აკრონიმები, რომლებიც მიიღება მარცვლების შეერთებით:

Interpol – International Police Organization-Interpol;

Capcom – Capsule Communicator.

3. აკრონიმები, რომლებიც მიიღება: პირველი სიტყვის პირველ ასოს პლიუს მეორე სიტყვა:

V-day – Victory Day.

ქართულში გამოიყოფა აკრონიმების ოთხი ტიპი:

ა) პირველი ასოებით ნაწარმოები:

სბ _ სამრეწველო ბიზნესი,

შპს _ შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება

ბ) ორი ან სამი თავკიდური მარცვლით:

გაერო _ გაერთიანებული ერების ორგანიზაცია.

გ) პირველი თავკიდურის შეერთებით მეორე სიტყვასთან:

ევროკავშირი.

დ) პირველი ფუძის სახით მეორე თავკიდური მარცვალი:

ინტერპოლი.

სპეციალური ლინგვისტური ლიტერატურის შესწავლისა და უშუალოდ საგაზეთო მასალაზე დაკვირვების საფუძველზე საგაზეთო აბრევიატურები სამ ჯგუფად დავყავით:

1. ტექნიკური ხასიათის, ანუ ისეთი აბრევიატურები, რომლებიც აღნიშნავენ ზომა-წონას, სიგრძეს, მოცულობას, ვალუტას, რაოდენობას, ტემპორალურ მონაკვეთს...:

bld – barrel per day;

cm – centimeter;

ft – foot;

m – million;

bn – billion;

კგ _ კილოგრამი;

მლნ _ მილიონი;

სთ _ საათი.

2. არატექნიკური აბრევიატურები, რომელიც შემდეგ ქვეტიპებს მოიცავს:

ა) სამხედრო და საპოლიციო ჩინები:

Brig – brigadier;

Col – colonel;

Capt – captain;

Liet – lieutenant;

გენ. – გენერალი;

პოლკ. – პოლკოვნიკი.

ბ) დაწესებულებები, ინსტიტუტები, ორგანიზაციები (განსაკუთრებით საერთაშორისო), კომპანიები:

M15 – Directorate of Military Intelligence, Section 5 (UK);

M16 – Directorate of Military Intelligence, Section 6 (UK);

BBC – British Broadcasting Corporation;

RUC – Royal Ulster Constabulary (Northern Ireland; now the Police service of Northern Ireland);

FBI – Federal Bureau of Investigation;

BMW – Bayerische Motoren Werke (Bavarian Motor Works; German auto manufacturer);

NATO – North Atlantic Treaty Organization;

UN – United Nations Organization;

OSCE – Organization for Security and Co-operation;

EU – European Union;

ნატო – ჩრდილო-ატლანტიკური ხელშეკრულების ორგანიზაცია;

ცსკო – ცენტრალური საარჩევნო კომისია;

ბიბისი – ბრიტანეთის სამაუწყებლო კორპორაცია;

დსთ – დამოუკიდებელ სახელმწიფოთა თანამეგობრობა;

შსს – შინაგან საქმეთა სამინისტრო;

ეუთო – ევროპის უსაფრთხოების და თანამშრომლობის ორგანიზაცია;

ევროკავშირი – ევროპის კავშირი.

დ) ქვეყნები:

US – United States of America;

აშშ – ამერიკის შეერთებული შტატები.

გ) ოფიციალური პირები, მაღალჩინოსნები:

PM – Prime Minister;

MP – Member of Parliament.

დ) საფინანსო-ეკონომიკური ტერმინოლოგია:

GNP – Gross National Product;

FY – Fiscal Year;

დღგ – დამატებითი ღირებულების გადასახადი.

ე) საბუნებისმეტყველო-სამედიცინო ტერმინოლოგია:

GHz – Gigahertz (thousands of MHz);

HF – High Frequency;

მეგაჰერცი;

კილოვატი.

3. სტილური ანუ პირობითი «ე. წ.» / «ა. შ..» ტიპის:

ეტც.;

ი.ე;

სხვ. – სხვა;

ე. წ. – ეგრეთ წოდებული;

ე. ი. – ესე იგი.

ანალიზის შედეგად აკრონიმების სტრუქტურული ტიპების მონაცემები ასახულია ქვემოთ მოყვანილ ცხრილში:

ბრიტანული გაზეთები

გაზეთების დასახელება	აკრონიმების საერთო რაოდენობა	გრაფიკული, ანუ ისეთი აკრონიმები, რომლებიც ენის წერით დისკურსში გვხვდება	იკითხება, როგორც სიტყვა	იკითხება ანბანურად	რამდენიმე მარცვლის შეერთებით	V-Day-ის ტიპის
Financial Times	21 სტ. 182	59 (32,4%)	13 (7,3%)	110 (60,4%)	0 (0%)	3 (0,1%)
The Times	20 სტ. 57	2 (3,5%)	0 (0%)	54 (94,8%)	0 (0%)	4 (4,80%)
The Daily Telegraph	24 სტ. 83	11 (13,2%)	0 (0%)	68 (82%)	0 (0%)	4 (4,8%)
The Independent	18 სტ. 52	7 (13,4%)	0 (0%)	45 (86,6%)	0 (0%)	0 (0%)
The Guardian	18 სტ. 83	18 (21,7%)	0 (0%)	65 (78,3%)	0 (0%)	0 (0%)
The Sun	26 სტ. 55	7 (12,7%)	0 (0%)	42 (76,4%)	0 (0%)	6(10,9%)
The Mirror	20 სტ. 35	7 (20%)	0 (0%)	27 (77,2%)	0 (0%)	1 (2,8%)

Daily Mail	20 სტ. 42	28 (66,7%)	0 (0%)	11 (26,2%)	0 (0%)	3 (7,1%)
The Express	21 სტ. 57	39 (68,4%)	0 (0%)	18 (31,6%)	0 (0%)	0 (0%)
Evening Standard	20 სტ. 46	10 (21,7%)	0 (0%)	36 (78,3%)	0 (0%)	0 (0%)

ქართული გაზეთები

დასახელება	აბრივიატურების რაოდენობა	2 ან მარცვლით	3 პირველი თავკიდური მეორე მთლიანად	ფუმე+თავკიდური	პირველი ასოებით ნაწარმოები
ახალი ეპოქა	12 სტ. 20	1 (8,3%)	7 (58,3%)	0 (0%)	4 (16,7%)
საქართველოს რესპუბლიკა	18 სტ. 20	0 (0%)	8 (45,5%)	0 (0%)	10 (35,5%)
ალია	6 სტ. 24	0 (0%)	3 (50%)	2 (33,3%)	1 (16,7%)
ახალი თაობა	15 სტ. 16	0 (0%)	7 (43,8%)	0 (0%)	9 (56,2%)
რეზონანსი	21 სტ. 38	0 (0%)	19 (50%)	0 (0%)	19 (50%)
თბილისი	10 სტ. 0	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)
24 საათი	17 სტ. 17	1 (5,9%)	0 (0%)	0 (0%)	17 (17%)
ასავალ-დასავალი	9 სტ. 2	0 (0%)	0 (0%)	0 (0%)	2 (9%)

უნდა აღინიშნოს, რომ ქართულ გაზეთებში აბრივიატურები სტრუქტურულად არათანმიმდევრულ ხასიათს ატარებს:

1. ერთი და იგივე სახელწოდება (მაგ., შინაგან საქმეთა სამინისტრო) სხვადასხვა აბრივიატურით შეგვხვდა:

შს სამინისტრო;

შსს.

2. ერთი და იგივე დასახელება შეიძლება შეგვხვდეს, როგორც ქართული, ისე ლათინური ასოებით:

ნატო;

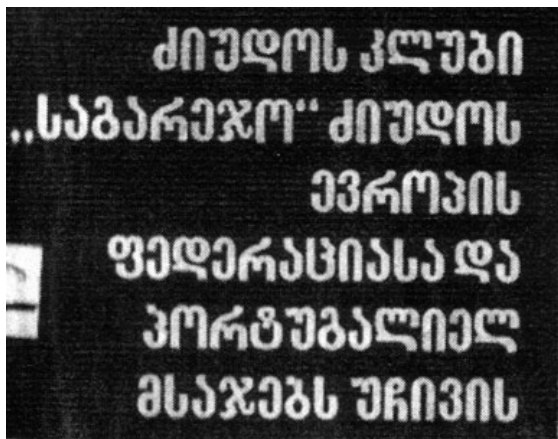
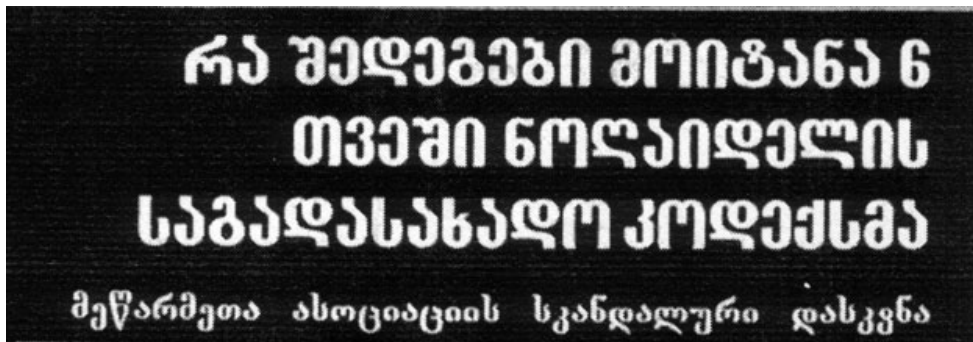
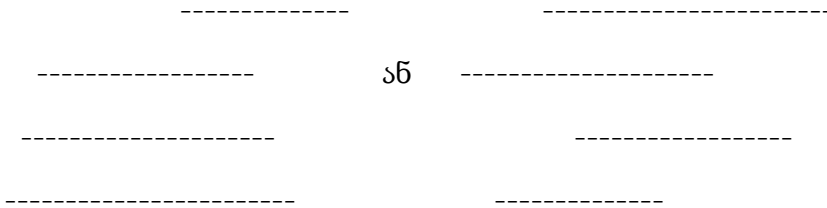
NATO.

ვიზუალური კუთხით არხის ფაქტორი გაზეთში ერთობ საინტერესოდ არის წარმოდგენილი. აქ ყურადღება გავამახვილეთ::

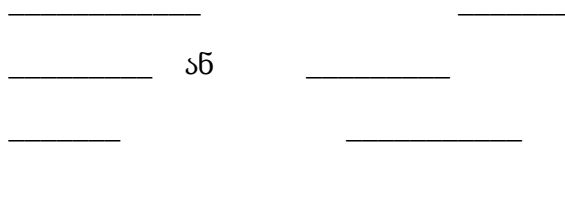
- 1) სათაურთა ტიპოგრაფიულ ტიპებზე,
- 2) შრიფტთა მანიპულირებაზე,
- 3) ფოტოდატვირთვაზე.

1. გაზეთებში, როგორც ავტორიტეტულში, ისე ბულვარულში, სხვადასხვა სიხშირით შეიძლება შეგვხვდეს სათაურთა შვიდი ტიპოგრაფიული ტიპი:

ა) მარჯვნივ დამაგრებული «საფეხურიანი» სათაური

ბ) მარცხნივ დამაგრებული «საფეხურიანი»

**British
Museum to
stay free for
another year**
by ALISON ROBERTS
Arts Editor

**The basement tenants
who have the Square
Mile in their hands**

პარტიზანების ფარული
გეგმა პრეზიდენტისთვის
ცნობილია

გ) შებრუნებული «პირამიდის» ტიპის

_____

_____

_____

**POINTS OF
ORDER**
by PETER KELLNER
Political Analyst

საქართველოდან დაკავშირებული
რა მოთხოვნა ჩაუგდეს რუსეთს
ევროსაბჭოში

დ) სწორი «პირამიდის» ტიპის

_____

_____

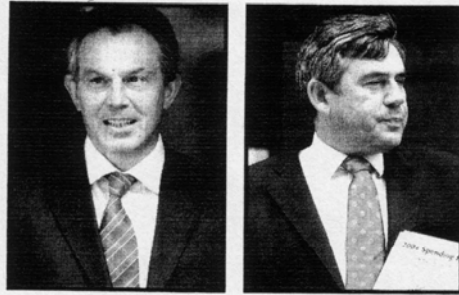
_____

THE INDEPENDENT
Tuesday 12 July 2004 **EDITORIAL & OPINION 23**

THE COMPREHENSIVE SPENDING REVIEW

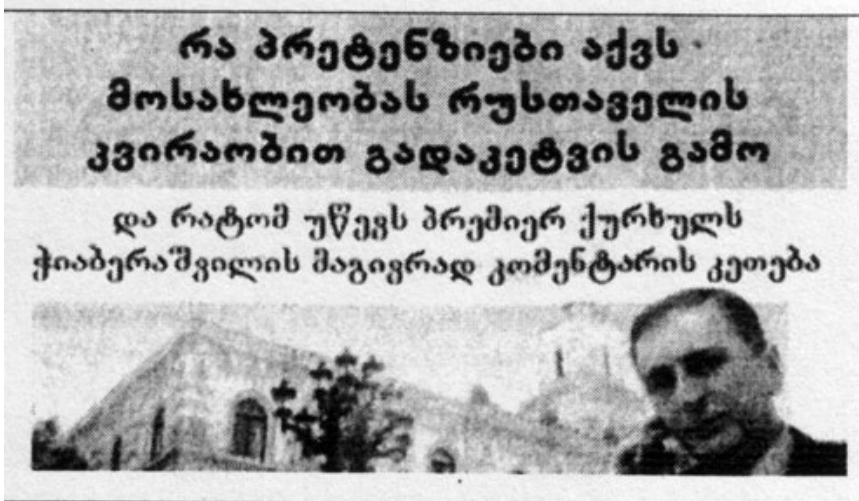
**To the din of his own party's infighting,
Brown puts the Tories back on the defensive**

In public, united.

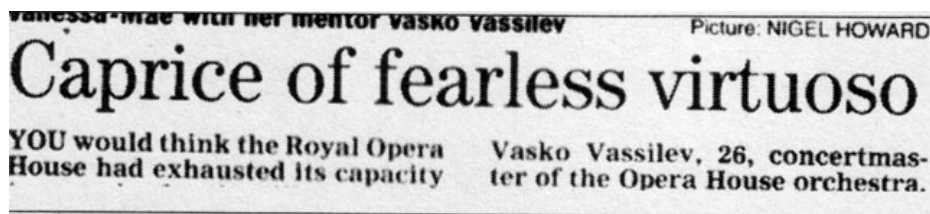

In private, the feud deepens

As Brown delivers spending review, relations with PM hit all-time low

ე) ერთსტრიქონიანი სათაურის ტიპი

უცხოური პროექტები და სამამულო წარმოება

ვ) გატეხილსტრიქონიანი ტიპის სათაურები

სააკაზვილმა,
ამ ეტაპზე,
ეროვნული გამოცდა" ჩაატარა

ზ) გატეხილი «ნახტომიანი»

გარდა ამ ტიპოგრაფიული ტიპებისა, როგორც ბრიტანულ ისე ქართულ გაზეთებში, სათაურთა შემდეგ ფუნქციონალურ ტიპებს ვხვდებით:

ა) ძირითადი სათაური (main deck) – STRIP THE QUEEN OF HER POWERS

ბ) ქუდი (banner) – **LABOUR'S favorite think-tank is to call for the Royal Family to be stripped of all its constitutional power.**

გ) ქვესათაური (subhead) – Camilla confidante axed over leak

დ) რუბრიკა (standing-head) – Call for "symbolic monarchy" by think-tank linked to Labour

Call for 'symbolic monarchy' by think-tank linked to Labour

STRIP THE QUEEN OF HER POWERS

By JAMES CLARK
Home Affairs Reporter

LABOUR'S favourite think-tank is to call for the Royal Family to be stripped of all its constitutional power.

Demos, which has close links to the party leadership, wants the Queen and her heirs confined to a purely symbolic role.

A report will say they should lose the ability to bestow titles and honours and the power to order an election after a hung parliament.

MPs would no longer have to swear allegiance and the laws they pass would not need formal Royal Assent. There is even a suggestion that the Speaker should take the Queen's role at the State Opening of Parliament.

The significance of the report lies in

Camilla confidante axed over leak

CAMILLA Parker Bowles stepped dramatically into the row over the leak of her meeting with Prince William by axing her personal assistant last night.

She took the unprecedented move of issuing a public statement revealing she was parting with media executive's wife Amanda MacManus after the aide took the blame for details of the meeting at St James's Palace getting out.

Camilla described Mrs MacManus's position as 'intenable' and it was clear that if she had not resigned she would have been asked.

The extraordinary move came

By RICHARD KAY

area, from the Prince's own deputy private secretary Mark Bolland to the Minister without Portfolio, Peter Mandelson.

Details of the meetings between 16-year-old William and his father's long time love emerged two weeks ago. I understand that William was very upset that such a sensitive and deeply private family matter had been allowed to become public knowledge.

bitter regret that a conversation with her husband had unwittingly been passed to a newspaper.

'As the person responsible for this unhappy train of events, I cannot with honour remain in this position,' she said.

Mrs MacManus's husband James, who is managing director of Rupert Murdoch's Times newspaper supplements, added: 'I mentioned to a trusted third party, unconnected with journalism or News International, certain information which was then, to my great regret, passed on to the Sun.'

In a statement issued through Prince Charles's office, Camilla seeks to her secret that Mrs

რაც შეეხება შრიფტთა მანიპულირებას, რაც უფრო დიდია და ორიგინალური შრიფტის ზომა (როგორც სტატიის ტექსტში, ისე მის სათაურში), მით უფრო მნიშვნელოვანი ამბავია კოდირებული.

RUC seize men at gunpoint | Traced Vauxhall proves killers crossed border | 28 dead: fears are total will rise

BOMB POLICE ARREST FIVE

ARMED POLICE today arrested five men at gunpoint in connection with the Omagh bombing in which 28 people died and more than 200 were injured.

The suspected terrorists were snatched from homes on the outskirts of the Co Tyrone market town where Saturday's massacre was perpetrated. They included student Shane Mackey, 19, whose father, former Sinn Fein councillor Francis Mackey, is now a member of the 32 Counties Sovereignty Committee, a political pressure group thought to have links with the dissident republican Real IRA.

● The arrests came soon after the first major clue emerged in the hunt for the butchers of Omagh.

Crisis as Russia is forced to devalue rouble

აქვე დავძენთ, რომ უფრო მეტად შრიფტთა მრავალფეროვანი მანიპულირება ახასიათებთ ბრიტანულ და ქართულ ტაბლოიდებს, მათი თემატიკიდან გამომდინარე (ისინი აქცენტს სკანდალურ-კრიმინალურ-ელიტარულ ამბებზე აკეთებენ) და შრიფტთა მანიპულირებით მეტი ექსპრესიულობა მიიღწევა:

The ordeal of Nicki

Mirror Comment

SHAMEFUL WRONG CRUEL

Mr JUSTICE McNEILL

THE treatment of Nicola Laitner over the past ten days has been a disgrace to British justice.

The law provides that victims of rape should remain anonymous when their attackers appear in court.

It gives judges discretion to lift the reporting restrictions.

Mr. Justice McNeill tragically lifted restrictions at the request of Mr. Michael Corner, the editor of the local Sheffield Star.

CERTAINLY NOT in the interests of the victim
NOR in the interests of justice.

Judge McNeill and Mr. Corner are jointly responsible for the horror and pain inflicted upon Nicola Laitner on top of the indescribable hell that she had already been through at the hands of the convicted killer and rapist, Hutchinson.

Mr. Corner claimed that his request to the judge to lift reporting restrictions was solely made "in the interests of justice."

Judge McNeill claimed that he gave his ruling to avoid "a substantial and unreasonable restriction on the reporting of this trial."

But what is reasonable about his decision?

Has justice or the public interest been served by dragging Nicola Laitner's name and photograph through the newspapers and on TV and radio day after day?

Has justice been served by subjecting this 19-year-old girl to this added pain, torture and degradation?

Mr. Justice McNeill and Mr. Corner should be steeped in shame.

The judge's duty is to protect the innocent. He has abysmally failed.

WHERE was his compassion? WHY did he sanction Nicola to be a victim twice over?

Nicola was entitled to the protection of anonymity under the law.

The judge threw it away and has shown himself unfit to hold his high office.

...მეტი დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

გიორგი ბეზირბანი „ასავალ-დასავალი“ მკითხველთან ბრუნდება

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

**„ასავალ-დასავალის“
შემდგომი თომრიდან
გთავაზობთ
გიორგი ბეზირბანის ახალ
მხატვრულ-დოკუმენტურ პანოს
კობა და სპეციალური, ანუ
შხაში ბელადისთვის**

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

...დასაწყისი...
...დასაწყისი...
...დასაწყისი...

3. მნიშვნელოვანია ასევე ფოტოდატვირთვა, როგორც ჰარტლი აღნიშნავს: «ჯერ კიდევ XX საუკუნის დასაწყისში ფოტოდარტვირთვა წარმოადგენდა ახალი ამბების დიეტას, თუმცა დღესდღეობით ფოტოდარტვირთვა სრულად არის ინტეგრირებული გაზეთის ძირითად ნაწილთან და დომინანტის როლსაც კი თამაშობენ» (ჰარტლი, 1990).

თანამედროვე ბრიტანულ და ქართულ გაზეთებში ფოტოების შემდეგ ტიპებს ვხვდებით:

1. ამბის მნიშვნელობის მიხედვით (Newsworthiness), ანუ ამბის ღირებულების, წამყვანი ნფორმაციის მიხედვით

2. პერსონალური (Personal), ანუ პირადული

3. სიტუაციური (Situational), საგაზეთო ამბავში სიტუაციის ამსახველი

Welcome: the Queen is greeted by crowds of well-wishers at the start of her visit

Queen forced to halt visit

By Robert Hardman

THE Queen cancelled an official engagement yesterday because of the threat of protests by a small number of Welsh language activists.

Police in Aberystwyth, Cardiganshire, cut short her visit to the University of Wales campus because they could not guarantee her protection.

It is believed to be the first time that such steps have been taken. Buckingham Palace officials described this course of action as 'unusual'.

The Queen, who was opening an £11 million extension to the National Library of Wales, had been due to visit the university's Centre for Glaciology at the Institute of Earth Studies.

This engagement was called off after protesters from a group of around 200 banner-waving students had broken through a police cordon.

The Queen's place was taken by the president of the university, Sir Melvyn Rosser, who unveiled her commemorative plaque.

Earlier, four men were

arrested after climbing over security barriers into the path of the official motorcade as the Queen arrived.

Her driver swerved to avoid the protesters. The Queen continued to smile and wave at the 2,000-strong crowd of cheering onlookers.

Later, students marched on the local police station calling for the release of the arrested men.

Palace officials could not recall any engagements being cancelled in this way in recent years. Royal walkabouts are occasionally altered if there is a risk of a crowd surge for the safety of both the royal party and the people in the crowd.

But such measures are invariably due to over-enthusiasm rather than protest and usually occur abroad, most recently in South Africa.

After the Queen's premature departure, university authorities were angry that the situation had been allowed to deteriorate.

"I feel disappointed for all those involved with the

Continued on Page 2

Anger: police lead away two students after they had jumped over the security barriers into the path of the official motorcade

4. ტექნიკური (Technical) ანუ შეტყობინების თემასთან კონცეპტუალურად დაკავშირებული

THE EXPRESS MONDAY, AUGUST 17, 1988

GROUP WILL STOP AT NOTHING TO DESTROY

mission of h

INSIDER'S VIEW O

E

THE battle-hardened IRA veterans responsible for Saturday's atrocity will show no remorse, a former IRA insider said.

Martin McGartland, who infiltrated the terrorist group and passed on life-saving secrets to the security forces, said the bombers were ruthless men who knew what they were doing.

They would not be disturbed by the appalling loss of life.

He said: "The men who did this are not novices. It was not the first bomb they have planted and they will all - directly or indirectly - have been involved

in de
there
of -
what
they
ly qu
come
will
by t
arou
cuss
tive.
a job
Th
this
he sa

How m

THIS MUCH?

For just £1 a week, you can help find an abandoned dog like n...
the National Canine Def...
dog who may never be re...

5. კონტექსტუალური (Contextual),

HELL ON EARTH

DEVASTATION: The scene yesterday in Omagh with the charred remains of the car which carried the 500lb bomb visible in the centre of the street amid the rubble and debris

6. ფოტოგენური (Photogenic) აქვს ესტეტიკური დატვირთვა

HIPPY BIRTHDAY: Madonna's flowing look while in London recently

no
f

MADONNA
the gra
yester
prospe
less dis
one mi
The f
Girl alr
have o
more o
costum
infamo
As st
landma
night, f
that sh
floaty c
sleeves
hemlin
And
girl pas
encour
boyfrie
29, the
two-ye
Loude
terms
lover, F
Both
among
Madon
friends
Long Is
Other
Donald
have M

დაკვირვებამ ცხადყო, რომ, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ გაზეთებში ფოტოების ტიპები სხვადასხვანაირად ნაწილდება, კერძოდ ავტორიტეტული გაზეთები თემატიკიდან გამომდინარე უპირატესობას ანიჭებენ შემდეგ ტიპებს: ამბის მნიშვნელობის მიხედვით, სიტუაციური, კონტექსტუალური; ხოლო ბულვარულისთვის თანაბრად პრიორიტეტულია პერსონალური, კონტექსტუალური, სიტუაციური და ფოტოგენური ფოტოები.

გამოვყავი ფოტოდარტვირთვის ძირითადი ფუნქციები:

- ა) დამაჯერებლობის შემატება ახალი ამბისთვის,
- ბ) ადრესატზე ემოციური ზემოქმედების მოხდენა.

ვიზუალური საშუალებების – შრიფტთა მანიპულირების, სათაურთა ტიპოგრაფიული ტიპების, ფოტო დატვირთვის – ძირითადი მიზანია:

- ა) კომუნიკაციისთვის მნიშვნელოვანი ინფორმაციის გამოყოფა,
- ბ) ტექსტის სწრაფი აღქმის უზრუნველყოფა,
- გ) შეფასების გამოხატვა,
- დ) განწყობის შექმნა,
- ე) ეკონომიზაცია,
- ვ) რეფერენტის იდენტიფიცირება.

კოდის ფაქტორი გაზეთში

ზოგადად მასმედიის ენა ამა თუ იმ ენის სისტემაში ქმნის ქვესისტემას და საგაზეთო ენა ცალკეული ენის ერთ-ერთი ქვეკოდთაგანად გვევლინება. საგაზეთო კომუნიკაციაში ღირებულია შემდეგი ასპექტები:

1. საგაზეთო ჟანრთა ენა,
2. სათაურთა ენა,
3. რეკლამის ენა.

საგაზეთო ჟანრთა ენა

როგორც ბრიტანული, ისე ქართული პრესა ჟანრთა მრავალფეროვნებით გამოირჩევა. ტრადიციულად გამოყოფენ: საინფორმაციო-საგაზეთო, ანალიტიკურ-საგაზეთო და მხატვრულ-პუბლიცისტურ ჟანრებს.

1. საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრები მოიცავს: ა) მოკლე ინფორმაციულ შეტყობინებას, ბ) საინფორმაციო სტატიას, გ) რეპორტაჟს, დ) ინტერვიუს, ე) ანგარიშს – აღნიშნული ჟანრებისთვის ღირებულება ოპერატიულობა, კონკრეტული ფაქტის, ახალი ამბის, მოვლენის შესახებ შეკუმშული ინფორმაციის მიწოდება. მათ ახასიათებს დროითი პარამეტრის რეგლამინტირება; საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში ძირითად სამეტყველო-კომპოზიციურ ფორმას შეტყობინება წარმოადგენს.

2. ანალიტიკურ-საგაზეთო ჟანრები: ა) რედაქტორის სტატია, ბ) რეცენზია, გ) მიმოხილვა, დ) წერილი, ვ) კორესპონდენცია – აღნიშნული ჟანრისთვის წამყვან სამეტყველო კომპოზიციურ ფორმას მსჯელობა წარმოადგენს, ანალიტიკური-საგაზეთო ჟანრებისთვის არ არის დამახასიათებელი დროითი პარამეტრის რეგლამინტირება.

3. მხატვრულ-პუბლიცისტური ჟანრები: ა) ფელეტონი, ბ) პამფლეტი, გ) ნარკვევი დ) ჩანახატი – ხასიათდება სტილისტური ხერხების სიმრავლით. აღნიშნული ჟანრების წამყვან სამეტყველო კომპოზიციურ ფორმას აღწერა წარმოადგენს.

დაკვირვებამ დაგვანახა, რომ გაზეთში ზემოთ ჩამოთვლილი საგაზეთო ჟანრები სხვადასხვა სიხშირით გვხვდება. მაგალითისთვის მოვიყვან ავტორიტეტული – “The Daily Telegraph”-ის, «ახალი ეპოქის», და ბულვარული “The Mirror”-ის, «ასავალ-დასავლის» თითო ნომერს, სადაც თვალნათლივ შეიმჩნევა ჟანრების სიხშირეები:

“The Daily Telegraph”

- ა) საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრი – 25%,
- ბ) ანალიტიკური-საგაზეთო ჟანრი – 63%,
- გ) მხატვრულ-პუბლიცისტური ჟანრი – 12%.

«ახალი ეპოქა»

- ა) საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრი – 63,21%,
- ბ) ანალიტიკურ-საგაზეთო ჟანრი – 25,29%,
- გ) მხატვრულ-პუბლიცისტური ჟანრი – 11,5%.

“The Mirror”

- ა) საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრი – 18%,
- ბ) ანალიტიკური-საგაზეთო ჟანრი – 58%,
- გ) მხატვრულ-პუბლიცისტური ჟანრი – 24%.

«ასავალ-დასავალი»

ა) საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრი _ 13%,

ბ) ანალიტიკურ-საგაზეთო ჟანრი _ 34%,

გ) მხატვრულ-პუბლიცისტური ჟანრი _ 53%.

სათაურის ენა

როგორც ცნობილია, ლინგვისტურ და ჟურნალისტურ ლიტერატურაში განარჩევენ სათაურების ორ ტიპს:

1. ინფორმაციული სტილის სათაურები (a new style-headline), რომლებიც ეფუძნებიან მკაცრ ტიპოგრაფიულ წყობას.

2. თავისუფალი სტილის სათაურები (a free style-headline).

ძირითადად ინფორმაციული სტილის სათაურები საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში გვხვდება; ინფორმაციული სტილის სათაურების ძირითადი მიზანია კონდენსირებული სახით გადმოცეს სტატიის შინაარსი.

ჩვენი დაკვირვებით, ბრიტანულ გაზეთებში, როგორც ავტორიტეტულში, ისე ბულვარულში (ერთ ნომერში), სათაურთა 25-30%, ხოლო ქართულში 40-50% საინფორმაციო სტილის სათაურებს უჭირავს:

"Drivers jailed for 14 years over death of 58 Chinese" ("Financial Times"),

"Cold forces Siberians to protest in the streets" ("The Daily Telegraph"),

"Bush gives Blair an election boost" ("The Daily Mail"),

"Cheap food comes at very high price" ("Evening Standard"),

"Bomb police arrest five" ("The Sun"),

"Crisis as Russia is forced to devalue ruble" ("Financial Times"),

«ფინეთის ელჩი ბათუმს ეწვია» («საქართველოს რესპუბლიკა»),

«ოზურგეთული არჩევანი მოქალაქეთა სასარგებლოდ» («თბილისი»),

«პროექტზე მოლაპარაკებები დამთავრდა» («ალია»),

«ქართული ვაზის გენოფონდი საფრთხეშია» («ყოველკვირეული ქრონიკა»),

«9 მაისს მოსკოვს სტუმრები მოაკლდება» («24 საათი»).

აქვე დავძენთ, რომ საინფორმაციო სტილის სათაურები ძირითადად SV ან SVO სტრუქტურით გვხვდება.

როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ გაზეთებში, თავისუფალი სტილის სათაურებ, გავრცობილი სინტაქსური სტრუქტურებით ხასიათდება და ისინი ძირითადად გამოიყენება ანალიტიკურ-საგაზეთო და მხატვრულ-პუბლიცისტურ ჟანრებში;

"Daughter's first love's 40" ("The Sun"),

"Comedy was never the new rock'n'roll" ("The Mirror"),

"For Harrison Ford, a bond with a blonde on night out" ("The Daily Mail"),

"Shooting the children" ("Daily Express"),

«ზვიად ბლიაძე, იგივე ზვიო, ცხვირის პლასტიკური ოპერაციის გაკეთებას აპირებს» («ასავალ-დასავალი»),

«ერთი ნახვით შეყვარება» («ეს საინტერესოა»),

«როკ-ენ-როლის ეპოქის ზღაპრები» («რეზონანსი»).

სტატისტიკურმა ანალიზმა დაგვანახა, რომ ზოგადად გაზეთის ერთ ნომერში სათაურთა 45% ინფორმაციული სტილის სათაურებს ეკუთვნის, ხოლო 55% თავისუფალი სტილის სათაურებს წარმოადგენს.

სათაურები საგაზეთო დისკურსში შინაარსის მიხედვით შეიძლება იყოს:

ა) თხრობითი, რომლითაც ხდება უბრალოდ ფაქტის კონსტატაცია:

"Farm family loses three generation in a second" ("The Times"),

"Kim puts wild pop days behind her" ("The Sun"),

«პარტიზანების ფარული გეგმა პრეზიდენტისთვის ცნობილია» («ახალი ეპოქა»),

«დიდების ზღაპრის» სცენარისტს მოსაკლავად დასდევენ» («ყოველკვირეული ქრონიკა»).

საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრის სათაურების უმეტესობა შინაარსის მიხედვით თხრობითია.

ბ) კითხვითი, რომლითაც გამოიხატება სხვადასხვა ტიპის მოდალობა:

"What if Britain left Europe?" ("The Times") – ვარაუდი;

"Whatever happened to innocence?" ("The Daily Telegraph") – სევდა, იმედგაცრუება;

«რა იქნება ხვალ?» («ასავალ-დასავალი») – ვარაუდი;

«შავსამყაროსთან «ანგარიშსწორება» დაიწყო?» («რეზონანსი») – მოლოდინი, ეჭვი.

გ) ძახილის, რომლითაც ხდება ფაქტის შეფასება:

"Just kids!" ("The Sun");

"Peace of mind and an extra monthly income!" ("Financial Times");

«ხალხს სტალინი სჭირდება!» («ასავალ-დასავალი»);

«მომავალი ორშაბათი!» («24 საათი»);

«ორერა» იყო, არის და იქნება!» («ასავალ-დასავალი»).

კითხვითი და ძახილის წინადადებები სათაურში გვხვდება ანალიტიკურ-საგაზეთო და მხატვრულ-პუბლიცისტურ საგაზეთო ჟანრებში.

სტრუქტურული თვალსაზრისით საგაზეთო სათაური შეიძლება წარმოდგენილი იყოს:

1. მარტივი წინადადების ტიპით,

2. რთული წინადადების ტიპით.

საგაზეთო სათაურებში გვხვდება შემდეგი სინტაქსური ტიპები:

ა) SV

"Mums died" ("The Sun").

ბ) SVO

"Jeans costs a life" ("Daily Mail");

"Rebels lose Kosovo town" ("The Times");

"Walkers sues government" ("Financial Times").

გ) SVA

"It was hell on earth" ("The Sun");

"24 die in coalmine blast" ("The Times").

2) რთული, სადაც შეიძლება გვქონდეს, როგორც თანწყობა, ისე ქვეწყობა:

ა) თანწყობა, სადაც გვხვდება კავშირები (ბუტ, ანდ, ორ)

"Chelsea stumble, **but** Vialli gets to a flier" ("The Sun");

"Union welcomes schools boost, **but** they'll be watching closely" ("The Mirror").

ბ) ქვეწყობა

"This man wants to help a young mother to freeze an embryo while she carries on with her career" ("Daily Mail");

"I knew that they had killed my girl" ("The Express").

რაც შეეხება ქართულს, დაკვირვებამ დაგვანახა, რომ აქაც გვხვდება მარტივი და რთული წინადადების ტიპები.

მარტივი წინადადება სათაურებში შეიძლება იყოს როგორც:

1. გაუვრცობელი:

«პოზიცია შეჯერებულია» (“თბილისი”);

«ტრადიცია გრძელდება» (“24 საათი”).

2. გავრცობილი:

«პეტერბურგში ბავშვი-ციკლოპი დაიბადა» («რეზონანსი»),

«თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტში ფაკულტეტები ერთაინდება» («ახალი თაობა»),

«სასწავლო ცენტრის დირექტორმა კომპიუტერი მოიპარა» «ალია».

თუმცა აქვე დავძენთ, რომ გაუვრცობელი მარტივი წინადადებები უფრო ნაკლები სიხშირით გვხვდება, ვიდრე – გავრცობილი.

ქართული გაზეთების სათაურებშიც გვხვდება, როგორც რთული თანწყობილი, ისე რთული ქვეწყობილი წინადადებები:

ა) რთული თანწყობილი:

«სიკვდილის შემდეგ გამკვეთეთ და ცელოფანში გახვეულ წერილს იპოვით» («ასავალ-დასავალი»);

«მოქმედების ადგილი თბილისი, ხელყუმბარა – სომხური წარმოების, შემსრულებელი, სავარაუდოდ, ბულგარელი» («რეზონანსი»).

ბ) რთული ქვეწყობილი:

«მოწამლული პროდუქტების სია, რომელიც ევროპის ქვეყნებში აკრძალა და საქართველოსკენ მიემართება» («ალია»);

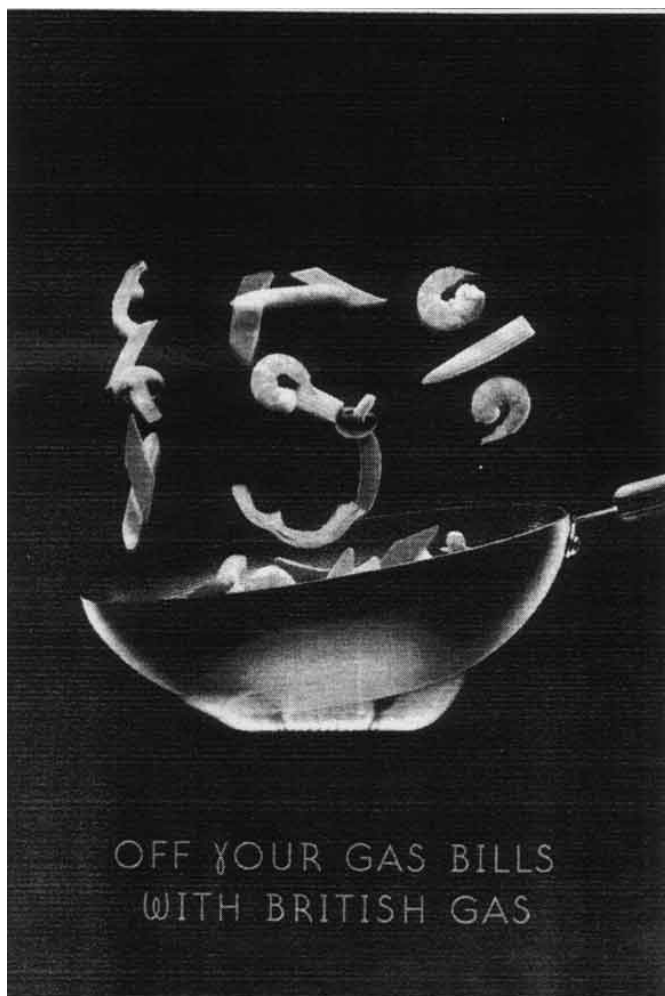
«ვნანობ, რომ გალაკტიონს ვერ მოვუარეთ!» («რაო-რაო?»).

რეკლამა გაზეთში

როგორც ცნობილია, რეკლამის ენა ასევე ცალკეული ენის ერთ-ერთ ქვეკოდს წარმოადგენს.

ზოგადად საგაზეთო კომუნიკაციის ანალიზის შედეგად გამოვყავი რეკლამის სამი ლინგვო-გრაფიკული ტიპი:

ა) სლოგანური ტიპის მაგ. ვიზ:

ბ) აფიშური ტიპის, სადაც სლოგანთან ერთად ვხვდებით სარეკლამო ობიექტის მაიდენტიფიცირებულ დამატებით ინფორმაციას. მაგ.:

საქართველოს იდეაიონი
TELECOM GEORGIA

საუბრობთ საზღვარგარეთ?

თუ თქვენ სარგებლობთ
საერთაშორისო კოდით **8-10**

ვაშინ თქვენ გელთ სიურპრიზი...
საქართველოს ტელეკომი აწვდის ყოველთვიურ კონკურსს
"თვის ნომინანტები" და გამოავლენს ყველაზე აქტიურ და
კარგად მომხმარებლებს.
გამარჯვებულები ყოველთვიურად დაჯილდოვდებიან უფასო
საღებავიკო დროით და საპროცენტო პრიზებით.

**ესაუბრეთ მსოფლიოს,
გადინადეთ დროულად,
დაელოდეთ ჩვენს ზარს და, რას
მთავარი, უამრავ სიურპრიზს!**

კონკურსის პერი. 31 აპრ.: 44 18 10; 44 28 28 www.telecom.ge

**Transfer your
outstanding balances to a
Bank of Scotland
Visa Card and
save money.**

Issuer	APR	Annual Fee	Savings with this Bank of Scotland Visa Card
Barclaycard	22.9%	£10	£408.82
Lloyds	22.9%	£12	£396.99
NatWest	21.9%	£12	£342.33
Midland	21.6%	£12	£330.95
Bank of Scotland	13.9%*	nil	

Source: Moneyfacts 7/7/08

For the 10 million credit cardholders who don't clear their balance each month • Not a special offer – **13.9% APR** is our standard rate • If you keep an average balance of £3,000 you could save over **£400** • Set your own spending limit and agree it with us • No annual fee • Credit card cheques make it easy to transfer other card and store balances.

BANK OF SCOTLAND
call us free on
0800 236 700

Please send me your information on Bank of Scotland Visa Card. To: Bank of Scotland, Banking Centre, FREDRICK, 28 Bedford Square, Edinburgh EH8 9EP. E-mail: help@bos.scot.nhs.uk

Name: _____
Address: _____
Postcode: _____ Telephone Number: _____

Please Note: To apply for credit facilities you must be aged 18 or over and be a resident of the United Kingdom. Credit facilities are available from Bank of Scotland. Bank of Scotland is a member of the Financial Conduct Authority (FCA) and is authorised by the Prudential Regulation Authority (PRA) to accept deposits. Bank of Scotland is a member of the Bank of Scotland Group. All deposits are subject to the Bank of Scotland Group's terms and conditions. The Bank of Scotland Group is a member of the Financial Conduct Authority (FCA) and is authorised by the Prudential Regulation Authority (PRA) to accept deposits. Bank of Scotland is a member of the Bank of Scotland Group. All deposits are subject to the Bank of Scotland Group's terms and conditions. Bank of Scotland is a member of the Bank of Scotland Group. All deposits are subject to the Bank of Scotland Group's terms and conditions.

გ) ვრცელი ტექსტის შემცველი, სადაც სარეკლამო ობიექტის შესახებ მოყვანილია შედარებით დიდი ტექსტი.:

მკურნალობა

ლომთათიძე მკურნალობს ბუნებრივ პროდუქტებზე დამზადებული მაღალმედიკალინური: ფრჩხილების სოკოს, კანის დაავადებებს, ფურუნკულს, ტროფიკულ წულულს, ეგზემას, ბუასილს, სეპორეას, ფსორიას, თმის ცვენას, თამბაქოს გადაყვას, ორგანიზმში დაგროვილ სითხეს, რადიკულიტს, ოსტეოხონდროზს, სკოლიოზს, ყურებში ხმაურს, უნებლიე შარდვას, თანამედროვე მეთოდით. მის: აღმასწავლებლის #93, 96-38-27, აღმასწავლებლის #115, 95-74-29

CORKING . . . snap up great duty-free bargains

FREE BOTTLE OF WINE

THIS voucher entitles the holder to one FREE bottle of wine at The Wine And Beer Company (choice of wine at the discretion of the Manager).
 And present this voucher when you spend more than £50 or FF500 on wine (excluding wines under £1 per bottle and champagne) and get £10 or FF100 off your bill.
 Your used P&O Stena Line ticket must be presented with this voucher. Only one

voucher per valid ticket. Photocopies not accepted.
 Offer applies only in French branches. Branches open seven days a week in Calais, Cherbourg and Le Havre.
 Voucher non-refundable and cannot be used in conjunction with any other offer.
 You must be over 18 years of age. Voucher valid until September 30, 1998. For a free price list and map, phone 0181 875 1900.

აქვე დავძენთ, რომ ქართულ საგაზეთო სივრცეში უფრო ნაკლებად მიმართავენ პირველი ორი ტიპის რეკლამას.

ტონალობა

ყოველი გაზეთი, როგორც ბრიტანული, ისე ქართული, წარმოადგენს ფაქტებისა და მოვლენების იმპლიციტურ ან ექსპლიციტურ შეფასებას.

როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ საგაზეთო დისკურსში, იმპლიციტური შეფასებით გამოირჩევა ავტორიტეტული პრესა, განსაკუთრებით საინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში, ხოლო ექსპლიციტური შეფასებით კი – ბულვარული გაზეთები. მაგალითად მოვიყვანო ზემოთ ხსენებული ტერორისტული აქტისადმი მიძღვნილ გამოქვეყნებული სტატიების ფრაგმენტებს:

"Blair orders review of anti-terror measures"

"The UK and Irish governments were last night considering changes in legislation as part of an urgent security response to the worst bomb attack in Northern Ireland's history. With the Country Tyrone town of Omagh still in shock from the blast that claims 28 lives on Saturday, Tony Blair, prime minister, said police chiefs from Northern Ireland and the Irish Republic were to hold an emergency meeting today to consider new measures too root out terrorists intent on wrecking the Northern Ireland's peace accord" "Financial Times"

მოყვანილ ფრაგმენტში ხდება ფაქტის შედარებით მშრალი კონსტატაცია, ოფიციალური და ნეიტრალური რეგისტრის გამოყენებით და სტატიაში მსხვერპლის მონაცემების მოყვანით ცდილობენ ტერაქტის მასშტაბურობის განსაზღვრას.

ბულვარულმა პრესამ მომხდარი ფაქტი უფრო ექსპლიციტური ენით შეაფასა:

"SMILING VICTIMS OF THE BOMBERS"

"THESE six smiling youngsters had everything to live for – but that did not matter to the evil bombers who murdered them. The blood-thirsty fanatics behind the atrocity in Omagh thought innocent children were fair game. SEAN McLAUGHLIN AND JIMMY BARKER, both 12, died with friend ORAN DOHERTY, only eight. The lads were on a day trip to the market town " "The Sun"

ხოლო, რაც შეეხება ქართულ დისკურსში ტონალობას ამ მხრივ სხვაობა არ შეინიშნება ბრიტანულთან, კერძოდ აქაც ავტორიტეტული გაზეთები იმპლიციტურად აწვდიან ახალ ამბავს ადრესატს, ხოლო ბულვარული კი ექსპლიციტურ ენას იყენებს ახალი ამბების მიწოდებისას:

«ახალი ეპოქა» –

«სულ ახლახან პრეზიდენტის კაბინეტიდან გამოსულმა პარლამენტის წევრმა, დიმიტრი ჯაიანმა, ბრძანა, რომ შევარდნაძის მაგიდაზე აფხაზეთის დაბრუნების ფარული გეგმაა».

«რაო-რაო?» –

«შეერგება «მიხეილ აღმაშენებელს» აზერბაიჯანლებთან დიდმარხვას ნაჭამი ჭედილას ხორცი?»

ტონალობის რეალიზაციისთვის ღირებულია ვიზუალური საშუალებებიც, რომელიც ფოტოდატვირთვისა და შრიფტთა მანიპულირებაში ვლინდება.

მეტი ექსპლიციტურობისთვის ბულვარულს ახასიათებს დიდი და ფერადი ფოტოებით მანიპულირება, თუმცა აქვე დავძენთ, რომ ბოლო დროს ავტორიტეტულ პრესაშიც ვხვდებით ფერად სურათებს (გასაკუთრებით პირველ გვერდებზე, ფოტოები ფოტოგენური ტიპის არის).

გარდა ამისა, ბულვარული პრესა უფრო ხშირად მიმართავს შრიფტთა მანიპულირებას, რითაც ასევე მიიღწევა ექსპრესიულობა:

პირველი თავის დასკვნა

1. საგაზეთო ენის სპეციფიკას გარკვეულწილად განსაზღვრავენ ის ფუნქციები, რომლებსაც გაზეთი კომუნიკაციის პროცესში ასრულებს. საგაზეთო ფუნქციების სხვადასხვა კლასიფიკაციების ანალიზის შედეგად გამოვყავი სამი ძირითადი ფუნქცია: საინფორმაციო, ზემოქმედების, გართობის.

2. დ. ჰაიმზის «კონტექსტუალური მახასიათებლების» მიხედვით ბრიტანული და ქართული საგაზეთო კომუნიკაციის ანალიზმა დაგვანახა შემდეგი:

ა) დროით-სივრცითი შეზღუდვა თავის დაღს ასვამს საგაზეთო კომუნიკაციას, რაც კლიშირებულ გრამატიკულ სტრუქტურებში, ჭარბი ლექსიკური ერთეულების გამოტოვებაში, ელიფსურ სტრუქტურებში, აბრევიატურების ხმარებაში გამოიხატება. საგაზეთო კომუნიკაციაში დროის ტემპორალური ინდიკატორები (ადრესანტის დრო, ადრესატის დრო და ხდომილების დრო) არ ემთხვევა ერთმანთს.

ბ) საგაზეთო კომუნიკაციისთვის განსაკუთრებით ღირებულია ინფორმაციის მიმღები: ადრესანტის მიერ მხედველობაში მიღებული უნდა იქნეს ადრესატთა ისეთი სოციო-ლინგვისტური ასპექტები, როგორც არის სოციალური სტატუსი, განათლების დონე, ასაკი, სქესი, წარმომავლობა, სარწმუნოებრივი შეხედულება, რადგან ამ ასპექტების მხედველობაში მიღება წარმოადგენს სრულფასოვანი საგაზეთო კომუნიკაციის ქვაკუთხედს. ადრესატის ფაქტორი ასევე განსაზღვრავს სხვადასხვა ტიპის გაზეთების არსებობას.

გ) როგორც ბრიტანული, ისე ქართული ავტორიტეტული გაზეთები, ძირითადად აქცენტს აკეთებენ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-სოციალურ თემებზე, ხოლო ბულვარული პრესა კი უპირატესობას სკანდალურ-კრიმინალურ-ელიტარული ახალი ამბების გაშუქებას ანიჭებს.

ქართული ტაბლოიდები შეიძლება იყოს მონოთემატური («ეს საინტერესოა»); დაკვირვებამ ასევე დაგვანახა, რომ საშუალოდ ერთ ნომერში ზემოთ ჩამოთვლილი თემები სხვადასხვა სიხშირით გვხვდება.

დ) საგაზეთო არხის სპეციფიკა განაპირობებს შემდეგ ლინგვო-გრაფიკულ თავისებურებებს:

– ჭარბი ენობრივი ერთეულების გამოტოვება, მოქმედებს პრინციპი 10=8; (ინგლისურში ძირითადად გამოტოვებული არტიკლი (როგორც განსაზღვრული ისე განუსაზღვრელი), დამხმარე ზმნას to be, კავშირი that..).

– ორივე პრესაში ვხვდებით ელიფსს (განსაკუთრებით სათაურებში).

– ბრიტანულ გაზეთებში ძირითადად გამოიყენება სინთეზური გრამატიკული ფორმები. ფართოა მარტივი აწმყო დროის (Present Indefinite / Present Simple) ხმარების სფერო (განსაკუთრებით სათაურებში). მარტივი აწმყო დროის გამოყენება; ერთი მხრივ, ენაში არსებული ეკონომიის პრინციპით და, მეორე მხრივ, ამ დროის გამოყენება მეტ დრამატულობას სძენს გადმოსაცემ ინფორმაციას, რაც ადრესანტში თანაგანცდის ეფექტს იწვევს.

ქართულ გაზეთშიც სათაურებში ძირითადად აწმყო დროს იყენებენ.

– ორივე ქვეყნის პრესაში ჭარბად გამოიყენება აბრევიატურები. ანალიზის საფუძველზე საგაზეთო აბრევიატურები სამ დიდ ტიპად დაგვავით:

ა) სუფთა ტექნიკური, ანუ ისეთი აბრევიატურები, რომლებიც აღნიშნავენ ზომა-წონას, სიგრძეს, მოცულობას, ვალუტას, რაოდენობას, დროით მონაკვეთს;

ბ) არატექნიკური, რომელიც შემდეგ ქვეტიპებს მოიცავს: სამხედრო და საპოლიციო ჩინები; დაწესებულებები, ინსტიტუტები, ორგანიზაციები (განსაკუთრებით საერთაშორისო), კომპანიები; ქვეყნები; ოფიციალური პირები, მაღალჩინოსნები; საფინანსო-ეკონომიკური ტერმინოლოგია; საბუნებისმეტყველო-სამედიცინო ტერმინოლოგია

გ) სტილური

ვიზუალური კუთხით არხის ფაქტორი გაზეთში ერთობ საინტერესოდ არის წარმოდგენილი. აქ გამოვყავით:

1. სათაურთა ტიპოგრაფიული ტიპები: მარჯვნივ დამაგრებული «საფეხურიანი» სათაური, მარცხნივ დამაგრებული «საფეხურიანი», შებრუნებული «პირამიდის» ტიპის, სწორი «პირამიდის» ტიპის, ერთსტრიქონიანი სათაურის ტიპი, გატეხილსტრიქონიანი ტიპის სათაურები, გატეხილი «ნახტომიანი»;
2. შრიფტთა მანიპულირება;
3. ფოტოდატვირთვა, სადაც გამოიყოფა ფოტოს შემდეგი ფუნქციური ტიპები: ახალი ამბის მნიშვნელობის მიხედვით, პერსონალური, სიტუაციური, ტექნიკური, კონტექსტუალური, ფოტოგენური.

ე) კოდი – საგაზეთო ენა წარმოადგენს ცალკეული ენის ქვეტიპს, მისთვის ღირებულია შემდეგი ასპექტები: 1. საგაზეთო ჟანრთა ენა, 2. სათაურთა ენა, 3. რეკლამის ენა.

1. საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებისთვის ღირებულია ოპერატიულობა, კონკრეტული ფაქტის, ახალი ამბის, მოვლენის შესახებ შეკუმშული ინფორმაციის მიწოდება. მათ ახასიათებს დროითი პარამეტრის რეგლამინტირება, საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში ძირითადად სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმა შეტყობინებებია.

ანალიტიკურ-საგაზეთო ჟანრები, აქ წამყვან სამეტყველო კომპოზიციურ ფორმას მსჯელობა წარმოადგენს, მათთვის არ არის დამახასიათებელი დროითი პარამეტრის რეგლამინტირება.

მხატვრულ-პუბლიცისტური ჟანრები ხასიათდება სტილისტური ხერხების სიმრავლით. აღნიშნული ჟანრების წამყვან სამეტყველო კომპოზიციურ ფორმას აღწერა წარმოადგენს.

2. საგაზეთო კომუნიკაციაში ვხვდებით ორი ტიპის სათაურებს:

1. ინფორმაციული სტილის სათაურები, რომლებიც ეფუძნებიან მკაცრ ტიპოგრაფიულ წყობას.
2. თავისუფალი სტილის სათაურები.

ძირითადად ინფორმაციული სტილის სათაურები საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში გვხვდება; ინფორმაციული სტილის სათაურების ძირითადი მიზანია კონდენსირებული სახით გადმოსცეს სტატიის შინაარსი.

ჩვენი დაკვირვებით, ბრიტანულ გაზეთებში, როგორც ავტორიტეტულში, ისე ბულვარულში (ერთ ნომერში), სათაურთა 25-30%, ხოლო ქართულში 40-50% საინფორმაციო სტილის სათაურებს უჭირავს. აქვე დავძენთ, რომ საინფორმაციო სტილის სათაურები ძირითადად SV ან SVO სტრუქტურით გვხვდება.

როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ გაზეთებში, თავისუფალი სტილის სათაურები გავრცობილი სინტაქსური სტრუქტურებით ხასიათდება და ისინი ძირითადად გამოიყენება ანალიტიკურ-საგაზეთო და მხატვრულ-პუბლიცისტურ ჟანრებში.

სტატისტიკურმა ანალიზმა დაგვანახა, რომ ზოგადად გაზეთის ერთ ნომერში სათაურთა 45% ინფორმაციული სტილის სათაურებს ეკუთვნის, ხოლო 55% თავისუფალი სტილის სათაურებს წარმოადგენს

3. გამოვყავით საგაზეთო რეკლამის სამი ტიპოლოგიური ტიპი: სლოგანური, აფიშის და ვრცელი ტექსტის შემცველი.

ვ) ყოველი გაზეთი, როგორც ბრიტანული, ისე ქართული, წარმოადგენს ფაქტებისა და მოვლენების იმპლიციტურ ან ექსპლიციტურ შეფასებას.

როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ საგაზეთო დისკურსში იმპლიციტური შეფასებით გამოირჩევა ავტორიტეტული პრესა, განსაკუთრებით საინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში, ხოლო ექსპლიციტური შეფასებით კი – ბულვარული გაზეთები.

ტონალობის რეალიზაციისთვის ღირებულია ვიზუალური საშუალებებიც, რომელიც ფოტოდატვირთვისა და შრიფტთა მანიპულირებაში ვლინდება.

მეტი ექსპლიციტურობისთვის ბულვარულს ახასიათებს დიდი და ფერადი ფოტოებით მანიპულირება, თუმცა აქვე დავძენთ, რომ ბოლო დროს ავტორიტეტულ პრესაშიც ვხვდებით ფერად სურათებს (გასაკუთრებით პირველ გვერდებზე, ფოტოები ფოტოგენური ტიპის არის). გარდა ამისა, ბულვარული პრესა უფრო ხშირად მიმართავს შრიფტთა მანიპულირებას, რითაც ასევე მიიღწევა ექსპრესიულობა.

თავი II

სახის ლინგვო-გრაფიკული რეალიზაცია

საგაზეთო კომუნიკაციაში

როგორც ცნობილია, ზოგადად შეტყობინების ვერბალიზაციაზე დიდ ზემოქმედებას ახდენს ისეთი სოციოლინგვისტური ფაქტორი, როგორც არის სახე (Face). რონ და სუზენ ვონგ სქოლონების თვალსაზრისით, «არ არსებობს კომუნიკაცია სახის გარეშე» (რ. სქოლონი, ს. ვ. სქოლონი 1997).

სახე სოციოლოგიის და სოციოლინგვისტიკის სფეროა, ფართო საზოგადოებას სახის ცნება პირველად 1944 წელს ჩინელმა ანთროპოლოგმა ჰიუმ გააცნო, მაგრამ ერვინ გოფმანი იყო პირველი სოციოლოგი, რომელმაც თავისი შრომების უმეტესი ნაწილი მიუძღვნა სახის ცნების შესწავლას.

სამეცნიერო ლიტერატურაში სახის სხვადასხვა დეფინაცია არსებობს. თუმცა სახის ცნებას ზოგადად ასე განსაზღვრავენ: «ცალკეულ ენობრივ კოლექტივში ურთიერთშეთანხმების შედეგად მიღებული საკომუნიკაციო ქცევის ნორმები» (რ. სქოლონი, ს. ვ. სქოლონი 1997); ბრაუნი, ლევინსონი, 1987). განასხვავებენ სახის ორ ტიპს:

1. დადებით სახეს (Positive Face), ანუ სოლიდარობის თავაზიანობა (Solidarity Politeness), ანუ ჩაბმის სტრატეგიას (Involvement Strategy); ინდივიდი ხაზს უსვამს თავის ჩაბმულობას კომუნიკაციაში

2. უარყოფითი სახეს (Negative Face), ანუ უარყოფით თავაზიანობას (Negative Politeness), ანუ დამოუკიდებლობის სტრატეგიას (Independent Strategy), რომლითაც ადრესანტი ახდენს გარკვეული ხარისხით საკუთარი დამოუკიდებლობის ხაზგასმას და გამოხატავს პატივისცემას ადრესატის დამოუკიდებლობისადმი.

თითოეული ტიპის სახე შემდეგი დისკურსის სტრატეგიებით ხასიათდება:

1. დადებითი სახე:

– ძლიერი ინტერესი ადრესატისადმი (ადრესანტმა იცის მსმენელის მისწრაფება და მხედველობაში იღებს მას);

– ძლიერი ინტერესის ჩვენება ადრესატის საქმიანობისადმი;

– საერთო სოციალური ჯგუფის წევრობის ხაზგასმას;

– ფამილარობა (მიიღწევა შემდეგი მაქსიმუმის გათვალისწინებით, სათქმელის გაზვიადება, იყავი მეტყველი, გამოიყენე მსმენელის ენა / დიალექტი);

– შერქმეული და ზედმეტი სახელების გამოყენება;

– ოპტიმისტურობა.

2. უარყოფითი სახე:

– კომუნიკანტთა ინდივიდუალობის ხაზგასმა (მსმენელის მისწრაფებების ნაკლებად მიღება, აზრის მშრალი მიწოდება, ზოგადი წესის დაცვა);

– პიროვნული ღირებულებების ჯგუფურზე მაღლა დაყენება;

– თავისუფალი ქმედება, ანუ ადრესანტი არ დომინირებს თავისი შეხედულებებით ადრესატზე;

– ოფიციალურობა (მსმენელის და მთქმელის დისკურსის განცალკევება, სახელების, გვარების გამოყენება, საკუთარი ენის / დიალექტის ხმარება);

– პესიმისტურობა

როგორც ცნობილია, ტერმინები «დადებითი» და «უარყოფითი» მხოლოდ ტერმინოლოგიური ოპოზიციის თვალსაზრისით გამოიყენება და არა, როგორც «კარგი» და «ცუდი».

სოციოლოგები და სოციოლინგვისტები ასახელებენ სამ ძირითად ფაქტორს, რომლებიც სახის სისტემას ქმედუნარიანს ხდიან:

1. ძალაუფლება (Power), რომელიც მიუთითებს იერარქიულ სტრუქტურაში მოსაუბრეებს შორის არსებულ ვერტიკალურ პოზიციაზე, იმის მიხედვით, თუ რომელ იერარქიულ საფეხურზე დგას მოსაუბრე და მსმენელი. ძალაუფლების ფაქტორიც შესაბამისად იჩენს თავს. ამის მიხედვით შეიძლება არსებობდეს:

ა) + ძალაუფლება (+P), ანუ როდესაც ადრესანტი და ადრესატი სხვადასხვა ვერტიკალურ დონეზე დგანან.

ბ) – ძალაუფლება (-P), ანუ მცირეა, ან არ არსებობს ვერტიკალურ დონეზე იერარქიული განსხვავება (-P სოციოლოგიაში თანასწორუფლებიანობის, ანუ ეგელიტარული სისტემის სახელითაც მოიხსენიებენ).

2. დისტანცია (Distance), რომელიც ადრესანტ-ადრესატს შორის არსებულ სიახლოვე-სიშორეზე მიუთითებს ჰორიზონტალურ დონეზე.

ა) + დისტანცია (+D);

ბ) _ დისტანცია (_D).

3. თავსმოხვევის ხარისხი (Weight of imposition):

ა) + თავსმოხვევის ხარისხი (+W);

ბ) _ თავსმოხვევის ხარისხი (_W).

სქოლონები აქვე დასძენენ: «მატულობს თავსმოხვევის ხარისხი, მატულობს დამოუკიდებლობის სტრატეგია და პირიქით, კლებულობს თავსმოხვევის ხარისხი, მატულობს ჩაბმის სტრატეგია» (რ. სქოლონი, ს. ვ. სქოლონი 1997).

ასევე საინტერესოა სქოლონების მიერ გამოყოფილი სახის სისტემის სამი ძირითადი ტიპი:

1. დეფერენციული თავაზიანობის სისტემა (Deference Politeness System), რომელშიც მოსაუბრეები თანასწორნი არიან, ან თითქმის თანასწორნი არიან მათი რანგიდან გამომდინარე, თუმცა მათ შორის დისტანციური ურთიერთობაა.

ეს სისტემა შეიძლება დახასიათდეს, როგორც $_P$ (_ძალაუფლება) + D (+დისტანცია) ანუ სიმეტრიულ-დისტანციური სისტემა.

2. სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა (შოლიდარიტყე Pოლიტენესს შესტემ), რომელშიც ადრესანტსა და ადრესატს შორის არ არის არც ძალაუფლებრივი და არც დისტანციური სხვაობა. ამ სისტემაში არ არსებობს არანაირი სხვაობა, როგორც ვერტიკალურ ისე ჰორიზონტალურ დონეზე $_P - D$).

3. იერარქიული თავაზიანობის სისტემა (Hiერარცჰიცალ Pოლიტენესს შესტემ), სადაც კომუნიკანტები აღიარებენ და პატივს სცემენ სოციალურ განსხვავებებს. ეს სისტემა ხასიათდება როგორც $+ P + D$ ანუ იგი ასიმეტრიულია.

დავუბრუნდეთ საგაზეთო კომუნიკაციას. შეიძლება ითქვას, რომ გაზეთების დიფერენცირების ერთ-ერთ საფუძველს წარმოადგენს სახე; იგი ერთობ მნიშვნელოვან როლს თამაშობს საგაზეთო კომუნიკაციაში.

ვნახოთ, თუ როგორ ხდება სახის ფაქტორების რეალიზება სხვადასხვა ტიპის გაზეთში.

დაკვირვებამ გვიჩვენა რომ სხვადასხვა ტიპის გაზეთში სახის სხვადასხვა სისტემებს ვხვდებით.

1. ავტორიტეტული ტიპის გაზეთებში, როგორც ბრიტანულში, ისე ქართულში, გვხვდება იერარქიული თავაზიანობის სისტემა (+P; +D), ანუ კომუნიკანტებს შორის შეინიშნება გარკვეული ძალაუფლებრივი განსხვავება და დისტანცია, ასეთი ტიპის გაზეთებში ადრესატზე ზემოქმედება ხშირად ფარულად, იმპლიციტური ხერხებით ხდება.

2. ბულვარულ პრესაში, როგორც ბრიტანულ ისე ქართულ სინამდვილეში, გვხვდება სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა (-P; -D), ანუ ბულვარულ პრესაში ნაკლებად შესამჩნევია ადრესანტს და ადრესატს შორის როგორც ძალაუფლებრივი განსხვავება, ისე სოციალური სიშორე. ამ ტიპის გაზეთებში ადრესანტი ხელმძღვანელობს სახის ლინგვისტური სტრატეგიებით, რომლებიც ექსპლიციტურად გამოიხატება.

3. რაც შეეხება შუალედურ გაზეთებს, აქ სამივე თავაზიანობის სისტემა ნაზავი სახით გვხვდება.

ყოველივე ზემოთ თქმულის საილუსტრაციოდ მოვიყვან მაგალითს, რომელიც «ჰორსშუს» უღელტეხილზე (Horseshoe Pass) მოხდა. ავტოკატასტროფაში 61 წლის გვილინ ევანსთან ერთად მისი 13 წლის შვილიშვილი ლაიმი მოყვა, იგი მაშველებმა სამი დღის შემდეგ იპოვეს:

ავტორიტეტულ გაზეთ "The Daily Telegraph"-ში, რომელშიც ხორციელდება იერარქიული თავაზიანობის სისტემა, აღნიშნული კატასტროფისადმი მიძღვნილი ინფორმაცია შემდეგი სათაურით გამოქვეყნდა: "**Grandfather's** final may have been to save crash **baby**"; სტატიაში კი მკითხველმა შემდეგი ინფორმაცია მიიღო: "Detectives were trying to piece together last night how a **13-month-old-baby** survived a car crash in which **grandfather** died... **Mr. Evans**, 61, died after his maroon **Vauxhall Vectra** plunged 150 yards down a **mountain slope** as he took the boy for a drive".

ბულვარულ "The Sun"-ში, რომელშიც სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა რეალიზდება, იმავე ინფორმაციაზე დაბეჭდილი სტატიის სათაურია: "Alive **Tot Liam** found sobbing near his **granddad's** body ", სტატიაში შემდეგი ინფორმაციაა კოდირებული: "Missing tot Liam Evans was found alive yesterday – **sobbing** as he sat yards from his **granddad's**

body on mountainside. Nearby was the **wreck** of 61-year-old **Gwilyn Evan's** car, which had **careered off the road and plunged** 15 yards down the **steep slope** ».

ზემოთ მოყვანილი მაგალითების მიხედვით შეიძლება გარკვეული კანონზომიერების დადგენა, ავტორიტეტულ და ბულვარულ პრესაში რეალიზებული, როგორც იერარქიული თავაზიანობის სისტემასთან, ისე სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემასთან დაკავშირებით.

ა) " The Daily Telegraph "-ი ახდენს უბრალოდ ფაქტის კონსტატირებას, რითაც ახორციელებს დამოუკიდებლობის შემდეგ სტრატეგიას – ადრესატის მისწრაფებების მხედველობაში ნაკლებად მიღება:

ფაქტი – მოხდა ავარია, რომელშიც გადარჩა მცირეწლოვანი ბავშვი.

ბ) სტრატეგია, რომელიც "Daily Telegraph"-ში რეალიზდება, არის აზრის მიწოდება, ანუ ადრესანტი ადრესატს აწვდის ძირითად ცნობებს ახალი ამბის შესახებ. მაგ.:

ვის (გვილინ ევანსს და მის შვილიშვილს), სად («ჰორსშუს» უღელტეხილზე), რა შეემთხვა (ავტოკატასტროფა მოუვიდათ).

გ) იყავი ოპტიმისტი (ნუ მიმართავ მჭერმეტყველებას), ანუ სათქმელის თქმა მშრალად ყოველგვარი გაზვიადების გარეშე,

პლუნგედ 150 ყარდ'ს დოწნ – გადაეშვა 150 იარდის სიმალიდან,

ა მოუნტაინ სლოპე – მთის ფერდობი

ე) ადრესანტ-ადრესატის დისკურსის განცალკევება, საკუთარი ენის, გვარების გამოყენება, ზოგადად ავტორიტეტული პრესისთვის დამახასიათებელი ოფიციალური რეგისტრის ხმარება.

Grandfather – ბაბუა

13-month-old – 13 თვის

Mr. Evans, 61– 61 წლის მისტერ ევანსი

Baby – ჩვილი (ნეიტრალური რეგისტრი)

რაც შეეხება ჩაბმის სტრატეგიებს, ბულვარული გაზეთი The Sun--ის მაგალითად მოყვანილ სტატიაში შემდეგი მაქსიმები რეალიზდება:

ა) სათქმელის გაზვიადება (ჭარბსიტყვაობა, პესიმისტურობა), ანუ არ ხდება მხოლოდ ფაქტის კონსტატირება; აქ დასაშვებია ექსპლიციტური ენის გამოყენებით ინფორმაციის შევსებას, რაც უფრო დრამატულს ხდის გადმოსაცემ ინფორმაციას:

- steep slope – ციცაბო ფერდობი
- wreck – დანჯღრეული, დამსხვრეული.
- sobbing – ქვითინი

ბ) აქცენტი ადრესატთან მიმართებაში საერთო ჯგუფის წევრობაზე, რომლის მისაღწევადაც ბულვარული პრესა იყენებს ფამილარულ ლექსიკას, საკუთარ და მეტსახელებს, ანუ ენას, რომელიც მისაღებია ნებისმიერი სოციალური ჯგუფისთვის არაოფიციალურ გარემოში:

- Gwilyn's car – გვილინის მანქანა
- Liam – ლიამი
- 61-year-old Gwilyn – 61 წლის გვილინი
- tot – ჩვილი (არაოფიციალური რეგისტრი)

გარდა ამისა, დამოუკიდებლობის და ჩაბმის სტრატეგიების რეალიზება ზოგადად იერარქიული და სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემებში ვიზუალურ დონეზეც შეინიშნება:

The Daily Telegraph

THE DAILY TELEGRAPH * MONDAY, AUGUST 17, 1988 9

NEWS

Grandfather's final act may have been to save crash baby

Survivor: Liam Evans at home with his grandfather, Gwilyn

By Oliver Brett

DETECTIVES were trying to piece together last night how a 15-month-old baby survived a car crash in which his grandfather died.

They were working on the theory that one of the last acts of Gwilyn Evans, a retired detective inspector, may have been to rescue his grandson, Liam, from the wreck.

Mr Evans, 61, died after his maroon Vauxhall Vectra plunged 150 yards down a mountain slope as he took the boy for a drive.

Their disappearance set off a four-day search. But why Mr Evans drove to the Horseshoe Pass, near Llangollen, and exactly when, could well remain a mystery.

The boy was found 10 yards from the car, but Mr Evans's body was 30 yards further up the slope. Police said the straps on the car's child seat and the driver's seat belt were found open. There were signs that the vehicle rolled down the embankment before coming to rest in a ditch.

Det Sgt Eric Jones, who led the search, said: "Liam has nothing more than a few scratches, it is remarkable how he survived. The driver's airbag had activated and it was possible Mr Evans had been conscious and managed to get out of the car."

"It is possible it could have been there two or three days. It would appear at this early stage of the investigation that it is nothing more than a tragic accident."

The spot where the car was found yesterday is about seven miles from Wrexham, more than an hour's drive along winding roads from Mr Evans's home in Colwyn Bay. Mr Evans disappeared from home on Thursday after telling his wife, Barbara, that he would take Liam off her hands for a short while.

The couple were looking after the boy while his parents took their daughter Sophia, three, for a hospital appointment in Liverpool.

Liam was said to be in a satisfactory condition in hospital last night. It was not known how long he had been without food, but he had been eating since his admission to hospital.

Police believe he will not be able to help them to piece together what might have happened. "I don't think for one moment we will get any information from the child. He is far too young," said Mr Jones.

Last night a pathologist was examining Mr Evans's body at the scene hidden from the road about 250 yards from the summit of the pass, at a viewpoint that attracts hundreds of visitors a day during the summer. Police have discovered no ties Mr Evans might have had with the site.

The missing pair were found only hours after Liam's parents, Gary, 50, and Ruth, 28, made an emotional appeal in the hope that Mr Evans was still alive.

Afterwards, their joy was mixed with grief as detectives had to break the news of the discovery to them.

Liam's parents described how Mr Evans, once employed by the Special Branch, was devoted to their son and daughter. "He wants the children with him all the time. He loves them to bits. They are his life," said Mrs Evans.

Mr Jones, who worked with Mr Evans before he retired in 1986 after a career in which he earned 10 commendations, described him as a placid and quiet man, but troubled by severe arthritis which made it impossible for him to walk long distances without suffering extreme pain.

The last reported sighting of Mr Evans was at 5.05pm on Thursday, minutes after taking Liam out, when he called for petrol at a garage in Colwyn Bay.

Wreckage: the car which came off the road and rolled down the fern-covered mountain

როგორც ვხედავთ, აღნიშნულ ინფორმაციას დათმობილი აქვს ერთ-ერთი შიდა გვერდის «ფანჯარა». მას თან ახლავს ორი შედარებით მცირე ზომის შავთეთრი ფოტოსურათი:

ა) გადარჩენილი ბავშვის, (ფოტოგენური)

ბ) ავარიის ადგილის. (სიტუაციური)

ამ სურათებით ხდება დამოუკიდებლობის სტრატეგიის მაქსიმის შესრულება, რომელიც ეხება ფაქტის მშრალად კონსტატირებას. სტატია გამოირჩევა შრიფტთა მანიპულირებით.

The Sun

3 G RK THE SUN, Monday, August 17, 1998 11

ALIVE
Tot Liam found sobbing near his grandad's body

Wreck... Vauxhall careered off road at Horseshoe Pass *Gwilym... dead near car*

MISSING tot Liam Evans was found alive yesterday — sobbing as he sat yards from his grandad's body on a mountainside.

Nearby was the wreck of 61-year-old Gwilym Evans's car, which had careered off the road and plunged 150 yards down a steep slope.

The 13-month-old boy, missing for three days, was discovered sitting in a patch of ferns.

Remarkable

Police said the Vauxhall Vectra was "very badly damaged" and had overturned before finally coming to a halt.

They believe Gwilym managed to get Liam out of the car before he collapsed and died 15 yards away.

A spokesman said: "Liam has nothing more than a few scratches. It is remarkable how he has survived."

Police do not yet know how or when the accident

By GUY PATRICK and DAVID GODDARD

happened or the cause of Gwilym's death.

They say it is possible Liam and his grandad had been undetected at the Horseshoe Pass near Llangollen, North Wales, for two or three days.

The area, 40 miles from Gwilym's Colwyns Bay home, is a beauty spot popular with tourists. Hundreds visit every day.

Liam was found by a teenage lad who was out walking when he heard whimpering coming from the ferns.

The tot was airlifted to hospital, where he was reunited with distraught parents Gary, 50, and Ruth, 55.

Detective Superintendent Eric Jones, who led a massive police hunt for the missing lad, said: "It appears that this is nothing more than an accident."

"When I broke the news to the parents, I think they were torn between elation and sadness."

The tot vanished on Thursday. Retired police in-

spector Gwilym took him for a drive to calm him down after he started crying.

Gwilym and wife Barbara were looking after Liam while his parents took daughter Sophia, three, for a hospital appointment.

Gwilym left at 3pm and was expected back in an hour so Liam could be fed.

The car careered off the road about 230 yards from a viewpoint and café. It came to rest at a spot hidden from the road.

Devoted

Liam was being kept in hospital overnight. It was not known how long he had been without food, but he had been eating since his admission to hospital.

Hours before the find, Liam's parents had told how Gwilym was devoted to his grandchildren.

Ruth said: "He wants the children with him all the time. They are his life."

Cops are baffled over the accident's cause. They have found no signs of braking or anything to indicate why the car left the road.

Safe... Liam was sitting among ferns weeping when he was found by a walker yesterday

ბულვარულ გაზეთშიც სტატიას ერთ-ერთი შიდა გვერდი აქვს დათმობილი. სტატია გამოირჩევა ფოტო-დატვირთვით და შრიფტთა მანიპულირებით, კერძოდ მოყვანილია სამი ფოტო:

ა) ბავშვის, (ფოტოგენური)

ბ) ბაბუის, (ფოტოგენური)

გ) შემთხვევის ადგილის. (სიტუაციური)

სამივე სურათი გამოირჩევა თავის დიდი ზომებით, რითაც ამბავს ემატება ექსპრესიულობა და,^ ჩვენი აზრით, ხდება ჩაბმის სტრატეგიის მაქსიმის – საერთო ჯგუფის წევრობის რეალიზაცია.

გარდა ამისა, ამ სტატიაში გამოყენებულია ექვსი სხვადასხვა სახის შრიფტი, რითაც გამოიხატება მეტი ექსპრესიულობა. მნიშვნელოვანია სათაურთა ფუნქციონალური ტიპების მრავალფეროვნება. აქ ვხვდებით:

ძირითად სათაურს (main deck) - “ALIVE”

ქუდს (bannar) – “MISSING tot liam Evans was found alive yesterday – sobbing as he sat yards from his grandad’s body on a mountainside.”

ქვესათაურს (subhead) – “Tot Liam found sobbing near his granddad’s body”

რაც შეეხება ქართულ პრესას (ავტორიტეტულ და ბულვარულ გაზეთებს) და მათში იერარქიული თავაზიანობის და სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემების რეალიზებას. ჩვენ გაგვიჭირდა ორი ერთნაირი ინფორმაციის მონახვა, რომელთაც ერთი და იმავე მოვლენას შეეხებოდა, თუმცა ორივე თავაზიანობის სისტემების რეალიზება სხვადასხვა მაგალითების საფუძველზე შეიძლება წარმოვადგინოთ.

ავტორიტეტულ გაზეთ «24 საათში» ყირგიზათში მომხდარი ამბების შესახებ ინფორმაცია შემდეგი სათაურით გამოქვეყნდა «რევოლუციის» სამართლებლივი კაზუსები», სტატიაში კი ვკითხულობთ: **«ყირგიზეთის ცენტრალურმა საარჩევნო კომისიამ ქვეყნის ახლად არჩეული პარლამენტის უფლებამოსილება ცნო. არჩევნების გაყალბებით დაწყებული «რევოლუციის» ლიდერები გუმინ არჩევნების შედეგების ჩატარებას დასთანხმდნენ».**

ბულვარულმა გაზეთმა «რაო-რაომ?» პრესიდენტ სააკაშვილის მიერ გაჟღერებულ ერთ-ერთ ინიციატივას შემდეგი სტატია მიუძღვნა: **«შეერგება «მიხეილ აღმაშენებელს» აზერბაიჯანლებთან დიდმარხვას ნაჭამი ჭედილას ხორცი?»** სტატიაში კი ვკითხულობთ **«საკაშვილს კი ვეპისელმა აზერბაიჯანლებმა ჭედილა დაუკლეს და პრეზიდენტმა ამ დიდმარხვას მის ხორცს გაჰკრა ბასრი კბილი. ეგონა ღვინოსაც მოუტანდნენ დასაყოლებლად, მაგრამ ნურას უკაცრავად».**

«24 საათში» მოყვანილ მაგალითში სრულად რეალიზდება დამოუკიდებლობის შემდეგი სტრატეგიები: კომუნიკანტთა ინდივიდუალობის ხაზგასმა – ხდაბა უბრალოდ ფაქტის კონსტატაცია, ადრესანტი არ დომინირებს თავისი შეხედულებებით ადრესატზე – მშრალად აწვდის ინფორმაციას ყირგიზეთში მომხდართან დაკავშირებით, ოფიციალური და საკუთარი ენის გამოყენება.

ბულვარულ გაზეთ «რაო-რაოში?» სრულად ხორციელდება ჩაბმის შემდეგი სტრატეგიები: ძლიერი ინტერესი ადრესატისადმი – საზოგადოების ინტერესის სფეროშია პრესიდენტ სააკაშვილის შესახებ ნებისმიერი ისტორია საერთო სოციალური ჯგუფის წევრობის ხაზგასმა, ფამილარობა, სათქმელის გაზვიადება, შერქმეული და ზედმეტი სახელების გამოყენება («მიხეილ აღმაშენებელს», ნაჭამი და არა საკვებად მიღებული, ჭედილა და არა ცხვარი, ხორცს გაჭკრა კბილი და არა ხორცი შეჭამა, ბასრი კბილი და ნურას უკაცრავად).

დადებითი და უარყოფითი სახე, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ გაზეთებში, სხვადასხვა ენობრივი და გრაფიკული საშუალებებით ხორციელდება. ამჯერად თქვენს ყურადღებას შევაჩერებთ შემდეგზე:

1. თემატიკა,
2. ლექსიკა,
3. გრამატიკული თავისებურებები,
4. პირდაპირი და ირიბი თქმა,
5. ვიზუალურ-გრაფიკული მახასიათებლები.

განვიხილოთ თითოეული მათგანი ცალ-ცალკე:

თემატიკა – შეიძლება დავამყაროთ გარკვეული მიმართება თემატიკის არჩევასა და სახის ცალკეულ სისტემას შორის.

როგორც ზემოთ მოგახსენეთ, ჟურნალისტურ წრეებში არსებობს ინფორმაციის შერჩევის და ღირებულების განმსაზღვრელი კრიტერიუმები (იხ. გვ. 18-20).

დაკვირვებამ დამანახა, რომ ბრიტანული, ქართული ავტორიტეტული გაზეთები, რომლებიც იერარქიულ თავაზიანობის სისტემას იყენებენ, თემატიკის არჩევისას პრიორიტეტს შემდეგ თემებს ანიჭებენ: პოლიტიკა, ეკონომიკა, სოციალური სფერო.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ თვით თემატიკის სპეციფიკა განაპირობებს ენის ოფიციალური რეგისტრის არჩევას, შესაბამისად ავტორიტეტული პრესისათვის ტიპურია დამოუკიდებლობის სტრატეგია. ავტორიტეტული პრესა თავის პოზიციას საინფორმაციო ჟანრებში იმპლიციტურად გამოხატავს, იყენებს რა მიუკერძოებელ სტილს, ადრენსატს უტოვებს უფლებას, გააანალიზოს მიწოდებული ინფორმაცია:

“Macedonian troops fight Albanian rebels in border village” (“The Daily Telegraph”);

“Foot and mouth spreads to cattle” (“The Guardian”);

“Profit warning hit stock” (“Financial Times”);

“Railtrack asks for £ 1,5 bn advance” (“Financial Times”);

«ხალხში პრორუსული განწყობილება ხელისუფლების დამსახურებაა» («ახალი ეპოქა»);

«პარტიზანების ფარული გეგმა პრეზიდენტისთვის ცნობილია» («ახალი ეპოქა»);

«ბიუჯეტი გადაჭარბებით შესრულდა» («საქართველოს რესპუბლიკა»);

«პრეზიდენტი დევნილებს თანადგომას შეჰპირდა» («24 საათი»).

როგორც ზემოთ მოყვანილი მაგალითებიდან ვხედავთ, ავტორიტეტულ პრესაში, რომელშიც იერარქიული თავაზიანობის სისტემა რეალიზდება, განსაკუთრებით საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში, პრიორიტეტულია პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-სოციალური თემატიკა.

ჩვენ მიერ მოყვანილი მაგალითები კიდევ ერთხელ მოწმობენ იმას, რომ თემატიკის არჩევის დონეზე ხორციელდება იერარქიული თავაზიანობის სისტემა, ანუ ავტორიტეტული პრესა ახდენს ფაქტის კონსტატირებას.

ლექსიკა – როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ავტორიტეტულ გაზეთებში, ძირითადად გამოიყენება ენის ოფიციალური და ნეიტრალური რეგისტრები, ანუ ის ლექსიკური ერთეულები, რომლებიც ტიპურია არაოფიციალური სალიტერატურო რეგისტრისთვის (ჭარბი რაოდენობით კოლოკვიალიზმების, პიროვნებისადმი მეტსახელით და სახელით მიმართვის ფორმები, ისეთი ლექსიკური ერთეულების გამოყენება, რომელიც მისაღებია ბულვარული პრესისთვის; ასევე ექსპრესიულობით გამორჩეული მსაზღვრელების გამოყენება) ყოვლად მიუღებელია ავტორიტეტული პრესისთვის. ყოველივე ზემოთ თქმული ნათლად ჩანს ქვემოთ მოყვანილ მაგალითებში.

ავტორიტეტულმა გაზეთმა "The Daily Telegraph"-მა ინგლისის პრემიერ მინისტრის ტონი ბლერის პოზიციას ერაყთან მიმართებაში დაკავებულ შემდეგი სტატია მიუძღვნა "Assailed on Iraq but Blair sticks to his guns" აღნიშნულ სტატიაში ვკითხულობთ: "Tony Blair began a determined effort to defend his premiership last night by launching a pre-emptive strike... "With the transfer of sovereignty, I feel the situation is changing. It is far too early to be anything other than immensely cautious but we can get the sense from Iraq that the Iraqi people know very well the prospect they have for the future'..

ქართულმა ავტორიტეტულმა გაზეთმა «24 საათი» მოსკოვში დადგემილ 9 მაისთან დაკავშირებულ საზეიმო ღონისძიებებს შემდეგი სტატია მიუძღვნა: «9 მაისს მოსკოვს სტუმრები მოაკლდება». აღნიშნულ სტატიაში კი შემდეგს ვკითხულობთ «ფაშიზმზე გამარჯვების 60 წლისთავთან დაკავშირებით, მოსკოვი უცხოელი დელეგაციების და სახელმწიფო მეთაურების მისაღებად ემზადება... ჯერ კიდევ გასულ წელს რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა სამინისტრო აცხადებდა, რომ გამარჯვების 60 წლისთავზე 54 ქვეყნის მეთაური იქნებოდა მოწვეული».

გრამატიკული თავისებურებები – ავტორიტეტულ პრესაში დამოუკიდებლობის სტრატეგიის განხორციელება გაზეთის გრამატიკულ დონეზეც შეიმჩნევა. როგორც ბრიტანული, ისე ქართული ავტორიტეტული გაზეთები იყენებენ სალიტერატურო ენისთვის მისაღებ ნორმატიულ გრამატიკულ წესებს.

ავტორიტეტულ გაზეთ "Financial Times"-ში გამოქვეყნებულ სტატიაში Brown Pledges dramatic reform", რომელშიც ვკითხულობთ Yesterday Gordon Brown revealed a pre-election spending review that pressed ahead with investment in frontline public services but set a daunting new challenge for efficiency savings across government... Mr Brown had strongly indicated that spending allocations for most departments would be tight because of earlier decisions to boost health and education over the next three years."

გაზეთ «ახალ ეპოქაში» გამოქვეყნდა სტატია «პრეზიდენტი მხარს უჭერს გია მეფარიშვილს», რომელშიც გამოთქმულია პრეზიდენტის აზრი გენერალური პროკურორის მუშაობასთან დაკავშირებით, კერძოდ სტატიაში ვკითხულობთ: «გუშინდელ ტრადიციულ რადიოინტერვიუში საქართველოს პრეზიდენტმა ედუარდ შევარდნაძემ აშკარად დაუჭირა მხარი გენერალურ პროკურორ გია მეფარიშვილს და მას «სახელმწიფოსთვის ნამდვილი შენაძენი» უწოდა».

ფაქტია, როგორც ლექსიკურ, ისე გრამატიკულ დონეზე ხორციელდება იერარქიული თავაზიანობის სისტემა, რომელიც მოიცავს დამოუკიდებლობის სტრატეგიის ძირითად პრინციპს, ოფიციალურობასა და თავისუფალი ქმედების უნარს.

რაც შეეხება **დადებით სახეს** საგაზეთო კომუნიკაციაში, იგი სრულად რეალიზდება როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ბულვარულ პრესაში.

დაკვირვებამ დამანახა, რომ, როგორც ბრიტანული, ისე ქართული ბულვარული გაზეთები, რომლებშიც სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა რეალიზდება, თემატიკის არჩევისას შემდეგ თემებს ანიჭებენ უპირატესობას: სკანდალური ისტორია, კრიმინალური ქრონიკა, ელიტარული ამბები.

აღსანიშნავია ის ფაქტი, რომ თვით თემატიკის სპეციფიკა განაპირობებს ენის არაოფიციალური რეგისტრის არჩევას, ანუ ბულვარული პრესისათვის ტიპურია ჩაბმის სტრატეგია:

“Personal horoscope from Diana’s own astrologer” (“Daily Express”) – ელიტარული ახალი ამბავი;

“Zara’s stud poker” (“The Sun”) – ელიტარული ამბავი, სკანდალი;

“Fergie is humped on the beach” (“The Sun”) – ელიტარული ამბავი;

“Three killed in head-on crash” (“Evening Standard”) – კრიმინალი;

«ჯაბუა მეორე ქმარსაც გამორდა» («ყოველკვირეული ქრონიკა») – ელიტარული ამბავი;

«გივი ბერიკაშვილი საბერძნეთში მიდის» («ყოველკვირეული ქრონიკა») – სკანდალი;

«ლევან კალაძე კვლავ ტყვეობაშია» («პრეს კურიერი») – კრიმინალი.

მაგალითებიდან გამომდინარე თვალნათელი ხდება, რომ ბულვარული პრესისთვის თემატიკის არჩევისას ხაზგასმა კეთდება კომუნიკანტთა მიმართ საერთო ჯგუფის წევრობაზე.

ლექსიკა – როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ტაბლოიდებში, ძირითადად გამოიყენება ენის არაოფიციალური რეგისტრი, რაც ჭარბი რაოდენობით კოლოკვიალიზმების, პიროვნების მეტსახელებით ან სახელით მოხსენიებაში ვლინდება, ანუ ტაბლოიდები

ინფორმაციის გადაცემისას იყენებენ ისეთ ენას, რომელიც მისაღებია საზოგადოების ყველა ფენისთვის არაოფიციალურ გარემოში.

ბრიტანულ ტაბლოიდ “The Sun”-ში აშშ-ს პრეზიდენტ ბილ კლინტონის სექსუალურ სკანდალთან დაკავშირებით გამოქვეყნდა სტატია “Clinton to admit sex shame on live **telly**”, რომელშიც ვკითხულობთ “PRESIDENT Bill Clinton will confess to **America** on **Live TV** tonight that he DID have sex frolics with Monica Lewinsky... Mr Clinton, 51, is accused of lying about... with former trainee White House **worker** Monica, 25” ან “The Mirror”-ში გამოქვეყნებული სტატია “Have you pierced your **belly** button too **Zara**?” სადაც ვკითხულობთ: “REBEL royal **Zara Philips**... one local trader said: I saw her dancing with her brother **Peter** and I went up and asked her “is it true **you’ve got a stud**? Can I see it?... she said “**Yeah**” and stuck her tongue out...”

აღნიშნულ მაგალითებში, ლექსიკურ დონეზე სრულად რეალიზდება ჩაბმის სტრატეგია, რომლისთვისაც პრიორიტეტულია სათქმელის გაზვიადება (telly, Live TV, he did have sex frolics) და ადრესატთან მიმართებაში საერთო ჯგუფის წევრობაზე აქცენტი (America, worker და არა employee, Peter, Zara , yeah, belly და არა stomach). აქვე დავძენთ, რომ ზემოთ ჩამოთვლილი ლექსიკური ერთეულები სხვადასხვა სახის შრიფტით არის წარმოდგენილი, რითაც უფრო მეტად ხდება ადრესატთა ჩაბმა საგაზეთო კომუნიკაციაში.

საინტერესოა შემეგი ქართული საგაზეთო სათაურები:

«თეთრი მელა» (საქართველოს პრეზიდენტი ედუარდ შევარდნაძე), «ბაბუ მცირე» (ასლან აბაშიძე) და «ჭუჭყიანი მეფე» (ვლადიმერ პუტინი) _ («ასავალ-დასავალი»);

«სმკ-ს 6 თვე დარჩა, **დამხოზა** პოლიტიკური **ბოსის** სახლში იგეგმება» («რაო-რაო?»);

«რუსთავი 2»-ის **შევის** ცოლი საიდუმლოს ამხელს» («ახალი თაობა»);

«საკაშვილის **რულეტკა**» («ასავალ-დასავალი»);

«პრეზიდენტი გაიქცა, ნაკრები – **ჩაფახდა**» («ყოველკვირეული ქრონიკა»).

ქართულ მაგალითებთან დაკავშირებით ასევე შეიძლება აღვნიშნოთ ის, რომ ქართულ ბულვარულ პრესაშიც ლექსიკურ დონეზე სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა ხორციელდება, რომლისთვისაც პრიორიტეტულია ისეთი ლექსიკური

ერთეულების გამოყენება, რომლებიც მისაღებია ნებისმიერი სოციალური ფენისთვის არაოფიციალურ გარემოში (დამხობა, ბოსი, შეფი, სააკაშვილი, რულეტკა, ჩაფახდა).

გრამატიკული თავსებურებები – ბულვარულ პრესაში ჩაბმის სტრატეგიის განხორციელება გაზეთის გრამატიკულ დონეზეც შეიმჩნევა. ამ მიზნით მიმართავენ სხვადასხვა გრამატიკულ ხერხს. ამჯერად ყურადღებას გავამახვილებთ შეკვეცილი ფორმების ჭარბ გამოყენებაზე და ელიფსზე (რაც მეტწილად ზეპირი მეტყველებისთვის არის დამახასიათებელი), განსაკუთრებით სათაურებში; ხშირია ელიფსური სტრუქტურები:

“Britney’s sex appeal” (“The Mirror”);

“Lynch Low isn’t justice for James” (“The Express”);

“Who’s a clever boy?” (“Evening Standard”);

“So many injured, we didn’t know where to start” (“The Sun”);

“He was only 12, why couldn’t it be me?” (“The Mirror”);

“So what’s your USP?” (“Evening Standard”);

“At 20, the lively Louise *” (“Daily Mail”);

“People say * I’m behaving like an old fool – but I’m a very lucky one then” (“Evening Standard”);

“*Traced Vauxhall proves * killers crossed * border”. (“The Mirror”);

«*»ალდაგს» და * «ჯვს» საგადასახადო ჩაუჯდა» («ყოველკვირეული ქრონიკა»);

«* ინფორმაცია არსაიდან...» («ასავალ-დასავალი»);

«პოლიციელი გვირაბის ბოლოში, დაკავება – გვირაბში» («ასავალ-დასავალი»).

აღნიშნული გრამატიკული ხერხებით ხორციელდება ადრესანტსა და ადრესატს შორის ეგელიტარული თავაზიანობის სისტემა.

საგაზეთო კომუნიკაციაში სახის გამოვლინებად შეიძლება ჩათვალოს **ციტირების და ირიბი თქმის ხმარება**.

ჩვენი კვლევის საგანს ამ შემთხვევაში წარმოადგენდა საგაზეთო კომუნიკაციაში ციტატის და ირიბი თქმის შემცველი გამონათქვამების სტრუქტურული და სემანტიკურ-პრაგმატული თავისებურებების დადგენა, როგორც იერაქიულ, ისე სოლიდარობის თავაზიანობების სისტემებში.

ზოგადად, იერარქიულ და სოლიდარულობის თავაზიანობის სისტემებში ციტირების შემდეგ ტიპებს შევხვდი:

– ზუსტი ციტირება, როდესაც სრულად უცვლელად არის ავტორისეული ციტატა მოყვანილი:

"They will go to hell. You can't call them men at all" ("The Mirror");

"We will not let these people wreck the future. The future belongs to the decent people of Northern Ireland" ("The Times");

«სამუშაოები, რომლის შესრულებასაც ჩვენ საქართველოში ვგეგმავთ, საერთაშორისო ტერორიზმთან ბრძოლის ნაწილია» («ახალი ეპოქა»);

«ჩვენი ორგანიზაცია არ იქნება პოლიტიკური და არ დაემსგავსება თსუ-ს სტუდენტ-კავშირს, რომელსაც გარკვეული პოლიტიკური ძალები მართავენ» («ასავალ-დასავალი»).

– ნაზავი, შერეული ვარიანტი, ციტატა და ირიბი თქმა ერთად გვხვდება წინადადებაში:

"He (Ken Maginnos, the security spokesman for the UUP) said retaliatory action would play into the hands of those republicans intent on wrecking the peace process" ("The Guardian");

"He (Mr. Blair) condemned the bombing as a "blast of evil" and pledged the killers would be found" ("The Sun");

«აცხადებს ახალი ფრაქციის ლიდერი (ვაჟა ლორთქიფანიძე): «სხვა ყველაფერი მეორე ხარისხოვანია», ბუნებრივია, ამ პრობლემასთან შედარებით მეორეხარისხოვანია არჩევნების თემაც" («ახალი ეპოქა»);

«მათი (სტუდენტების) განმარტებით არჩევნების ინიციატორებმა «კრიშეების" წინაშე ქულები დაიწერეს" («ახალი თაობა»)

დაკვირვებამ დაგვანახა, რომ ხშირად ციტირება დატვირთულია ძლიერი ემოციური მუხტით ან მას დამაკონკრეტებელი და დამაზუსტებელი ფუნქციაც აქვს. კვლევის შედეგად გამოვყავით ციტატის შემდეგი ფუნქციები:

ა) მიუკერძოებლობა – კორესპონდენტის მიზანია მიუკერძოებლად გადმოსცეს სხვისი ნათქვამი:

"The truth is the truth. Period. And what how the president [Bill Clinton] will testify", said David Kendall in a written statement from the White House" ("Financial Times");

"Local police sergeant Mick Murray said "this is the worst atrocity to hit us since the problems began" ("The Sun");

«ამ ქვეყანაზე ღმერთი ან ღმერთის რისხვა რომ არსებობდეს, ალბათ საქართველოში რამდენიმე ათასი კაცი თუ დარჩებოდა ცოცხალი», აღნიშნა აქციის მონაწილემ («ახალი ეპოქა»).

ბ) პასუხისმგებლობის მოხსნის ფუნქცია – ადრესანტი ცდილობს მოიხსნას ყოველგვარი პუსუხისმგებლობა:

"Bill Clinton said "On behalf of the American people I condemn this butchery" ("The Sun");

«შევარდნაძე არ გამოფხიზლდება, სანამ მე-11 სართულზე არ მიადგებიან», დასძინა არასამთავრობო ორგანიზაციის წევრმა («ალია»);

გ) ექსპრესიული ფუნქცია – სტატია უფრო გამომხატველი ხდება:

"Michael said: "He was full of life – that's the image I'll always have of Adrian" ("The Mirror");

"Michael said: "I wasn't strong enough to see my bioy like that" ("The Mirror");

«საქართველოა ახლა როგორც, მე საქართველო არ მსურს ამგვარი!», ასკვნის პოეტი («ასავალ-დასავალი»).

დ) დამაჯერებლობის – ინფორმაციის მიწოდების თვითმხილველთა სიტყვების ციტირებით ჟურნალისტი ცდილობს, მეტი დამაჯერებლობა, სარწმუნოობა მიანიჭოს ნათქვამს:

"Shop-worker Ian Frew said: "Everybody just dropped. People lay dead all around" ("The Gueardian");

"Gerry Carson, hospital spokesman, said: "We put our emergency plan into operation. There were helicopters landing in the car park until late into the evening" ("The Express");

«არაფატმა თქვა: «პალესტინის ხალხი მანამდე გააგრძელებს ბრძოლას, ვიდრე პალესტინის დროშა იერუსალიმის კედლებზე, მეჩეთებსა და ეკლესიებზე არ აღიმართება" («24 სათი»).

დაკვირვებამ დაგვანახა, რომ ზემოთ ჩამოთვლილი ფუნქციების გამიჯვნა საგაზეთო სტატიაში, როგორც ბრიტანულში ისე ქართულში, ხშირად ძალიან ძნელ ამოცანას წარმოადგენს, რადგანაც ისინი ციტატაში შეიძლება თანადროულად რეალიზდნენ.

საინტერესოა სათაურებში ციტატების გამოყენება და ფუნქცია.

ჩემ მიერ გაანალიზებულ მაგალითებში ციტატის და სათაურის ურთიერთმიმართების ორი ტიპი შემხვდა:

1. სრული ციტირება, როდესაც სათაურად გამოტანილი ციტატა ერთ-ერთი პირის გამოთქმულ აზრს წარმოადგენს:

ერთ-ერთ ბრიტანულ ბულვარულ გაზეთში ომას ტერორისტული აქტისადმი მიძღვნილი სტატია შემდეგი სათაურით გამოქვეყნდა – "If this is peace, what is war?" – სტატიის გაცნობისას შემდეგ ჩვენ სტატიაში შეგვხვა ფრაგმენტი, სადაც ერთ-ერთი მსხვერპლის ახლობელი შემდეგ სიტყვებს იძახდა – "...One tearful and upset woman in Omagh asked yesterday: "If this is peace, what's war?"

ქართულ შუალედურ გაზეთში «ახალი თაობის» ერთ-ერთ სტატიას სათაურად შემდეგი ციტატა აქვს: «ცივილიზებულ სახელმწიფოში ადამიანებს არ უნდა ხოცავდნენ», თვით სტატიაში კი ვკითხულობთ: «ცივილიზებულ სახელმწიფოში ადამიანებს არ უნდა ხოცავდნენ», – აღნიშნა ევრო საბჭოს გენერალურმა მდივანმა..."

2. სტატიაში არ ჩანს, ვისი აზრია სათაურად გამოტანილი, ციტატაში ავტორი ანონიმურია:

ერთ-ერთ ბულვარულ გაზეთში ომას ტრაგედიისადმი მიძღვნილი ერთ-ერთი საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრის სტატიის სათაური იყო – "If this is peace, what must war be like?" – თუმცა სტატიის გაცნობის შემდეგ ვერ აღმოვაჩინეთ ციტატის პირველწყარო.

«ხვალ იყო ომი..."- ამ სათაურით გამოქვეყნდა სტატია «ახალ ეპოქაში», თუმცა მისი გაცნობის შემდეგ მივაგენით ციტატის პირველწყაროს. შესაძლებელია, წარმოდგენილი ალუზია იყოს რუსულ ფილმზე სათაურით: "Завтра было война".

აქვე დავძენთ, რომ ციტატა სათაურად ძირითად ბულვარულ პრესაში, სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემაში, გვხვდება, რადგან მისი გამოყენებით ახალი ამბავი უფრო ექსპრესიული ხდება.

და კიდევ ციტატა ასევე იხმარება ქვესათაურად, რითაც ასევე ხდება მკითხველის მიზიდვა, ანუ ჩაბმის ლინგვისტური სტრატეგიის რეალიზება:

"So, why don't we go and get them?" ("The Sun")

აქვე დავძენთ, რომ ქართულ პრესაში ნაკლებად მისაღებია ქვესათაურად ციტატის გამოტანა.

საინტერესოა ირიბი თქმა და მისი სტრუქტურულ-სემანტიკური თავისებურებები გაზეთში.

ბრიტანულ პრესაში, ირიბი თქმა შეიძლება შემდეგი სტრუქტურებით შეგვხვდეს:

_ მთქმელი + ირიბი თქმის შემომყვანი ზმნა + დაქვემდებარებული წინადადება:

"He (Mr. Blair) **promised** that the bombing would not stop the search for a settlement" ("The Daily Telegraph");

"He (Mr. Blair) **promised** that the bombers – a fanatical republican splinter group – would not derail the peace process" ("The Sun").

«იმერეთის გუბერნატორმა ორშაბათის პრესკონფერენციაზე **განაცხადა**, რომ ედვარდ სურმანიძის გვარს აღარ ახსენებს". («ახალი ეპოქა»);

«პრეზიდენტმა **აღნიშნა**, რომ ადგილობრივი ბიუჯეტი ყველგან შესრულდა". («საქართველოს რეპუბლიკა»).

_ ვხვდებით ორმაგ ირიბ თქმას, ანუ მთქმელი + ირიბი თქმის შემომყვანი ზმნა + ირიბი თქმის შემომყვანი ზმნა + დაქვემდებარებული წინადადება:

"He (Mr. Kell, Shopowner) **said** police **had told** him that **there was 14 ft crater outside the menswear door**" ("The Mirror").

აღნიშნულ მაგალითში ჩვენ შეგვხვდა ირიბი თქმის შემომყვანი ორი ზმნა: _ to say თქმა (ამბობს) და to tell _ თქმა (ამბობს).

როგორც ცნობილია, არსებობს ზმნათა გარკვეული კატეგორია, რომლებიც გამოიყენება, როგორც ციტირების, ისე ირიბი თქმის შემომყვანის დროს. ანალიზის შედეგად ირიბი თქმის შემომყვანი ზმნები ორ კლასად დავყავით: ნეიტრალური და არანეიტრალური შემომყვანი ზმნა (თქმა + დამატებითი კონოტაცია).

ბრიტანულ სტატიებში შეხვედრილი შემომყვანი ზმნები

1. **ნეიტრალური**: to say – თქმა (ამბობს); **to speak** – თქმა (ამბობს), ლაპარაკი (ლაპარაკობს); to tell – თქმა (ამბობს), მოყოლა (ჰყვება); **to write** – წერა (წერს);

2. **არანეიტრალური (+ დამატებითი კონოტაცია)**: **to add** – დამატება (ამატებს); **to admit** – აღიარება (აღიარებს), დაშვება (უშვებს); **to agree** – დათანხმება (ეთანხმება); **to announce** – უწყება (აუწყებს); **to answer** – პასუხი (უპასუხებს); **to appeal** – მოწოდება (მოუწოდებს); **to argue** – კამათი (კამათობს); **to assert** – მტკიცება (ამტკიცებს); **to ask** – კითხვა (კითხულობს); **to aware** – გაცნობიერება (აცნობიერებს); **to believe** – დაჯერება

(იჯერებს); **to call** – მოხმობა (მოიხმობს); **to comment** – კომენტირება (კომენტარს აკეთებს); **to conclude** – დასკვნა (ასკვნის); **to condemn** – დაგმობა (გმობს); **to confess** – აღიარება (აღიარებს), გამოტყდომა (უტყდება); **to confirm** – დადასტურება (ადასტურებს); **to consider** – მხედველობაში მიღება (მხედველობაში იღებს); **to continue** – გაგრძელება (აგრძელებს); **to convince** – დარწმუნება (არწმუნებს); **to declare** – განცხადება (აცხადებს); **to cry** – წამოყვირება (წამოიყვირებს); **to diminish** – შემცირება (ამცირებს); **to denounce** – გაკიცხვა (კიცხავს); **to describe** – აღწერა (აღწერს); **to doubt** – დაეჭვება (ეჭვობს); **to end** – დასრულება (ასრულებს); **to establish** – დადგენა (ადგენს); **to exclaim** – წამოძახება (წამოიძახებს); **to explain** – ახსნა (ხსნის); **to hint** – გადაკვრით თქმა (გადაკვრით ამბობს); **to hope** – იმედოვნება (იმედოვნებს); **to indicate** – მითითება (მიუთითებს); **to indicate** – დაჟინებით მტკიცება (დაჟინებით ამტკიცებს); **to know** – ცოდნა (იცის); **to mention** – აღნიშვნა (აღნიშნავს); **to note** – შენიშვნა (შენიშნავს); **to object** – შეწინააღმდეგება (ეწინააღმდეგება); **to order** – ბრძანება (ბრძანებს); **to plan** – დაგეგმვა (გეგმავს); **to pledge** – დაპირება (ჰპირდება); **to point** – მითითება (მიუთითებს); **to promise** – დაპირება (ჰპირდება); **to protest** – გაპროტესტება (აპროტესტებს); **to realize** – მიხვედრა (ხვდება); **to recall** – დასკვნა (ასკვნის); **to refuse** – გახსენება (ახსენებს); **to remark** – უარყოფა (უარყოფს); **to remark** – აღნიშვნა (აღნიშნავს); **to remember** – გახსენება (ახსენებს); **to repeat** – გამეორება (იმეორებს); **to reply** – პასუხი (უპასუხებს); **to report** – პატაკი (უპატაკებს); **to reveal** – დაყრდნობა (ეყრდნობა); **to rumor** – ხმის გავრცელება (ავრცელებს); **to shout** – ყვირილი (ყვირის); **to show** – ჩვენება (უჩვენებს); **to sob** – დრტვინვა (დრტვინავს); **to state** – დადგენა (ადგენს); **to stress** – ხაზგასმით თქმა (ხაზგასმით ამბობს); **to suggest** – შეთავაზება (სთავაზობს); **to think** – ფიქრი (ფიქრობს); **to vow** – დაფიცება (იფიცებს); **to warn** – გაფრთხილება (აფრთხილებს); **to welcome** – სიამოვნებით მიღება (სიამოვნებით იღებს); **to whisper** – ჩაჩურჩულება (ჩასჩურჩულებს).

ქართულ სტატიებში შეხვედრილი შემომყვანი ზმნები

1. ნეიტრალური: თქმა (ამბობს); წერა (წერს)
2. არანეიტრალური: აღნიშვნა (აღნიშნავს); ახსნა (ხსნის); ბრძანება (ბრძანებს); გაგრძელება (აგრძელებს); გადაწყვეტილება (გადაწყვეტს); გავრცელება (ავრცელებს); განმარტება (განმარტავს); განცხადება (აცხადებს); განხილვა (იხილავს); გაცნობა

(აცნობს); გახსენება (ახსენებს); დაბრალება (აბრალებს); დადგენა (ადგენს); დათანხმება (ეთანხმება); დაკონკრეტება (აკონკრეტებს); დამატება (ამატებს); დამტკიცება (ამტკიცებს); დარწმუნება (არწმუნებს); დასკვნა (ასკვნის); დასტური (ადასტურებს); ეჭვი (ეჭვობს); თხოვნა (სთხოვს); კავშირი (აკავშირებს); კომენტირება (კომენტარს უკეთებს); მოთხოვნა (ითხოვს); მუქარა (ემუქრება); მიჩნევა (მიიჩნევს); მიღება (იღებს); მხილება (ამხელს); მოყვანა (მოჰყავს); ნუგეში (ანუგეშებს); პასუხი (უპასუხებს); საუბარი (საუბრობს); უწყება (აუწყებს); უარყოფა (უარყოფს); ფიქრი (ფიქრობს); ყვირილი (ყვირის); შეტყობინება (ატყობინებს); შეკითხვა (ეკითხება); ცნობა (აცნობებს);

ანალიზმა ცხადყო, რომ ბრიტანულ გაზეთებში ყველაზე მეტი სიხშირით გამოიჩინა ზმნა **to say**: 720 შემთხვევაში იგი 444-ჯერ იყო გამოყენებული და ხმარების სიხშირის მიხედვით 63% შეადგინა; შეიძლება იგივე ითქვას ქართულ გაზეთებში ნახმარ შემომყვან ზმნებზეც, აქაც ყველაზე დიდი სიხშირით გამოიჩინა ზმნა «თქმა», რომელმაც 300-ჯერ ნახმარ შემომყვან ზმნათა შორის თითქმის სიხშირის მიხედვით 50% შეადგინა. აქვე დავძენთ, რომ ნეიტრალური ზმნები “**to say**” და «თქმა» მეტწილად იერარქიული თავაზიანობის სისტემაში გვხვდება.

არანეიტრალური შემომყვანი ზმნები უმეტესწილად გამოიყენება სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემაში და შეფასებას გამოხატავენ. ხოლო ნეიტრალური შემომყვანი ზმნები სრულად მოიცავენ იერარქიულ თავაზიანობის სისტემას, რომელშიც დამოუკიდებლობის სტრატეგია ხორციელდება.

შემომყვანი ზმნები შემდეგ პოზიციაზე გვხვდება:

1. შემომყვანი ზმნა + ციტატა

“Mr Kysilov (a deputy chairman of Russia’s central bank) **said**: “We are working attentively with the heads of the biggest banks, primarily with those that attract considerable investments from the population, to prevent any interruption to the normal working of the banks” (“Financial Times”);

“RUC boss Ronnie Flanagan said the maroon Vauxhall Cavalier disappeared in Carrickmacross” (“The Sun”);

«პრეზიდენტის კაბინეტიდან გამოსულმა პარლამენტარმა დიმიტრი ჯაიანმა ბრძანა, რომ შევარდნაძის მაგიდაზე დევს აფხაზეთის დაბრუნების ფარული გეგმა» («ახალი ეპოქა»);

«დიდი ორმო გვაქვს ამოთხრილი. მე მფარავს და ასე ვმუშაობთ» – აცხადებს პატარა» («ალია»).

2. ციტატა + შემომყვანი ზმნა

“We are deeply saddened and devastated by the terrible tragedy in Omagh”, it said in a statement” (“The Times”);

“They should also reflect on the enormity of what they have done and stop these kinds of actions and stop now,’ he declared” (“Daily Mail”);

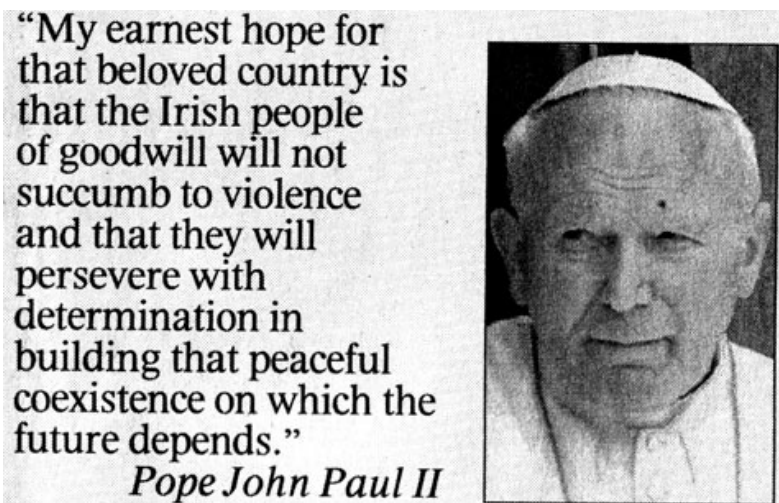
«როგორც კი იურიდიული კომიტეტი მასალებს მიიღებს, დავსხდეთ და მოვითათბიროთ" – თქვა ადამიამ.» («ახალი ეპოქა»).

სხვათა ნათქვამთან ხშირად გვხვდება ფოტოები. დავადგინეთ ციტატის და ფოტოს მიმართების ორი ტიპი:

a) ფოტოსთან მოყვანილია ციტატა და არ ჩანს მთქმელი, ანუ ფოტო ახდენს ციტატაში მოყვანილი სათქმელის ილუსტრირებას:

b) ციტატას ახლავს მთქმელის ფოტო:

საინტერესოდ წარმოჩნდება სახე ვიზუალურ-გრაფიკულ დონეზე, როგორც ავტორიტეტულ, ისე ბულვარულ პრესაში.

ავტორიტეტული გაზეთები, მიმართავენ შავ-თეთრ და პატარა სურათებს (თუმცა ბოლო დროს ავტორიტეტულ პრესაში ნელ-ნელა ფეხს იკიდებს ფერადი ფოტო), იმისთვის რომ საზოგადოებრივი მოვლენა არ გადაიქცეს დომინანტად კომუნიკაციის მონაწილე პირებისთვის:

ასეთი ტიპის სურათების გამოყენებით ხდება დამოუკიდებლობის სტრატეგიის ერთ-ერთი მაქსიმის რეალიზება, რომელიც განაცხადის, ფაქტის კონსტატაციას შეეხება.

რაც შეეხება ბულვარულ პრესაში სახის რეალიზებას ვიზუალურ გრაფიკულ დონეზე,

ა) ბულვარული პრესა იყენებს შრიფტთა მანიპულირებას, რითაც აღწევს ვიზუალურ ეფექტს:

£1,000 RISE IN YOUR TAX BILL

Big increases on the way to fund Brown's overspending

EXCLUSIVE
By Patrick O'Flynn Political Editor
GORDON Brown was last night accused of priming a huge tax bombshell to explode under Middle Britain after the next election. A top economist took the Treasury to task for its "implausible" financial projections and warned families to expect rises equivalent to 6p in the £ on the standard rate of income tax. Such a rise would cost a middle earner on an average £25,000 salary more than £1,000 a year in extra tax. Maurice

EXCLUSIVE
SO WHAT WAS JEMIMA KHAN UP TO IN A TAXI WITH HUGH GRANTS?

ბ) დიდი და ფერადი ფოტოების გამოყენება ახდენს დიდ ემოციურ ზემოქმედებას ადრესატზე:

... was during forfolk ... is an ... If he apolo- ... on left ... and leg ... opened ... pair ... me in ... rted to ... bloke ... same. ... case, I ... " ... set up ... both ... bear ... " ... from ... month ... (...) ... must ... change ... ght ... ? ... is ... \$ ... plus ... mitting ... I don't ... ybody ... live in ... ir job ... none ... itome ... ry. He ... chance ... at he's ... re and ... would ... e that ... r any- ... ques- ... y ... more ... as Mr ... his leg ... work ... also ... y the ... been? ... was a burglary and we ... shouldn't have been there, but I ... less burglaries. The sentence was reduced to five years for manslaughter following a public outcry and he eventually served three. Fearon, whose offences include assaults, drug charges and handling ... at night without someone trying to rip you off and steal what you've worked hard for. People who break into people's homes are low-lives. I accept that now." Malcolm Starr, a spokesman for ... that he's on the straight and narrow. I think Mr Martin will find it very hard to come to terms with his seeing repentance as it appears to be motivated by purely selfish motives. "He's getting a lot of publicity by

was right to shoot us

ANGRY: Farmer Tony Martin says he is insulted by the offer to meet the man he shot

DEAD: Burglar Fred Barras was killed by Martin

როგორც ფონტთა მანიპულაციით, ისე ფერადი სურათების გამოყენებით, მიიღწევა სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა.

მეორე თავის დასკვნა

სახის ფაქტორების რეალიზაცია საგაზეთო კომუნიკაციაში შემდეგნაირად ხორციელდება:

1. ორივე ქვეყნის ავტორიტეტული ტიპის გაზეთებში დამოუკიდებლობის ლინგვისტური სტრატეგიების გამოყენებით რეალიზდება იერარქიული თავაზიანობის სისტემა, ანუ + P+D.

2. ბულვარულ პრესაში, როგორც ბრიტანულში ისე ქართულში, ჩაბმის ლინგვისტური სტრატეგიების გამოყენებით ხორციელდება სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა, ანუ - P-D.

საგაზეთო კომუნიკაციაში, როგორც ბრიტანულში ისე ქართულში, იერარქიული და სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემების ანალიზის შედეგად დავადგინეთ:

ა) იერარქიული თავაზიანობის სისტემა თავაზიანობის არჩევსას პრიორიტეტს ანიჭებს პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-სოციალურ თემატიკას, ხოლო სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა კი სკანდალურ-კრიმინალურ-ელიტარულ ახალ ამბებზე აკეთებს აქცენტს, რითაც ხაზგასმას საერთო ჯგუფის წევრობაზე ახდენს.

ბ) ლექსიკურ დონეზე იერარქიული თავაზიანობის სისტემა, რომელიც ავტორიტეტულ პრესაში რეალიზდება, იყენებს ენის ოფიციალურ და ნეიტრალურ რეგისტრს; რაც შეეხება ბულვარულ პრესაში რეალიზებულ სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემას, აქ ვხვდებით ენის არაოფიციალურ რეგისტრს, რომელსაც ახასიათებს ჭარბი რაოდენობით კოლოკვიალიზმების; პიროვნებისადმი მეტსახელით და სახელით მიმართვის ფორმები; ასევე ექსპრესიულ ლექსიკური ერთეულების გამოყენება, ანუ ტაბლოიდები ინფორმაციის გადაცემისას იყენებენ ისეთ ენას, რომელიც მისაღებია საზოგადოების ყველა ფენისთვის არაოფიციალურ გარემოში.

გ) გრამატიკულ დონეზე დამოუკიდებლობის ლინგვისტური რეალიზებისთვის მიუღებელია ისეთი გრამატიკული ფორმების გამოყენება (ელიფსი, შეკვეცილი ფორმები), რაც მისაღებია ჩაბმის ლინგვისტური სტრატეგიებისთვის.

დ) იერარქიული და სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემებში ციტირების შემდეგი ორი ტიპი – ზუსტი და ნაზავი – გამოვყავით, მათ შემდეგი ფუნქციები ახასიათებთ: მიუკერძოებლობა, პასუხისმგებლობის მოხსნა, ექსპრესიულობა და დამაჯერებლობა.

აქვე დავძენთ, რომ მეტწილად სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემაში ციტატა ჩნდება სათაურსა და ქვესათაურში, რითაც მიიღწევა ექსპრესიულობის მეტი ხარისხი.

ე) ირიბი თქმა, რომელიც უფრო ნაკლებად ექსპრესიულია, მეტწილად იერარქიულ თავაზიანობის სისტემაში გვხვდება.

ვ) იერარქიულ თავაზიანობის სისტემა ძირითადად იყენებს ნეიტრალურ შემომყვან ზმნებს, ხოლო სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა კი პირიქით, ძირითადად იყენებს არანეიტრალურ შემომყვან ზმნებს.

ზ) რაც შეეხება ვიზუალურ-გრაფიკულ დონეზე სახის რეალიზებას: იერარქიული თავაზიანობის სისტემა იყენებს ძირითადად შავ-თეთრ და პატარა სურათებს, იგი ასევე არ გამოირჩევა შრიფტთა მანიპულირებით, ხოლო სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემისთვის ღირებულია დიდი და ფერადი სურათები და შრიფტთა მანიპულირება, რითაც იზრდება ადრესატზე ზემოქმედების ხარისხი.

თავი III _ სახის და ეთიკის ნორმების ურთიერთმიმართება

ბრიტანულ და ქართულ საგაზეთო კომუნიკაციაში

§1. ეთიკური ნორმების ვერბალური რეალიზაცია

საგაზეთო კომუნიკაციაში

როგორც ცნობილია, ეთიკა განისაზღვრება, როგორც ფილოსოფიური მეცნიერება ზნეობის, მორალის, ქცევის შესახებ. ეთიკას მეორენაირად ფილოსოფიის მორალსაც უწოდებენ. ცნობილია, რომ ნებისმიერი სახის კომუნიკაციის მორალი, ანუ ეთიკური პასუხისმგებლობა, გარკვეული მოთხოვნებით, წესებით და ნორმებით რეგულირდება. ნორმატიული ქცევის წესებზე ზეგავლენას ახდენს ინდივიდის ზნეობრივი თვითშეგნება და საზოგადოებრივი აზრი. ნორმატიული ქცევის წესები განსხვავდება საზოგადოების სოციალური და პროფესიული დიფერენციაციის მიხედვით: «გარკვეული საზოგადოებრივი წრის, პროფესიის წევრთა ქცევის ნორმების» გამიჯვნისას წარმოიშობა პროფესიული ეთიკა (გაგოშიძე, 1996). პროფესიულ ეთიკას შემდეგნაირადაც განმარტავენ: «გარკვეულ წესთა განაწესი იმ ურთიერთობათა სფეროში, რომელშიც ადამიანი მოღვაწეობს, როგორც პროფესიონალი» (გაგოშიძე, 1996). როგორც ცნობილია, «პროფესიული

ეთიკა არის იურიდიულად არაფიქსირებული, მაგრამ მიღებული ამა თუ იმ სფეროში და მხარდაჭერილი საზოგადოების მიერ. იგი არის მორალური შეხედულებების, პრინციპების, ნორმების, ქცევის წესების ერთობლიობა (პროხოროვი, 2002).

ჟურნალისტიკა, როგორც საზოგადოებრივი მოღვაწეობის ერთ-ერთი პროფესიული სფერო, მოქცეულია წინასწარ განსაზღვრულ ეთიკურ ნორმებში. სწორედ ჟურნალისტიკის (ადრესანტის) პასუხისმგებლობის როლის განსასაზღვრად სხვადასხვა ქვეყანაში სხვადასხვა დროს მიიღეს ეთიკის კოდექსები, რომელთა მეშვეობითაც ხდება ინდივიდის, და საერთოდ, საზოგადოების უფლების _ მიიღოს ინფორმაცია _ დაცვა.

ჟურნალისტიკაში გამოყოფენ ორი ძირითადი ტიპის ეთიკას: დაწერილს და დაუწერელს.

როგორც ცნობილია, ჟურნალისტი ჟურნალისტური საქმიანობის დროს ამყარებს სხვადასხვა ტიპის მიმართებებს, მათში კი აისახება გარკვეული ეთიკური პრინციპები. ზოგადად გამოიყოფა ჟურნალისტიკის მიერ დამყარებული შვიდი მიმართება (პროხოროვი, 2002): ჟურნალისტი → აუდიტორია, ჟურნალისტი → ინფორმაციის წყარო, ჟურნალისტი → თავისი ნაწარმოების პერსონაჟი, ჟურნალისტი → ავტორი, ჟურნალისტი → რედაქტორი, ჟურნალისტი → სარედაქციო კოლექტივი, ჟურნალისტი → კოლეგები.

ყოველი ზემოთ მოყვანილი მიმართება გულისხმობს გარკვეული ვალდებულებებისა და ქცევის ნორმების დაცვას, რაც გარკვეულწილად ენაში აისახება.

ჟან კლოდ ბერტრანმა თავის წიგნში «მედიის ეთიკა და ანგარიშვალდებულებების სისტემა», რამდენიმე ათეულ სხვადასხვა ქვეყანაში არსებული ჟურნალისტური ეთიკის კოდექსების საფუძველზე შეიმუშავა ჟურნალისტური ეთიკის ზოგადი ნორმები.

ბერტრანმა ჟურნალისტური ეთიკის ზოგადი ნორმები ოთხ ძირითად მონაკვეთად დაყო: არსებითი, ფუნდამენტური, მეორეული, იშვიათი.

არსებითი ნაწილი შეიცავს:

- ა) ძირეულ ღირებულებებს: სოლიდარობა, სიცოცხლის უფლება.
- ბ) აკრძალვებს: არ იცრუო, არ ავნო, არ ნახო მატერიალური სარგებელი.
- გ) ჟურნალიზმის ძირითად პრინციპებს: ინფორმაციის სრულად და კომპეტენტურად გადმოცემა, საზოგადოების ყველა ჯგუფის ინტერესების გათვალისწინე-

ბა, ადამიანის უფლებების დაცვა, ჟურნალისტის დამოუკიდებლობა, გამჭვირვალობა.

რაც შეეხება დანარჩენ სამ მონაკვეთს (ფუნდამენტურს, მეორადს, იშვიათს), თითოეული მათგანი მოიცავს შემდეგ საკითხებს: ზოგადი მონაკვეთი, ინფორმაციის მოპოვება, ინფორმაციის არჩევა, ინფორმაციის დამუშავება, ინფორმაციის გამოქვეყნების შემდეგი პროცედურა.

განვიხილოთ თითოეული მათგანი:

ზოგადი მონაკვეთი შედგება ისეთი ნორმებისგან, როგორც არის: ადამიანის ძირითადი ფასეულობების (სიცოცხლე, ღირსება, ტოლერანტობა, მშვიდობა, სიტყვის თავისუფლება) დაცვა, ინფორმაციის მოპოვებისას კანონიერი მეთოდების გამოყენება, პირადი სარგებლის, კონფლიქტის და ექსტრემიზმის გამორიცხვა, მიუკერძოებლობა / ობიექტურობა, საზოგადო ინტერესის დაცვა.

ინფორმაციის მოპოვების დებულებების ქვეტიპი მოიცავს: ინდივიდის პიროვნულ ხელშეუხებლობას, პლაგიატობის გამორიცხვას, საწინააღმდეგო აზრის გათვალისწინებას, ადრესატის დუმილის უფლებას.

ინფორმაციის არჩევის ქვეტიპი შემდეგ ნორმებს მოიცავს: საიდუმლოს დაცვა, წყაროს მითითება, დისკრიმინაციის (რასობრივი, სქესობრივი, ასაკობრივი, რწმენის...) გამორიცხვა, უდანაშაულობის პრეზუმციის დაცვა, მსხვერპლის არაიდენტიფიცირება, სენსაციურობის გამორიცხვა, ეროვნული ფასეულობების დაცვა, პოპულარიზაცია და პატივისცემა.

ბოლო რაც შეეხება ინფორმაციის დამუშავების ქვეტიპს, იგი მოიცავს: ინფორმაციის შემოწმებასა და გადამოწმებას, ზეწოლის აცილებას და დაუშვებლობას, ბავშვთა (არასრულწლოვანთა) უფლებების დაცვას, ახალი ამბის გასაგებად და კონტექსტით წარმოდგენას, ამა თუ იმ მოვლენის გაშუქების დროს უარყოფითობის აცილებას, დანაშაულის არამიმზიდველად წარმოდგენას.

და ბოლო ქვეტიპი _ ინფორმაციის გამოქვეყნების შემდეგ პროცედურა _ მოიცავს: შეცდომების გასწორებას, ადრესატის უფლებას პასუხზე, ემბარგოს, კრიტიკას, თვითრეგულირებას.

ჟ. კ. ბერტნარი იქვე დასძენს, რომ ბევრი ნორმა შესაძლებელია დაირღვეს გარკვეულ კერძო შემთხვევაში გამონაკლისის სახით, კერძოდ, თუ იქნება საზოგადოების მხრიდან ამის მოთხოვნა.

ჟურნალისტიკაში ასევე დასაშვებია, რომ მასობრივი ინფორმაციის რომელიმე ერთ-ერთ კონკრეტულ საშუალებას ჰქონდეს საკუთარი ეთიკის კოდექსი. ბრიტანულ ავტორიტეტულ გაზეთს “The Guardian” აქვს თავისი საკუთარი ეთიკის კოდექსი “The Guardian's Editorial Code”, რომელიც ძირითადად სრულად მოიცავს ბერტნარის ჟურნალისტური ეთიკის ზოგადი კოდექსის ნორმებს, თუმცა არის გარკვეული განსხვავებებიც. მაგალითად, ერთ-ერთ თავში არის პუნქტი, სადაც წერია, რომ «საჩუქრები, რომელთა ღირებულებაც აღემატება 25 გირვანქას, თავაზიანად უნდა დაუბრუნდეს უკან, ან გადაეცეს ქველმოქმედებისთვის.»

ასევე გავეცანით «დიდი ბრიტანეთის პრესის საჩივრების კომისიის კოდექსს» (2004) და «ქართული ჟურნალისტური ეთიკის კოდექსს» (2001). თითოეული კოდექსის ანალიზისა და შედარების შედეგად დადგინდა, რომ ორივე მათგანის ნორმები და ღირებულებები სრულად იზიარებენ და მოიცავენ ბერტნარის მიერ მიღებული ეთიკის ზოგადი კოდექსის ნორმებს.

ინტერესს იწვევს ის ვერბალურ-ვიზუალური საშუალებები, რომელთა მეშვეობითაც ხდება ზემოთ განხილული ეთიკური ნორმების რეალიზება ბრიტანულ და ქართულ პრესაში.

ამჯერად გვინდა ყურადღება გავამახვილოთ ისეთ ეთიკურ ნორმებზე, როგორც არის:

- სუბიექტურობა/ობიექტურობა, ანუ მიუკერძოებლობა,
- ცილისწამების გამორიცხვა,
- სენსაციურობის გამორიცხვა,
- პიროვნული ხელშეუხებლობის გამორიცხვა,
- წყაროს მითითება,
- პლაგიატობის გამორიცხვა.

როგორც ცნობილია, სუბიექტურობა/ობიექტურობა ზოგადად შეფარდებითი ცნებაა. სუბიექტურობა/ობიექტურობის ეთიკური ნორმების რეალიზაციისას წამყვანი მნიშ-

ვნელობა სუბიექტურობა/ობიექტურობის მიმართებას ენიჭება. ობიექტურობა გულისხმობს იმპერსონალურობას და მიუკერძოებლობას, ხოლო სუბიექტურობა კი ინდივიდუალურ ხედვას ეფუძნება.

ლ. ტილი და რ. ტეილორი წიგნში «საინფორმაციო ოთახში» აღნიშნავენ, რომ «ჯერ კიდევ XIX საუკუნესა და XX საუკუნის დასაწყისში პრესაში ჭარბობდა სუბიექტურობა, რადგან მაშინდელი გაზეთები წარმოადგენდნენ შეხედულებათა კრებულს». ისინი იქვე იძლევიან თანამედროვე პროფესიონალი ჟურნალისტის განსაზღვრებას, რომლისთვისაც ძირითადი ღირებულებები ობიექტურობაზე უნდა იყოს დამყარებული: «ჟურნალისტი არის ახალი ამბის შემკრები და ხარისხის მაკონტროლებელი» (ტილი, ტეილორი, 1988).

როგორც უკვე ითქვა ავტორიტეტული და ბულვარული გაზეთები განსხვავდებიან ინფორმაციის კოდირებისას გამომხატველობის ხარისხის ინტენსიობით.

საინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში ახალი ამბის გადმოსაცემად, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ პრესაში, განსაკუთრებით საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრის სტატიებში, ჟურნალისტები ეთიკის ობიექტურობის ნორმის დასაცავად ძირითადად მიუკერძოებელ სტილს მიმართავენ.

ცნობილია, რომ ინგლისურ და ქართულ ენაში მიუკერძოებელ სტილს გარკვეული ლინგვისტური მახასიათებლები აქვს. ამჯერად საგაზეთო კომუნიკაციაში მიუკერძოებელი სტილის რეალიზაციისას ყურადღებას შევაჩერებ ისეთ მახასიათებლებზე, როგორებიც არის ინგლისურში: I და II პირის ნაცვალსახელების I, We, You-ს არ გამოყენება, ვნებითი გვარის ხმარება, შემომყვანი it-ის შემცველი წინადადებები (introductory it), ნეიტრალური ლექსიკა,

რადგან მიუკერძოებლობა გამორიცხავს სუბიექტურობას, ამიტომ შეიძლება ითქვას, რომ საგაზეთო კომუნიკაციისას მიუკერძოებელ სტილში ხდება I და II პირების აღმნიშვნელი პირის ნაცვალსახელების არიდება. ჟურნალისტის «მე», ან სარედაქციო კოლექტივის «ჩვენ» ინფორმაციულ საგაზეთო ჟანრებში საერთოდ არ ფიგურირებს. ჩვენ გავეცანით ბრიტანული ავტორიტეტული გაზეთების საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრის სტატიებს, რომელთა შორისაც იყო რეპორტაჟები, მოკლე ინფორმაციული შეტყობინებები; თუმცა რამდენიმე სტატიაში (საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრში) ადგილი ჰქონდა I

და II პირების აღმნიშვნელი პირის ნაცვალსახელების I, We, You-ს გამოყენებას, კერძოდ პირის ზემოხსენებული ნაცვალსახელები ციტირების (პირდაპირი ნათქვამის) დროს შეგვხვდა:

"I hope very much they will co-operate with this inquiry" ("The Guardian")

"We need to get to the bottom of this." ("The Daily Telegraph")

ციტირებისას I და II პირების აღმნიშვნელი პირის ნაცვალსახელების I, We, You-ს გამოყენება საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში არ არღვევს ჟურნალისტის მიუკერძოებელ სტილს, რადგან ციტატის ერთ-ერთი ფუნქციათაგანია ჟურნალისტის მიუკერძოებლობის გამოხატვა (იხ. გვ. 78).

განსხვავებით საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებისგან ანალიტიკურ და მხატვრულ-პუბლიცისტურ ჟანრებში, სადაც გამოკვეთილია ჟურნალისტის სუბიექტური პოზიცია ვხვდებით I და II პირის ნაცვალსახელებს. ანალიზის შედეგად ნათელი გახდა, რომ ამ ჟანრის სტატიებში I და II პირების აღმნიშვნელი პირის ნაცვალსახელების I, We, You-ს გამოყენება არა მხოლოდ ციტირებისას გვხვდება, არამედ, I და II პირების აღმნიშვნელი პირის ნაცვალსახელების I, We, You-ს გამოყენება ციტირების გარეშე, ირიბი თქმის დროსაც გვხვდება:

"The Daily Telegraph"-ში გამოქვეყნებულ სტატიაში – "Dose that bomb mark the end of peace in Ulster?" – რომელიც ომას ტრაგედიას ეხებოდა, ვკითხულობთ: "I know almost every republican family in the area. I know members of the real IRA, the republican group responsible for the slaughter. More than that, I know the name of the local man responsible for planning Saturday's bomb".

"The Times"-ში გამოქვეყნებულ სტატიაში, რომელიც ბილ კლინტონის ირგვლივ განვითარებულ მოვლეს ეხებოდა, გამოქვეყნდა სტატია სათაურით: "How to spot if Clinton is telling the truth", სადაც ვკითხულობთ: "You can't entirely divorce the question of how someone sounds from what they're saying. I thought, for example, that when Clinton said, "I did not had sex with that woman Miss Lewinsky" it sounded very artificial. So you have to tackle the content issue first and, ideally, Clinton should come clean." ("The Times").

ცნობილია, რომ ინგლისურში ვნებით გვარს გარკვეული ფუნქციები აქვს. ძირითადად გამოიყოფა ოთხი ფუნქცია: 1. უცნობია, ან არ არის მნიშვნელოვანი მთქმელი, 2. არ არის სასურველი მთქმელის დასახელება, 3. გარკვეული დონით მიუკერძოებლობის გამოხატვა, 4. მოსაუბრეს სურს მოქმედების შესახებ წარმოადგინოს დამატებითი დეტალები. გაზეთის შემთხვევაში საინტერესოა ერთ-ერთი მათგანი, კერძოდ გარკვეული დონით მიუკერძოებლობის გამოხატვა.

ამ ფუნქციით ვნებითი გვარის გამოყენება ტიპურია იმ შემთხვევაში, როდესაც:

ა) ადრესანტს სურს გააკეთოს განცხადება, ან გამოთქვას აზრი, რომელიც გარკვეულწილად მოუკერძოებლობის ხარისხის მატარებელია:

"A deficit of nearly 1 million has been slashed to 430 million." ("The Times");

"MI6 was braced for criticism over the quality of the intelligence it provides." ("Financial Times").

მაგალითებიდან ჩანს, რომ ინფორმაციის კოდირებისას ხდება ფაქტის კონსტატაცია.

ბ) ადრესანტს სურს უბრალოდ არასასიამოვნო განცხადების გაკეთება. მაგალითად:

"Of the 28 killed by Omagh bomb, 24 had been identified last night and 21 named." ("The Sun");

"The Terrible human suffering caused by the Omagh atrocity was revealed with the names of the victims last night" ("Daily Mail").

როგორც აღვნიშნეთ, საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში მიუკერძოებელი სტილის ერთ-ერთი მახასიათებელთაგანია შემომყვანი it-ის შემცველი წინადადებები.

ცნობილია, რომ ინგლისური ტიპოლოგიურად ანალიზური ენაა და იგი განეკუთვნება SVO ტიპის ენებს და გამოირჩევა წინადადების რიგიდული წყობით, რაც გულისხმობს, რომ ქვემდებარის არარსებობა დაუშვებელია. ქვემდებარის არარსებობის შემთხვევაში მისი პოზიცია შევსებულია ცარიელი ქვემდებარით, რომლის ერთ-ერთი ნიმუშია შემომყვანი it.

დაკვირვებამ ცხადყო, რომ მიუკერძოებლობის დასაცავად საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში საკმაოდ დიდი სიხშირით გამოიყენება შემომყვანი it-ის შემცველი წინადადებები:

"**It was claimed** that MPs "were going" to grill members of the band of governors." ("Daily Telegraph");

"**It is said** that country had "seriously neglected investment in housing." ("Financial Times").

ზემოთ მოყვანილ მაგალითებში შენიღბულია ინფორმაციის წყარო.

დაკვირვებამ ცხადყო, რომ ქართულ საინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში მიუკერძოებლობის სტილის მიღწევის საშუალებებია: I და II პირის აღმნიშვნელი ნაცვალსახელების – მე, შენ, ჩვენ, თქვენ – არ გამოიყენება, ვნებითი გვარი, ქცევა, ჩართული (ჩვენი აზრით, ინგლისური შემომყვანი it-ის ტიპოლოგიურ ეკვივალენტს ქართულ ენაში წარმოადგენს ჩართული), ლექსიკა.

როგორც უკვე აღვნიშნეთ, მიუკერძოებლობა გამორიცხავს სუბიექტურობას, მსგავსად ბრიტანული ავტორიტეტული გაზეთებისა, ქართულ ავტორიტეტულ გაზეთებშიც, საგაზეთო კომუნიკაციისას განსაკუთრებით საინფორმაციო საგაზეთო-ჟანრებში, ხდება I და II პირების აღმნიშვნელი პირის ნაცვალსახელების – მე, შენ, ჩვენ, თქვენ – არიდება. თუმცა აქაც, ისევე როგორც ბრიტანულ ავტორიტეტულ გაზეთებში, რამდენიმე სტატიაში (საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრში) ადგილი ჰქონდა I და II პირების აღმნიშვნელი პირის (შესაძლებელია ასევე კუთვნილებითი) ნაცვალსახელების გამოყენებას, კერძოდ ისევ და ისევ პირის ნაცვალსახელები ციტირების (პირდაპირი ნათქვამის) დროს შეგვხვდა:

«მოკლედ, მე ვარ პლებსი, ვარ მართლაც რეალურად არსებული უმრავლესობა და, ნუ გაგიკვირდებათ, ხელისუფლება მოქმედებს ჩემი კარნახით, ჩემი წაქეზებით, ჩემი მდუმარე ან სიტყვიერი დასტურით. არ გჯერათ?» («საქართველოს რესპუბლიკა»)

დაკვირვებამ ცხადყო, რომ როგორც ბრიტანულ ავტორიტეტულ გაზეთებში, კერძოდ ანალიტიკურ-საგაზეთო ჟანრის სტატიებში, I და II პირების აღმნიშვნელი პირის ნაცვალსახელების გამოყენება არა მხოლოდ ციტირების დროს გვხვდება, არამედ I

და II პირების აღმნიშვნელი პირის ნაცვალსახელების გამოყენება ციტირების გარეშე, ირიბი თქმის დროსაც გვხვდება:

«მე, პირველ რიგში, ვფიქრობ, რომ მედია საბჭოს არსებობის აუცილებლობა უნდა იგრძნოს თვითონ პრესამ» («24 საათი»)

ა. შანიძე აღნიშნავს, რომ «ქართული ენა აქტიური ფორმების ენაა და პასიურ გამოთქმებში ზომიერებას იცავს, მაგრამ უნდა აღინიშნოს, რომ უკანასკნელ ხანებში პასიური კონსტრუქციების ხმარება ძალიან გაიზარდა სამეცნიერო და ტექნიკურ ლიტერატურაში, აგრეთვე საგაზეთო სტატიებში» (შანიძე, 1980). თ. ღვინაძე კი დასძენს, რომ «ინფორმაციის, ცნობის, ანგარიშის, დადგენილების, მიმოხილვის ენაში ვნებითის ფორმები ჭარბობს; მეტიც, ვნებითები ამგვარი კონტექსტისა და სიტუაციისთვის ბუნებრივ და ზოგჯერ ერთადერთ შესაძლებელ ფორმადაც კი გვევლინება» (ღვინაძე, 1980).

ქართულ პრესაში, დისკუსიის გარკვეულ ჟანრებში შეიმჩნევა ვნებითის ფორმების გამოყენება, რითაც მიიღწევა მიუკერძოებლობა.

დაკვირვებამ ცხადყო, რომ თანამედროვე ქართულ პრესაში დიდი სიხშირით გვხვდება როგორც ჩვეულებრივი, ასევე პერიფრასტული ვნებითები. ჩვეულებრივი ვნებითი მიუკერძოებლობის მხრივ შედარებით ნეიტრალურია, ვიდრე პერიფრასტული:

«ბაღდადში ასაფეთქებელი ნივთიერებებით დატვირთული ავტომობილის აფეთქების შედეგად 120 ადამიანი დაიღუპა.» («რეზონანსი»)

ცნობილია, რომ «ზოგიერთ ზმნას არ უხერხდება ვნებითის ფორმათა წარმოება, ამიტომ მათ მაგივრობას ეწევა აღწერილობითი, ანუ პერიფრასტული ფორმები» (შანიძე, 1980):

«ერაყის ახალ მთავრობაზე შეთანხმება მიღწეული იქნა.» («ალია»);

«სარკინიგზო მაგისტრალის ამ მონაკვეთზე მოძრაობა შესაძლებელი იქნება მხოლოდ ზაფხულში.» («24 საათი»).

საინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში მოქმედებითი გვარის ზმნები, რომელთაც აქვთ ენიანი, ინიანი, დონიანი ან უნიშნო ვნებითი, ზოგჯერ მაინც გვხვდება პერიფრასტულ ვნებითში, რადგან, ჩვენი აზრით, აღწერილობითი ვნებითი უფრო მეტი მიუკერძოებლობის ხარისხით გამოირჩევა:

«რუსეთ-საქართველოს საზღვარზე ორი-სამი ბრიგადა ჩამოყალიბდება» («რეზონანსი»);

«ივანოვის თქმით, ეს ბრიგადები ფაქტობრივად განლაგებული იქნებიან საზღვარზე» («ახალი თაობა»).

როგორც ვხედავთ, ამ ორ წინადადებას თითქმის ერთნაირი პროპოზიციული შინაარსი აქვთ, თუმცა ეს ორი წინადადება, შეიძლება ითქვას, რომ სხვაობს მიუკერძოებლობის ხარისხით. მეორე წინადადებაში, რომელშიც გვხვდება ვნებითის პერიფრასტული ფორმა, უფრო მეტი მიუკერძოებლობის ხარისხით გამოირჩევა, ვინაიდან პერიფრასტული ფორმის გამოყენებით ხდება უფრო მეტად განზოგადება.

ორივე მაგალითი მიეკუთვნება მოკლე ინფორმაციულ შეტყობინებებს. აღნიშნულ სტატიებში ვნებითის ჩვეულებრივი და პერიფრასტული ფორმები შემდეგი სიხშირით გვხვდება:

ა) პირველ სტატიაში შეგვხვდა ერთი ჩვეულებრივი ვნებითი (იმსახურებენ) და ორი პერიფრასტული ვნებითის ფორმა (განლაგებული იქნება, განსხვავებული იქნება).

ბ) მეორე სტატიაში კი ორი ჩვეულებრივი ვნებითი (ჩამოყალიბდება, განლაგდებიან) და ერთი აღწერილობითი ვნებითი (მხარდაჭერილი იქნება).

ანალიზმა დამანახა, რომ ქართულ პრესაში, როგორც ავტორიტეტულში, ისე ბულვარულში, საინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში საინტერესოა ქცევის ფორმები მიუკერძოებელ სტილთან დაკავშირებით.

დაკვირვებამ ცხადყო, რომ მოუკერძოებელ სტილთან ახლოს დგას საარვისო ქცევის, ანუ ნეიტრალური ვერსიის ფორმა:

«რუსეთის ფედერაციის საგარეო საქმეთა სამინისტრო აცხადებდა...» («24 საათი»);

«თანამედროვე მსოფლიოში მედია მნიშვნელოვან როლს ასრულებს...» («ალია»);

«სერგეი ბაღაფშის თქმით, ამგვარი ქარხანა ბზიფშიც აშენდება» («რეზონანსი»);

«ამის შესახებ პრეზიდენტმა უკრაინაში განაცხადა» («საქართველოს რესპუბლიკა»);

«ბევრმა მათგანმა დადგენილების პროექტს ხელი არ მოაწერა» («თბილისი»).

გარდა ქცევისა, ქართულ პრესაში, როგორც ბულვარულში ისე ავტორიტეტულში, ობიექტურობა/მიუკერძოებლობის ნორმის დაცვის საშუალებას ასევე წარმოადგენს ჩართულის კონსტრუქციების გამოყენება, ანუ ისეთი კონსტრუქციების გამოყენება, სადაც გამოიხატება მოლაპარაკის მიერ მოცემული ფაქტისადმი დამოკიდებულება.

ცნობილია, რომ ჩართულს ზოგადად რამდენიმე ფუნქცია აქვს. იგი გამოხატავს: მოდალობას (დარწმუნებულობას ნათქვამის უეჭველობაში, ვარაუდს), მთქმელის გრძნობას, მიუთითებს გამოთქმული აზრის წყაროზე, ახდენს მეტყველების სტილის შეფასებას, მიმართავს აზრის თანამიმდევრობას და საალერსო სიტყვა-გამოთქმებს. საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში ძირითადად ორი ტიპის ჩართული გვხვდება:

ა) მთქმელი დარწმუნებულია ნათქვამის უეჭველობაში:

«ნათქვამია, რომ ექიმები მეტად ფრთხილ პროგნოზებს აკეთებენ.» («ახალი ეპოქა»);

«აღსანიშნავია, რომ ბოლო დროს პოპვარსკვლავებში მოდად იქცა საბავშვო წიგნის წერა.» («ახალი თაობა»).

ბ) ჩართული გამოხატავს წინადადებაში გამოთქმული აზრის წყაროს:

«როგორც ენერგეტიკოსები აცხადებენ...» («საქართველოს რესპუბლიკა»);

«კანონპროექტის ინიციატორთა აზრით...» («თბილისი»).

აქვე დავძენთ, რომ დიდი სიხშირით გამოირჩევა ჩართულის კონსტრუქცია, რომელიც «აღსანიშნავია»-თი იწყება. ჩვენ მიერ ნაჩიხი ყოველი მესამე ჩართული კონსტრუქცია სიტყვა «აღსანიშნავიათი» იწყებოდა.

როგორც ვთქვით, სუბიექტურობა/ობიექტურობის ნორმის გამოხატვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საშუალებაა ლექსიკა. მიუკერძოებლობის ნორმის დარღვევა, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში, ძირითადად ლექსიკურ დონეზე ბულვარულ გაზეთებში ხდება.

უკვე ითქვა, რომ, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ავტორიტეტულ და ბულვარულ პრესაში გამოიყენება განსხვავებული რეგისტრის ლექსიკა.

აღინიშნა ისიც, რომ ავტორიტეტული პრესისთვის დამახასიათებელია ოფიციალური ლექსიკა, ანუ აქ გამოიყენება ისეთი ლექსიკური ერთეულები, რომლებიც ოფიციალურია ან ნეიტრალური და ამით ხდება საკუთარი პოზიციის შენიღბვა და იმპლიკაცი-

ების მეშვეობით ადრესანტს ეძლევა საშუალება, მოახდინოს შეტყობინების პრიორიტეტი აზრის ამოკითხვა (იხ. გვ. 72-73).

ხოლო ბულვარული პრესა იყენებს არაოფიციალურ რეგისტრს ანუ ინფორმაციის კოდირებისას იყენებს ისეთ ლექსიკას, რომელიც მისაღებია საზოგადოების ყველა ფენისათვის არაოფიციალურ გარემოში (იხ. გვ. 75-76). აქვე აღვნიშნავთ, რომ ბულვარული პრესა ექსპლიციტურობით გამოირჩევა. ბულვარული პრესის ექსპლიციტურობის ხარისხი მიიღწევა ისეთი ლექსიკური ერთეულების ჭარბად გამოყენებით, როგორც არის მკაფიოდ გამოხატული დადებითი ან უარყოფითი მნიშვნელობის _ კონოტაციების მქონე ლექსიკა, შემფასებლური ლინგვისტური ერთეულები, კოლოკვიალიზმები, სახელდების სხვადასხვა ტიპები _ პიროვნების მეტსახელებით ან სახელით მოხსენიება, კინობითი ფორმები.

ლექსიკური განსხვავებების საილუსტრაციოდ მოვიყვანთ ერთ ფაქტს _ 1998 წლის 16 აგვისტოს ჩრდილოეთ ირლანდიის ქალაქ ომაში მოხდა ტერორისტული აქტი, რომლის დროსაც დაიღუპა 28 ადამიანი და დაიჭრა 200-ზე მეტი. ყურადღება შევაჩერეთ ერთ-ერთი მსხვერპლის შესახებ ინფორმაციაზე:

“Three Generations of one family **die** while shopping”

“**A Roman Catholic woman, her unborn twins, her 18-month-old daughter** and her mother died in Omagh bomb outrage while on a family shopping.

Avril Monaghan, 30... At their home in Aughadarna, Mrs. Monaghan’s husband...” (“The Daily Telegraph”)

“**Mum, Daughter, Gran Wiped out**”

“Pregnant **Avril** died with her **toddler daughter Marie** and her own mother in the Omagh outrage.

Attractive Avril – expecting twins in October... Last night, **Avril’s heartbroken husband Michel...**” (“The Sun”)

ავტორიტეტული “The Daily Telegraph”-სა და ბულვარულ “The Sun”-ში გამოქვეყნებული ინფორმაციები პროპოზიციულად ემთხვევა ერთმანეთს, თუმცა თვალში საცე-

მია განსხვავებები ლექსიკურ დონეზე. ავტორიტეტული გაზეთი იყენებს შედარებით ნეიტრალურ ლექსიკას, ხოლო ბულვარული კი – ექსპრესიულ ლექსიკას, “The Sun”-ში ტრაგედიის მსხვერპლი მოიხსენება საკუთარი სახელებით – **Michel, Avril**, კნინობითი ფორმით – **mum, gran**, დაღუპული მცირეწლოვანი ბავშვის დენოტაცია ხდება სუბიექტური დამოკიდებულების გამომხატველი ლექსიკური ერთეულით **toddler**, ადამიანთა ტრაგიკული დაღუპვის ფაქტის ნომინაცია ხდება ფრაზული ზმნით **wiped out**, ასევე გვხვდება შემფასებლობის გამომხატველი ზედსართავები **heartbroken** და **attractive**.

“The Daily Telegraph”-ის ლექსიკა უფრო თავშეკავებული და ნეიტრალურია.

აქვე დავძენთ, რომ შეხედულებათა ცვლამ ზოგიერთი ტიპის ლექსიკური ერთეულების ტაბუირება გამოიწვია. ფემინისტური მოძრაობის გამო ინგლისურ გაზეთებში ქალს აღარ მოიხსენიებენ, როგორც ლამაზს, წყნარს, მიმზიდველს... მდედრობით სქესთან ამგვარი ლექსიკის და მათი სინონიმების გამოყენება დასაშვებია, როდესაც საქმე ეხება ამ მანდილოსნის გარდაცვალებით გამოწვეულ სინანულს.

ლექსიკურ დონეზე სინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში მიუკერძოებლობის ნორმის დასაცავად საინტერესოა მსაზღვრელების (ზედსართავების) ფაქტორი.

დ. დეივი და დ. კრისტალი საგაზეთო რეპორტაჟში გამოყენებულ ზედსართავებს ორ ჯგუფად ყოფენ (კრისტალი, დაივი, 1979):

ა) აღმატებითი შეფასების გამომხატველი ანუ აბსოლუტური ტიპის (*extreme or absolute*),

ბ) ფრთხილი (*careful*).

ანალიზმა დაგვანახა, რომ აბსოლუტური ტიპის ზედსართავების გამოყენება ახასიათებს როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ბულვარულ პრესას, რითაც ასევე მიიღწევა ექსპრესიულობის უფრო მაღალი ხარისხი:

“President Clinton called it **“barbaric act.”** (“The Mirror”);

“**Heartbroken** Tommy Lague wept yesterday after learning his **beloved** daughter Breda was among the 28 killed by the Omagh bomb” (“The Sun”);

«თავის **სათაყვანებელი**, ხუთჯვრიანი დროშა» («ასავალ-დასავალი»);

«საქართველოს **გულუხვი** პრეზიდენტი.» («რაო-რაო?»)/

ჩვენ მიერ გაანალიზებულ მაგალითებში, ძირითადად ბულვარულში, მსაზღვრელებთან (კერძოდ ზედსართავებთან) შემდეგი სიტუაცია შაგვხვდა: – “The Mirror”-ის 6 სტატიაში 116 ზედსართავი, მათ შორის დიდი რაოდენობით აღმატებითი შეფასების გამომხატველი – **barbaric, wonderful, brilliant, inseparable, tearful, deepest, soft-hearted, dreadful, horrible, brilliant**; “The Sun”-ის 11 სტატიაში – 92 ზედსართავი მათ შორის დიდი რაოდენობით აღმატებითი შეფასების გამომხატველი – **bloody-thirsty, bloody-soaked, kind-hearted, angel-faced, horrific, attractive, maroon, fanatical, beautiful, desperate**; “The Daily Express”-ის 12 სტატიაში – 42 ზედსართავი, მათ შორის დიდი რაოდენობით აღმატებითი შეფასების გამომხატველი – **flirty, independently-run, implausible, cheeky, luxurious, radical, flirty, implausible, anti-Blair, fuller** ; «ასავალ-დასავალის» 9 სტატიაში – 94 ზედსართავი, მათ შორის დიდი რაოდენობით აღმატებითი შეფასების გამომხატველი – **მიუტევებელი, უმტკივნეულო, მოჭუტული, ხერხემალგადამტვრეული, სათაყვანებელი გამომხმარი, ღვთისმოშიში, პირსისხლიანი, განკვეთილი, ძირგამომთხრელი და «რაო-რაოს» 12 სტატიაში – 60 ზედსართავი, მათ შორის დიდი რაოდენობით აღმატებითი შეფასების გამომხატველი – ბერია-ეჟეოვ-იაგოდას, შეუძლებელი თავგადადებული, გაუაზრებელი, ძვირადშესანახი, ძვირადღირებული, ოდიოზური, გაბოროტებული, დახარბებული, აღფრთოვანებული და სხვა.**

აქვე დავძენთ, რომ ბრიტანულ პრესაში არც თუ იშვიათია ე. წ. კრიტიკულ მსაზღვრელებად არანეიტრალური არსებითი სახელების გამოყენება:

“The blood-thirsty **fanatics** behind the **atrocities** in Omagh” (“The Sun”).

ნორმა – აირიდე ცილისწამება

როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ პრესაში, განსაკუთრებით ავტორიტეტულ გაზეთებში, რომ არ დაირღვეს ეთიკის ნორმა – აირიდე ცილისწამება – მიმართავენ ე. წ. ფორმულას, «თუ ეჭვობ, განსაზღვრე, მიუთითე წყარო, დაასახელე მთქმელი, მაგრამ არ დააკონკრეტო».

შეიძლება ითქვას, რომ სწორედ მთქმელის დაუკონკრეტებლად მითითება იძლევა იმის საშუალებას, რომ თავიდან იქნეს აცილებული ცილისწამება:

“The Conservatives want to maximize the government’s discomfort...” one Labor official in the Lords explained.” (“Financial Times”);

“Criticising one Sinn Fein leader said “False hope was generated by some people” (“The Times”);

«აზერბაიჯანის მასობრივი ინფორმაციის წყაროები ერთ-ერთი კანადური გამოცემის დამოწმებით იტყობინებოდნენ...» («თბილისი»).

როგორც მაგალითებიდან ჩანს, ცილისწამების აცილება შესაძლებელია წყაროს მითითება, მაგრამ დაკონკრეტების გარეშე.

როგორც ითქვა, თითოეული ტიპის გაზეთი ინფორმაციის მოპოვებისას სხვადასხვა კრიტერიუმებით სარგებლობს. ცნობილი ფაქტია ისიც, რომ ბულვარული პრესის ინფორმაციის შერჩევის ძირითადი კრიტერიუმებია: ახალი ამბის დრამატულობა, მოულოდნელობა, სკანდალურობა, კრიმინალურობა, ელიტარული ქრონიკა (იხ. გვ. 20).

ნორმა – გამორიცხე სენსაციურობა

სწორედ ამიტომ, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ბულვარულ პრესაში, თითოეული ზემოთ მოყვანილი ამბის ტიპების გადმოსაცემად შესაძლებელია მოხდეს ისეთი ეთიკური ნორმის დარღვევა, როგორც არის _ გამორიცხე სენსაციურობა.

“Eastender Star Martine McCutcheon revels that Bond has more fun as she steps from the water in a skimpy red bikini.” _ ბულვარულმა გაზეთმა “The Sun” გამოაქვეყნა სტატია, რომელშიც ჯეიმს ბონდის ფილმში, ერთ-ერთი მთავარი როლის შემსრულებელი, მის და ბონდის როლის შემსრულებლის პირად ურთიერთობებზე საუბრობს.

«პრეზიდენტ სააკაშვილისთვის 2005 წელი ფატალური იქნება...» - («ასავალდასავალი»), _ აქვეყნებს ერთ-ერთი ასტროლოგის წინასწარმეტყველებას.

თემატიკის არჩევისას ბულვარულ პრესაში როგორც ცნობილია, დომინირებს სკანდალურ-ელიტარული, კრიმინალური სახის ინფორმაცია, რის გამოც შესაძლებელია დიარღვეს ეთიკის ნორმა, რომელიც სენსაციურობის გამორიცხვას ეხება.

დაკვირვებამ ცხადყო ასევე, რომ ბრიტანულ და ქართულ ბულვარულ პრესაში შეინიშნება ეთიკის კოდექსის ნორმის _ პიროვნული ხელშეუხებლობის _ დარღვევა:

ბრიტანულმა გაზეთმა “The Mirror”-მა გამოაქვეყნა სტატია სათაურით “Fergie is humped on the beach” , სადაც მოთხრობილია სამეფო ოჯახის ერთ-ერთი წევრის არდადეგების შესახებ, სტატიაში ვკითხულობთ “Earlier Fergie did a wild dance on the sand in front of the count’s 12-year-old daughter”.

«ყოველკვირეულმა ქრონიკამ» კი სტატია გამოაქვეყნა ერთ-ერთ ქართველ პოპვარსკვლავზე, რომელმაც თმა გაიპარსა - «რატომ გადაიპარსა თავი ქეთათომ?»

აქვე უნდა აღინიშნოს ერთი გარემოებაც, რომ სენსაციურობის და პიროვნული ხელშეუხებლობის ნორმის დარღვევა ხშირ შემთხვევაში ურთიერთდაკავშირებულ ხასიათს ატარებს. ირღვევა სენსაციურობის ნორმა, ე. ი. ირღვევა პიროვნული ხელშეუხებლობის ნორმა და პირიქით.

აღსანიშნავია ისიც, რომ ამ ორი ნორმის დარღვევა ბულვარულ პრესაში ვიზუალურ-გრაფიკულ დონეზეც ხდება. კერძოდ, ბულვარული პრესა სკანდალურ-კრიმინალურ-ელიტარულ ახალ ამბებს გადმოსცემს შრიფტთა მანიპულირებით და დიდი ფერადი ფოტოებით, რითაც მიიღწევა ზემოქმედების მაქსიმალური ეფექტი.

AUGUST 15TH 1998...THE DAY THEY BOMBED BABIES

Anguish... a grief-stricken man is comforted at Omagh leisure centre yesterday as news of the victims emerged

OH NO, NOT MY ANGEL

Tears for Brenda, 17

HEARTBROKEN Tommy Logue wept yesterday after learning his beloved daughter Brenda was among the 28 killed by the Omagh bomb. Tommy joined other inconsolable parents at the town's leisure centre to wait for news of loved ones only to be told his angel was dead.

Brenda... I loved her to bits

His anguish mirrored that of the nation's divided as Ulster's worst tragedy in 30 bloody years. Like all victims' relatives and friends, Tommy Logue's grief was shared by the nation. Brenda, 17, was thought to have been killed by the bomb. Brenda had gone out with her mother, Mary, and grandmother. The two older women escaped with cuts and bruises, but Brenda died after going outside during the bomb scare to find out what the commotion was. After Brenda's death was confirmed, Tommy, 50, said: "I knew because the front of the shop she was standing outside was completely blown out. No one could have survived there."

THEY WERE JUST KIDS

Continued from Page One
women and six men also died. The victims included a grandmother, her pregnant daughter and 18-month-old granddaughter.

And 220 people were hurt when the 500lb gas bomb exploded in the packed shopping centre on Saturday with devastating results.

Police Minister Tom Molyneux said his French holiday to fly in Ulster yesterday, the occasion that the bombers — a far-right republican splinter group — could not derail the peace process.

He said: "We will not let these people wreck the future. The future belongs to the decent people of Northern Ireland."

The bombers of the self-styled Real IRA struck at Catholics and Protestants enjoying a carnival.

The terrorists used an old ploy to ensure maximum carnage.

Police cleared the area after coded messages that the bomb had been situated at one end of Market Street.

Deaths were suffered to the other end of the street — where the bomb went off 40 minutes later.

Dead and injured were trapped in the rubble of collapsed buildings.

Blood-soaked caravans that were being towed to the Omagh leisure centre were used as a temporary morgue. BUC child

for loved ones. The grim task of identifying bodies was hampered because many were badly mutilated.

Off-duty doctors and nurses were summoned to five hospitals to help deal with the flood of casualties.

The dead included a 12-year-old Spanish schoolboy on holiday and a woman from his tour party.

At least 11 of the injured, including two children, were still critically ill yesterday. Many others were seriously ill with injuries from shrapnel and flying glass.

Anguished families waited for hours at Omagh leisure centre where official lists of injured were posted. BUC child

captain, Derek Finlayson set up a task force to hunt the bombers. He urged to leave no stone unturned.

Mr Finlayson said: "The bombing was a stark contrast between good and evil. I am determined that only good will prevail."

A spokesman for the horror manager said a coffin was being prepared for the body of the boy.

Liverpool fan Russel McQuerry, 14, was only yards from the bomb when it went off. He suffered shrapnel wounds, burns and a ruptured spleen.

Mr McQuerry said: "I was just a child for the day of slaughter."

U.S. Senator George Mitchell, who chaired the Ulster peace negotiations, said: "These cowardly murderers do not represent the people of Ireland, north or south."

FAMILY'S HELL - Pages 4 & 5

ნორმა – წყაროს მითითება

ეთიკის ნორმებზე საუბრისას საგაზეთო კომუნიკაციაში საინტერესოა კიდევ ორი ნორმის რეალიზება, რომლებიც ეხება წყაროს მითითებასა და პლაგიატობის გამორიცხვას. საყურადღებოა, რომ ბრიტანულ პრესაში სტატიას მითითებული აქვს ინფორმაციის წყარო (ავტორი ან სააგენტო).

ცნობილია, რომ წყაროს (ან ავტორის) მითითება ჩვეულებრივ სტატიის დასაწყისში ან სტატიის ბოლოს. მაგ. ვიზ.

The Daily

FINAL No. 44,529 Britain's biggest-selling

Seven children are victims of Omagh

28 confirmed dead in worst atrocity of Ulster's Troubles

By Toby Harnden, David Graves and Judith Woods in Omagh

TWO babies, five other children and 15 women were among 28 people confirmed dead last night as the enormity of the slaughter caused by the republican dissidents who car-bombed Omagh became clear. It was the worst atrocity in 50 years of the Troubles.

canvases are small squarish. Each one has two humans in a pent bedroom. There is a claustrophobic atmosphere of over-heated desperation. Has something terrible happened? Will it? There is no telling.

Affaire de Camden shows us a generalised woman heaped in bed, legs splayed to a shocking-for-the-day of pubic hair. The bed is beside the bed is in sleeves, arms crossed, and down. But to what?

This may seem to suggest that Sickert was some of an English-school type painter, and that its subject matter alone was of primary impor-

effects.

As a young man, he had been a disciple of Whistler's; later on he became acquainted with Degas. He lived in Paris. He absorbed the lessons of impressionism, of post-impressionism. Much later on in his long career - in, for example, an extraordinary painting exhibited here called "Variation on Peggy" of 1934-5, which is one of several homages in paint to the actress Peggy Ashcroft - he even seems to be anticipating what Warhol and others would do in paintings and lithographs during the 1960s.

The painting is worked up from an image which appeared in the Radio Times magazine. The actress is shown standing on the Acca-

undiluted colour, a ghostly green for Peggy herself as if her magical presence has somehow transmogrified her into an ethereal being, flat planes of pink for the walls of the palazzi that hang over the water; and an almost unearthly twilight-blue for water and sky.

Critics of the 1930s generally scoffed at these later, photography-based works of Sickert's. Now we regard them as extraordinarily prescient.

Michael Glover

The Human Canvas, Walter Richard Sickert, at Abbot Hall Gallery, Kendal until October 30. www.abbothall.org.uk

ქართულ პრესაში, განსაკუთრებით ბულვარულსა და შუალედურში, უცხო ენებიდან ნათარგმნ ინფორმაციაზე საჭიროდ არ მიიჩნევა წყაროს მითითება.

გავანალიზეთ სამი გაზეთი: «ახალი თაობა», «ალია», «ქრონიკა», რის შედეგადაც შემდეგი სურათი მივიღეთ:

გაზეთის დასახელება	სტატიების რაოდენობა	წყარო მითითებულია	წყარო მიუთითებლია
ახალი თაობა	70	52/74%	18/26%
ალია	84	68/80%	16/20%
ქრონიკა	107	93/86%	14/14%

წყაროს მიუთითებლობის შემთხვევები გვხვდება ნარკვევებთან და მოკლე ინფორმაციულ შეტყობინებებთან, რომლებიც წარმოადგენენ თარგმანს უცხოური პრესიდან ან ბეჭდვითი გამოცემებიდან.

შესაძლებელია ვისაუბროთ წყაროს მიუთითებლობის გარკვეულ თანაფარდობაზე:

გაზეთის დასახელება	სტატიების რაოდენობა	ნარკვევები	ინფ. შეტყობ.
ახალი თაობა	18	55%	45%
ალია	16	44%	56%
ქრონიკა	14	93%	76%

პლაგიატობის ნიმუშად შეიძლება მოვიყვანოთ გაზეთი «ალია», რომელიც ხშირად აქვეყნებს სატელევიზიო სინფორმაციო გამოშვებების სიუჟეტებს ბეჭდვითი სახით (სრული ტრანსკრიფციით). მაგ., 2005 წლის 26 მარტის «ალია»:

«ქვემო ქართლის გუბერნატორმა გამოძიებას ჩვენება მისცა»

§2. სახის და ეთიკური ნორმების ურთიერთმიმართება საგაზეთო კომუნიკაციაში

ინტერესს იწვევს სახისა და ეთიკური ნორმების ურთიერთმიმართების საკითხი საგაზეთო კომუნიკაციაში.

მიუკერძოებლობის ნორმის დარღვევა, განსაკუთრებით ლექსიკურ-გრამატიკულ დონეზე, პირდაპირ კავშირშია სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემასთან, რომელშიც ჩაბმის ლინგვისტური სტრატეგიები რეალიზდება; ტაბლოიდებში, როგორც ბრიტანულში, ისე ქართულში, ინფორმაციის კოდირებისას ადრესანტი იყენებს ისეთ ენას, რომელიც საზოგადოების ყველა ფენისთვის არის მისაღები არაოფიციალურ გარემოში: მაგ.:

სტატია _ "TV JILL OUSTS LEWIS", სტატიაში ვკითხულობთ: "TELLY beauty Jill Dando is to front a **new-look** Six O'Clock News on BBC1... **Bosses** order a **shake-up** after **viewers** branded the **Beeb's** curent news covarage boring" ("The Sun")

სტატია – «ცუდი კი არ არის მარიაჟობა, გენა», სტატიაში ვკითხულობთ: «ვისაც უნდა დაუმტკიცებ, რომ ნაღდად ჩემი ხუჭუჭა ქოჩორია»; იქვე «ცოტაც ზვიად ბლიაძის წვინტიან ცხვირზე» («ყოველკვირეული ქრონიკა»).

როგორც უკვე არაერთხელ აღვნიშნეთ, ბულვარულ პრესაში, როგორც ბრიტანულში ის ქართულში, თემატიკიდან გამომდინარე შეიძლება მოხდეს ისეთი ნორმების დარღვევა, როგორც არის: სენსაციურობის გამორიცხვა, პიროვნული ხელშეუხებლობის შელახვა.

აღნიშნული ნორმების დარღვევა ისევ და ისევ პირდაპირ კავშირშია სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემასთან, რადგან ამით ხდება ხაზგასმა საერთო ჯგუფის წევრობაზე (ადრესანტ-ადრესატს შორის არ არსებობს არც ძალაუფლებრივი განსხვავება და არც სოციალური დისტანცია).

"Just why is **Jemima Khan** so embarrassed to be seen in a cab with **Hugh Grant**" ("Daily Mail") – სტატია გვიამბობს ორი მსახიობის ურთიერთობების შესახებ.

«**ჯონი ჯანჯალაშვილი** პატარა მაიმუნია მაგრამ – შინაარსიანი" («ყოველკვირეული ქრონიკა») – სტატია ეხება ერთ-ერთ მსახიობს.

სენსაციურობის გამორიცხვის, პიროვნული ხელშეუხებლობის ნორმის დარღვევა ვიზუალურ დონეზეც, კერძოდ შრიფტთა მანიპულირებითა და დიდი და ფერადი ფოტოების გამოყენებით, უშუალოდ უკავშირდება სოლიდარობის თავაზიანობის სტრატეგიას, რადგან ამ შემთხვევაშიც ხდება ჩაბმის სტრატეგიის რეალიზება, რომელიც ისევ და ისევ საერთო ჯგუფის წევრობაზე აპელირებს. მაგ.:

Daily Mail, Monday, August 17, 1988 Page 3

THE TRAGEDY OF THE BOY ON THE STRETCHER **OUTRAGE AT OMAGH**

Loving son who knew nothing of Ulster's evil

Horror: James Barker is stretchered unconscious into hospital

THE image of schoolboy James Barker's bloody face symbolised the horror of Omagh when it was beamed around the world on Saturday. The 12-year-old was photographed as he was stretchered into hospital. He later died of his injuries. A last night, his mother's father-in-law, Mr. James Barker, told his wife, Mrs. Barker, that he was proud of his son, his father-in-law's son-in-law, and his father-in-law's son-in-law.

Through tears, the mother told of her son's death. She said she was sitting in the car when she saw the explosion. She said she was sitting in the car when she saw the explosion. She said she was sitting in the car when she saw the explosion.

'He walked off, smiling at me'

Mrs Barker said she was sitting in the car when she saw the explosion. She said she was sitting in the car when she saw the explosion. She said she was sitting in the car when she saw the explosion.

FAMILIES' AGONY: PAGE FOUR

James Barker: He was a smiling, loving boy with everything to live for, said his mother

რაც შეეხება ავტორიტეტულ პრესას და მასში სახისა და ეთიკის ნორმების ურთიერთმიმართებას.

პირველყოფლისა უნდა აღინიშნოს ის, რომ სწორედ ეთიკის ნორმის _ ობიექტურობა / მიუკერძოებლობის რეალიზაცია (განსაკუთრებით საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში და განსაკუთრებით ავტორიტეტულ პრესაში) არის უარყოფითი სახის, ანუ იერარქიული თავაზიანობის სისტემის გამოვლინება, ეს უკანასკნელი აქცენტს დამოუკიდებლობის ლინგვისტურ სტრატეგიებზე აკეთებს. მიუკერძოებელი სტილით, ადრესანტ-ადრესატს შორის ძალაუფლებრივი სხვაობის და სოციალური სიშორის ხაზგასმას ხდება. მაგ.:

“The Guardian”-ის სტატია _ "Riots after court blocks Orange March", კვითხულობით, "Stones, bottles and golfballs were hurded..."

“The Daily Telegraph”-ის სტატიაში _ "Two held over Bonfire Night killings", კი წერია, რომ "Two men, aged 29 and 31, have been arrested in connection killings."

«იგი აცხადებს, რომ თანამშრომლებს...» («24 საათი»);

«ნასროლი იქნა რგდ-ს ტიპის ხელყუმბარა...» («საქართველოს რესპუბლიკა»);

«თბილისის გზების საფარის დაფინანსება 11, 560 მილიონი ლარით გაიზარდა...!»
(«თბილისი»).

გარდა ამისა, მიუკერძოებლობა, რომლის მეშვეობითაც რეალიზდება იერარქიული თავაზიანობის სისტემა, ასევე მიიღწევა ვიზუალურ დონეზეც, რაც დიდი და ფერადი სურათებისა და შრიფტთა მანიპულირების უგულვებელყოფაში გამოიხატება. მაგ.:

ჩატარებულმაკვლევამ ცხადყო, რომ ფორმულა «თუ ექვობ, განსაზღვრე, მიუთითე წყარო, დაასახელე მთქმელი, მაგრამ არ დააკონკრეტო», რომელსაც მიმართავენ ეთიკის ნორმის _ აირიდე ცილისწამება _ დასაცავად ასევე უარყოფითი სახის გამოვლინებაა. მაგ.:

"European authorities say it may already be too late to prevent the disease spreading through the continent " ("The Guardian");

"One of the scientists involved commented that the information provided that day 'was not news to them [MAff]' ("The Daily Telegraph");

«სოფიის საინფორმაციო სააგენტოების ინფორმაციით...» («ალია»);

«მერიის კეთილმოწყობის სამსახურის ინფორმაციით...» («თბილისი»).

III თავის დასკვნა

ამრიგად, ორივე ქვეყნის საგაზეთო კომუნიკაციის მაგალითზე განვიხილეთ ზოგადი ეთიკის შემდეგი ნორმები: სუბიექტურობა /ობიექტურობა, ანუ მიუკერძოებლობა, ცილისწამების გამორიცხვა, სენსაციურობის გამორიცხვა, პიროვნული ხელშეუხებლობის გამორიცხვა, წყაროს მითითება, პლაგიატობის გამორიცხვა. აღნიშნული ნორმების ანალიზმა ცხადყო:

ა) ობიექტურობა მიიღწევა შემდეგი საშუალებებით:

1. ბრიტანულში: I და II პირის პირის ნაცვალსახელების არგამოყენებით, ვნებითი გვართ, შემომყვანი it-ის შემცველი წინადადებებით, ოფიციალური ან ნეიტრალური ლექსიკით.

2. ქართულში: I და II პირის პირის ნაცვალსახელების არგამოყენებით, ვნებითი გვართ (განსაკუთრებით აღნიშვნის ღირსია აღწერილობითი ვნებითის ფუნქციონალური დატვირთვა, რადგან იგი ჩვეულებრივ ვნებითისგან განსხვავებით უფო მეტი მიუკერძოებლობის ხარისხით გამოირჩევა), საარვისო ქცევით, ჩართულით და ოფიციალური ან ნეიტრალური ლექსიკით.

ბულვარულ პრესაში, როგორც ბრიტანულში, ისე ქართულში, მიუკერძოებლობის ნორმის დარღვევა ექსპრესიული ლექსიკის მეშვეობით ხდება.

3. სუბიექტურობა/ობიექტურობის ნორმის გამოხატვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საშუალებაა ლექსიკა. მიუკერძოებლობის ნორმის დარღვევა, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში, ძირითადად ლექსიკურ დონეზე ბულვარულ გაზეთებში ხდება; კერძოდ ანალიზმა დაგვანახა, რომ მკაფიოდ გამოხატული შეფასების მომცველი ზედსართავების, გამოყენება ახასიათებს როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ბულვარულ პრესას, რითაც ასევე მიიღწევა ექსპრესიულობის უფრო მაღალი ხარისხი.

ბ) ეთიკის ნორმის _ აირიდე ცილისწამება, დასაცავად როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ პრესაში მიმართავენ ფორმულას: «თუ ექვობ, განსაზღვრე, მიუთითე წყარო, დაასახელე მთქმელი, მაგრამ არ დააკონკრეტო».

გ) დადგინდა, რომ, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ბულვარული პრესაში, როგორც ვერბალურ, ისე ვიზუალურ დონეზე, ირღვევა ეთიკის ნორმები _ აირიდე სენსაციურობა და პიროვნული ხელშეუხებლობა.

დ) ქართულ პრესაში, ძირითადად ბულვარულ და შუალედური ტიპის გაზეთებში, ბრიტანულიდან განსხვავებით, ხშირად ირღვევა წყაროს მითითების მოთხოვნა და შესაბამისად ადგილი აქვს პლაგიატობას.

ე) ტაბლოიდებში, როგორც ქართულში ისე ბრიტანულში, მიუკერძოებლობის, სენსაციურობის გამორიცხვის, პიროვნული ხელშეუხებლობის ნორმების დარღვევა პირდაპირ კავშირშია სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემასთან, სადაც ჩაბმის ლინგვისტური სტრატეგიები რეალიზდება.

ვ) ორივე ქვეყნის ავტორიტეტულ პრესაში ობიექტურობა/მიუკერძოებლობის და აირიდე ცილისწამების ნორმების სრულფასოვანი განხორციელება უშაულოდ უკავშირდება იერარქიულ თავაზიანობის სისტემას, რომელშიც დამოუკიდებლობის ლინგვისტური სტრატეგიები რეალიზდება.

ს ა ე რ თ ო დ ა ს კ ვ ნ ა

I. 1. საგაზეთო ენის სპეციფიკას გარკვეულწილად განსაზღვრავენ ის ფუნქციები, რომლებსაც გაზეთი კომუნიკაციის პროცესში ასრულებს. საგაზეთო ფუნქციების სხვადასხვა კლასიფიკაციების ანალიზის შედეგად გამოვყავი სამი ძირითადი ფუნქცია: საინფორმაციო, ზემოქმედების, გართობის.

2. დ. ჰაიმზის «კონტექსტუალური მახასიათებლების» მიხედვით ბრიტანული და ქართული საგაზეთო კომუნიკაციის ანალიზმა დაგვანახა შემდეგი:

ა) **დროით-სივრცითი შეზღუდვა** თავის დაღს ასვამს საგაზეთო კომუნიკაციას, რაც კლიშირებულ გრამატიკულ სტრუქტურებში, ჭარბი ლექსიკური ერთეულების გამოტოვებაში, ელიფსურ სტრუქტურებში, აბრივიატურების ხმარებაში გამოიხატება.

საგაზეთო კომუნიკაციაში დროის ტემპორალური ინდიკატორები (ადრესანტის დრო, ადრესატის დრო და ხდომილების დრო) არ ემთხვევა ერთმანთს.

ბ) **ადრესანტ-ადრესატი:** საგაზეთო კომუნიკაციისთვის განსაკუთრებით ღირებულია ინფორმაციის მიმღები: ადრესანტის მიერ მხედველობაში მიღებული უნდა იქნეს ადრესატთა ისეთი სოციო-ლინგვისტური ასპექტები, როგორც არის სოციალური სტატუსი, განათლების დონე, ასაკი, სქესი, წარმამავლობა, სარწმუნოებრივი შეხედულება, რადგან, ჩვენი აზრით, ამ ასპექტების მხედველობაში მიღება წარმოადგენს სრულფასოვანი საგაზეთო კომუნიკაციის ქვაკუთხედს. ადრესატის ფაქტორი ასევე განსაზღვრავს სხვადასხვა ტიპის გაზეთების არსებობას.

გ) **თემატიკა:** როგორც ბრიტანული, ისე ქართული ავტორიტეტული გაზეთები, ძირითადად აქცენტს აკეთებენ პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-სოციალურ თემებზე, ხოლო ბულვარული პრესა კი უპირატესობას სკანდალურ-კრიმინალურ-ელიტარული ახალი ამბების გაშუქებას ანიჭებს.

აქვე დავძენთ, რომ ქართული ტაბლოიდები შეიძლება იყოს მონოთემატური («ეს საინტერესოა»); დაკვირვებამ ასევე დაგვანახა, რომ საშუალოდ ერთ ნომერში ზემოთ ჩამოთვლილი თემები სხვადასხვა სიხშირით გვხვდება.

დ) **არხი:** საგაზეთო არხის სპეციფიკა განაპირობებს შემდეგ ლინგვო-გრაფიკულ თავისებურებებს:

– ჭარბი ენობრივი ერთეულების გამოტოვება, მოქმედებს პრინციპი 10=8; (ინგლისურში ძირითადად გამოტოვებული არტიკლი (როგორც განსაზღვრული ისე განუსაზღვრელი), დამხმარე ზმნას to be, კავშირი that...).

– ორივე პრესაში ვხვდებით ელიფსს (განსაკუთრებით სათაურებში).

– ბრიტანულ გაზეთებში ძირითადად გამოიყენება სინთეზური გრამატიკული ფორმები. ფართოა მარტივი აწმყო დროის (Present Indefinite / Present Simple) ხმარების სფერო (განსაკუთრებით სათაურებში). მარტივი აწმყო დროის გამოყენება; ერთი მხრივ, ენაში არსებული ეკონომიის პრინციპით და, მეორე მხრივ, ამ დროის გამოყენება მეტ დრამატულობას სძენს გადმოსაცემ ინფორმაციას, რაც ადრესანტში თანაგანცდის ეფექტს იწვევს.

ქართულ გაზეთშიც სათაურებში ძირითადად აწმყო დროს იყენებენ.

– ორივე ქვეყნის პრესაში ჭარბად გამოიყენება აბრივიატურები. ანალიზის საფუძველზე საგაზეთო აბრივიატურები სამ დიდ ტიპად დავყავით:

ა) სუფთა ტექნიკური, ანუ ისეთი აბრივიატურები, რომლებიც აღნიშნავენ ზომა-წონას, სიგრძეს, მოცულობას, ვალუტას, რაოდენობას, დროით მონაკვეთს;

ბ) არატექნიკური, რომელიც შემდეგ ქვეტიპებს მოიცავს: სამხედრო და საპოლიციო ჩინები; დაწესებულებები, ინსტიტუტები, ორგანიზაციები (განსაკუთრებით საერთაშორისო), კომპანიები; ქვეყნები; ოფიციალური პირები, მაღალჩინოსნები; საფინანსო-ეკონომიკური ტერმინოლოგია; საბუნებისმეტყველო-სამედიცინო ტერმინოლოგია;

გ) სტილური.

ვიზუალური კუთხით არხის ფაქტორი გაზეთში ერთობ საინტერესოდ არის წარმოდგენილი. აქ გამოვყავით:

4. სათაურთა ტიპოგრაფიული ტიპები: მარჯვნივ დამაგრებული «საფეხურიანი» სათაური, მარცხნივ დამაგრებული «საფეხურიანი», შებრუნებული «პირამიდის» ტიპის, სწორი «პირამიდის» ტიპის, ერთსტრიქონიანი სათაურის ტიპი, გატეხილსტრიქონიანი ტიპის სათაურები, გატეხილი «ნახტომიანი»;

5. შრიფტთა მანიპულირება;

6. ფოტოდატვირთვა, სადაც გამოყოფილი იქნა ფოტოს შემდეგი ფუნქციური ტიპები: ახალი ამბის მნიშვნელობის მიხედვით, პერსონალური, სიტუაციური, ტექნიკური, კონტექსტუალური, ფოტოგენური.

ე) კოდი – საგაზეთო ენა წარმოადგენს ცალკეული ენის ქვეტიპს, მისთვის ღირებულია შემდეგი ასპექტები: 1. საგაზეთო ჟანრთა ენა, 2. სათაურთა ენა, 3. რეკლამის ენა.

1. საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებისთვის ღირებულია ოპერატიულობა, კონკრეტული ფაქტის, ახალი ამბის, მოვლენის შესახებ შეკუმშული ინფორმაციის მიწოდება. მათ ახასიათებს დროითი პარამეტრის რეგლამინტირება, ამასთან ერთად საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში ძირითადი სამეტყველო-კომპოზიციური ფორმა შეტყობინებაა.

ანალიტიკურ-საგაზეთო ჟანრები, აწ წამყვან სამეტყველო კომპოზიციურ ფორმას მსჯელობა წარმოადგენს, მათთვის არ არის დამახასიათებელი დროითი პარამეტრის რეგლამენტირება.

მხატვრულ-პუბლიცისტური ჟანრები ხასიათდება სტილისტური ხერხების სიმრავლით. აღნიშნული ჟანრების წამყვან სამეტყველო კომპოზიციურ ფორმას აღწერა წარმოადგენს.

2. საგაზეთო კომუნიკაციაში ვხვდებით ორი ტიპის სათაურს:

3. ინფორმაციული სტილის სათაურები, რომლებიც ეფუძნებიან მკაცრ ტიპოგრაფიულ წყობას.

4. თავისუფალი სტილის სათაურს.

ძირითადად ინფორმაციული სტილის სათაურები SV ან SVO სტრუქტურით საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში გვხვდება.

ბრიტანულ გაზეთებში, როგორც ავტორიტეტულში, ისე ბულვარულში (ერთ ნომერში), სათაურთა 25-30%, ხოლო ქართულში 40-50% საინფორმაციო სტილის სათაურებს უჭირავს.

როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ გაზეთებში, თავისუფალი სტილის სათაურები გავრცობილი სინტაქსური სტრუქტურებით ხასიათდება და ისინი ძირითადად გამოიყენება ანალიტიკურ-საგაზეთო და მხატვრულ-პუბლიცისტურ ჟანრებში.

სტატისტიკურმა ანალიზმა დაგვანახა, რომ ზოგადად გაზეთის ერთ ნომერში სათაურთა 45% ინფორმაციული სტილის სათაურებს ეკუთვნის, ხოლო 55% თავისუფალი სტილის სათაურებს წარმოადგენს.

3. ასევე გამოყოფილი იქნა საგაზეთო რეკლამის სამი ტიპოლოგიური ტიპი: სლოგანური, აფიშის და ვრცელი ტექსტის შემცველი.

ვ) **ტონალობა:** ყოველი გაზეთი, როგორც ბრიტანული, ისე ქართული, წარმოადგენს ფაქტებისა და მოვლენების იმპლიციტურ ან ექსპლიციტურ შეფასებას.

როგორც ბრიტანულ ისე ქართულ საგაზეთო დისკურსში, იმპლიციტური შეფასებით გამოირჩევა ავტორიტეტული პრესა, განსაკუთრებით საინფორმაციო საგაზეთო ჟანრებში, ხოლო ექსპლიციტური შეფასებით კი – ბულვარული გაზეთები.

ტონალობის რეალიზაციისთვის ღირებულია ვიზუალური საშუალებებიც, რომელიც ფოტოდატვირთვისა და შრიფტთა მანიპულირებაში ვლინდება.

მეტი ექსპლიციტურობისთვის ბულვარულს ახასიათებს დიდი და ფერადი ფოტოებით მანიპულირება, თუმცა აქვე დავძენთ, რომ ბოლო დროს ავტორიტეტულ პრესაშიც ვხვდებით ფერად სურათებს (გასაკუთრებით პირველ გვერდებზე, ფოტოები ფოტოგენური ტიპის არის). გარდა ამისა, ბულვარული პრესა უფრო ხშირად მიმართავს შრიფტთა მანიპულირებას, რითაც ასევე მიიღწევა ექსპრესიულობა.

II. სახის ფაქტორების რეალიზაცია საგაზეთო კომუნიკაციაში შემდეგნაირად ხორციელდება:

1. ორივე ქვეყნის ავტორიტეტული ტიპის გაზეთებში, დამოუკიდებლობის ლინგვისტური სტრატეგიების გამოყენებით რეალიზდება იერარქიული თავაზიანობის სისტემა, ანუ + P+D.

2. ბულვარულ პრესაში, როგორც ბრიტანულში ისე ქართულში, ჩაბმის ლინგვისტური სტრატეგიების გამოყენებით ხორციელდება სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა, ანუ - P-D.

საგაზეთო კომუნიკაციაში, როგორც ბრიტანულში ისე ქართულში, იერარქიული და სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემების ანალიზის შედეგად დავადგინეთ:

ა) იერარქიული თავაზიანობის სისტემა თავაზიანობის არჩევსას პრიორიტეტს ანიჭებს პოლიტიკურ-ეკონომიკურ-სოციალურ თემატიკას, ხოლო სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა კი სკანდალურ-კრიმინალურ-ელიტარულ ახალ ამბებზე აკეთებს აქცენტს, რითაც ხაზგასმას საერთო ჯგუფის წევრობაზე ახდენს.

ბ) ლექსიკურ დონეზე იერარქიული თავაზიანობის სისტემა, რომელიც ავტორიტეტულ პრესაში რეალიზდება, იყენებს ენის ოფიციალურ და ნეიტრალურ რეგისტრს; რაც შეეხება ბულვარულ პრესაში რეალიზებულ სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემას, აქ ვხვდებით ენის არაოფიციალურ რეგისტრს, რომელსაც ახასიათებს ჭარბი რაოდენობით კოლოკვიალიზმების; პიროვნებისადმი მეტსახელით და სახელით მიმართვის ფორმები; ასევე ექსპრესიულ ლექსიკური ერთეულების გამოყენება, ანუ ტაბლოიდები ინფორმაციის გადაცემისას იყენებენ ისეთ ენას, რომელიც მისაღებია საზოგადოების ყველა ფენისთვის არაოფიციალურ გარემოში.

გ) გრამატიკულ დონეზე დამოუკიდებლობის ლინგვისტური რეალიზებისთვის მიუღებელია ისეთი გრამატიკული ფორმების გამოყენება (ელიფსი, შეკვეცილი ფორმები), რაც მისაღებია ჩაბმის ლინგვისტური სტრატეგიებისთვის.

დ) იერარქიული და სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემებში ციტირების შემდეგი ორი ტიპი – ზუსტი და ნაზავი – გამოვყავით, მათ შემდეგი ფუნქციები ახასიათებთ: მიუკერძოებლობა, პასუხისმგებლობის მოხსნა, ექსპერსიულობა და დამაჯერებლობა.

სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემაში ციტატა ჩნდება სათაურსა და ქვესათაურში, რითაც მიიღწევა ექსპერსიულობის მეტი ხარისხი.

ე) ირიბი თქმა, რომელიც უფრო ნაკლებად ექსპერსიულია, მეტწილად იერარქიულ თავაზიანობის სისტემაში გვხვდება.

ვ) იერარქიული თავაზიანობის სისტემა ძირითადად იყენებს ნეიტრალურ შემომყვან ზმნებს, ხოლო სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემა კი პირიქით, ძირითადად იყენებს არანეიტრალურ შემომყვან ზმნებს.

ზ) რაც შეეხება ვიზუალურ-გრაფიკულ დონეზე სახის რეალიზებას: იერარქიული თავაზიანობის სისტემა იყენებს ძირითადად შავ-თეთრ და პატარა სურათებს, იგი ასევე არ გამოირჩევა შრიფტთა მანიპულირებით, ხოლო სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემისთვის ღირებულია დიდი და ფერადი სურათები და შრიფტთა მანიპულირება, რითაც იზრდება ადრესატზე ზემოქმედების ხარისხი.

III. ორივე ქვეყნის საგაზეთო კომუნიკაციის მაგალითზე განვიხილეთ ზოგადი ეთიკის შემდეგი ნორმები: სუბიექტურობა /ობიექტურობა, ანუ მიუკერძოებლობა, ცილისწამების გამორიცხვა, სენსაციურობის გამორიცხვა, პიროვნული ხელშეუხებლობის გამორიცხვა, წყაროს მითითება, პლაგიატობის გამორიცხვა. აღნიშნული ნორმების ანალიზმა ცხადყო:

ა) ობიექტურობა მიიღწევა შემდეგი საშუალებებით:

1. ბრიტანულში: I და II პირის პირის ნაცვალსახელების არგამოყენებით, ვნებითი გვარით, შემომყვანი it-ის შემცველი წინადადებებით, ოფიციალური ან ნეიტრალური ლექსიკით.

2. ქართულში: I და II პირის პირის ნაცვალსახელების არ გამოყენებით, ვნებითი გვართ (განსაკუთრებით აღნიშვნის ღირსია აღწერილობითი ვნებითის ფუნქციონალური დატვირთვა, რადგან იგი ჩვეულებრივ ვნებითისგან განსხვავებით უფო მეტი მიუკერძოებლობის ხარისხით გამოირჩევა), საარვისო ქცევით, ჩართულით და ოფიციალური ან ნეიტრალური ლექსიკით.

ბულვარულ პრესაში, როგორც ბრიტანულში, ისე ქართულში, მიუკერძოებლობის ნორმის დარღვევა ექსპლიციტური ლექსიკის მეშვეობით ხდება.

3. სუბიექტურობა/ობიექტურობის ნორმის გამოხატვის ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი საშუალებაა ლექსიკა. მიუკერძოებლობის ნორმის დარღვევა, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ საინფორმაციო-საგაზეთო ჟანრებში, ძირითადად ლექსიკურ დონეზე ბულვარულ გაზეთებში ხდება; კერძოდ ანალიზმა დაგვანახა, რომ რადიკალური ლექსიკური ერთეულების (მკაფიოდ გამოხატული შეფასების მომცველი ზედსართავების), გამოყენება ახასიათებს როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ბულვარულ პრესას, რითაც ასევე მიიღწევა ექსპრესიულობის უფრო მაღალი ხარისხი.

ბ) ეთიკის ნორმის _ აირიდე ცილისწამება, დასაცავად როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ პრესაში მიმართავენ ფორმულას: «თუ ექვობ, განსაზღვრე, მიუთითე წყარო, დაასახელე მთქმელი, მაგრამ არ დააკონკრეტო».

გ) დადგინდა, რომ, როგორც ბრიტანულ, ისე ქართულ ბულვარული პრესაში, როგორც ვერბალურ, ისე ვიზუალურ დონეზე, ირღვევა ეთიკის ნორმები _ აირიდე სენსაციურობა და პიროვნული ხელშეუხებლობა.

დ) ქართულ პრესაში, ძირითადად ბულვარულ და შუალედური ტიპის გაზეთებში, ბრიტანულიდან განსხვავებით, ხშირად ირღვევა წყაროს მითითების მოთხოვნა და შესაბამისად ადგილი აქვს პლაგიატობას.

ე) ტაბლოიდებში, როგორც ქართულში, ისე ბრიტანულში, მიუკერძოებლობის, სენსაციურობის გამორიცხვის, პიროვნული ხელშეუხებლობის ნორმების დარღვევა პირდაპირ კავშირშია სოლიდარობის თავაზიანობის სისტემასთან, სადაც ჩაბმის ლინგვისტური სტრატეგიები რეალიზდება.

ვ) ორივე ქვეყნის ავტორიტეტულ პრესაში ობიექტურობა/მიუკერძოებლობის და აირიდე ცილისწამების ნორმების სრულფასოვანი განხორციელება უშაულოდ უკავშირ-

დება იერარქიულ თავაზიანობის სისტემას, რომელშიც დამოუკიდებლობის ლინგვისტური სტრატეგიები რეალიზდება.

ბ ი ბ ლ ი ო გ რ ა ფ ი ა

1. ბაბუნაშვილი, 2000 – ე. ბაბუნაშვილი, კვლავ აბრივიატურების შესახებ ქართულში: ბურჯი ეროვნებისა, №3 (27), თბ., 2000
2. ბალიაშვილი, 1999 – ე. ბალიაშვილი, საინფორმაციო საგაზეთო სტატიათა ზოგიერთი ლინგვისტური თავისებურება: საენათმეცნიერო ძიებანი, თბილისი, IX, 1999
3. ბერულავა, 2000 – რ. ბერულავა, ქართულ სიტყვათმეცნიერებათა წესების ძველი და ახალი სისტემები: ბურჯი ეროვნებისა, №3 (27), თბ., 2000
4. ბრაუნი, იული, 1986 – G. Brown, G. Yule, Discourse Analysis, Cambridge University Press, 1986
5. ბრაუნი, ლევინსონი, 1987 – P. Brown, S. Levinson, Politeness, Some Universals of Language Usage, Cambridge University press, 1987
6. ბჰატია, 1993 – V. K. Bhatia, Analyzing Genre, London, 1993
7. გაგოშიძე, 1996 – შ. გაგოშიძე, ჟურნალისტიკის საფუძვლები, თბ., 1996
8. გალპერინი, 1977 – I. R. Galperin, Stylistics, Moscow, 1977
9. გამსახურდია, გოქსაძე, ჯაში, 1980 – L. Gamsakhurdia, L. Gokhadze, T. Jashi, Reading on Languages, Tbilisi, 1980
10. გვენცაძე, 1986 – M. A. Гвенцадзе, Коммуникативная Лингвистика и Типология Текста, Тбилиси, 1986
11. გინზბურგი, 1979 – R. S. Ginzburg, A Course in Modern English Lexicology, Moscow, 1979
12. გოქსაძე, 2001 – ლ. გოქსაძე, ტენორი და მნიშვნელობა; საენათმეცნიერო ძიებანი, თბილისი, XI, 2001
13. გოქსაძე, დემეტრაძე, 1996 – ლ. გოქსაძე, ი. დემეტრაძე, ქართულ-ინგლისური ყოფითი თავისებურებები, თბილისი, 1996

14. დარასელია, 1986 – ნ. დარასელია, საგაზეთო სათაურის ლინგვისტურ თავისებურებათა განმაპირობებელი ფაქტორები: მაცნე; ენისა და ლიტერატურის სერია №2, თბილისი, 1986
15. დარასელია, 1986 – Н. Дараселия, Структурно-Семантические и Прагматические Особенности Британского Газетного Заголовка, Автореферат, Тбилиси, 1986
16. დეივი, 1976 – D. Davy, Advanced English Course, Lingua Inst., 1976
17. ვასილევა, 1982 – А. Н. Василева, Газетно-публицистический Стиль Речи, Москва, 1982
18. იული, 1996 – G. Yule, Pragmatics, Oxford, 1996
19. კარენი, სიტონი, 1991 – J. Curran, J. Seaton, Power Without Responsibility, London, 1991
20. კვარაცხელია, 1990 – გ. კვარაცხელია, ქართული ენის ფუნქციური სტილისტიკა, თბ., 1990
21. კვაჭაძე, 1988 – ლ. კვაჭაძე თანამედროვე ქართული ენის სინტაქსი, თბილისი, 1988
22. კვერკვი, გრინბაუმი, ლიჩი, სვარტვიკი 1985 – R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik, A Comprehensive Grammar of the English Language, London, 1985
23. კვერკვი, გრინბაუმი, ლიჩი, სვარტვიკი 1998 – R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik, A Comprehensive Grammar of the English Language, London, 1998
24. კრისტალი, დეივი, 1979 – D. Crystal, D. Davy, Investigating English Style, London, 1979
25. კოჟინა 1983 – М. Н. Кожина, Стилистика Русского Языка, Москва, 1983
26. კულსარდი, 1985 – M. Coulthard, An Introduction to Discourse Analysis, London, 1985
27. ლევინსონი, 1983 – S. C. Levinson, Pragmatics, Cambridge University Press, 1983
28. ლიჩი, 1983 – G. N. Leech, Principles of Pragmatics, London, 1983
29. ლიჩი, 1983 – G. N. Leech, Semantics, London, 1983
30. მეიერი, 1987 – P. Meyer, Ethical Journalism, Laham, 1987
31. მჭედლიძევილი, 1984 – ჟურნალ-გაზეთების წარმოება და გაფორმება, თბილისი, 1984

32. ნეგრინი, 1989 – R. Negrine, Politics and Mass Media in Britain, London, 1989
33. ორკოდაშვილი, 1999 – მ. ორკოდაშვილი, საგაზეთო ანალიზური სტატიის ლინგვისტური და გრაფიკული მახასიათებლები, ავტორეფერატი, თბილისი, 1999
34. ოუკლანდი, 1998 – J. Oakland, British Civilization, London, 1989
35. პროხოროვი, 2002 – Е. П. Прохоров, Введение в теорию журналистики Москва, 2002
36. სანიკიძე, 1999 – თ. სანიკიძე, ქართული ენის პრაქტიკული სტილისტიკა, თბილისი, 1999
37. სიმორი, 1992 – K. Seamor The British Press and Broadcasting Since 1945, Oxford, 1992
38. სოლგანიკი, 1981 – Г. Я. Солганик, Лексика Газеты, Москва, 1981
39. სურგულაძე, 1985 – რ. სურგულაძე, ჟურნალისტური ტექსტის ფუნქციური ტიპოლოგიის პრობლემისათვის: მაცნე, №, თბილისი, 1985
40. სკოლონი, სკოლონი, 1997 – R. Scollon, S. W. Scollon, Intercultural Communication, Oxford, 1997
41. ტილი, ტეილორი, 1988 – L. Teel, R. Taylor, Into the Newsroom, Connecticut, 1988
42. ფაულერი, 1993 – R. Fowler, Language in the News, London, 1993
43. ფეიქრიშვილი, 1986 – ჟ. ფეიქრიშვილი, ქართული ენის სინტაქსი, ქუთაისი, 1996
44. ფოჩხუა, 1974 – ბ. ფოჩხუა, ქართული ენის ლექსიკოლოგია, თბ., 1974
45. ღვინაძე, 1988 – თ. ღვინაძე, ვნებიანი გვარის ფორმათა გამოყენება თანამედროვე სამეცნიერო ლიტერატურის ენაში: ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, მერვე წიგნი, თბ., 1988
46. ღვინაძე, 1980 – თ. ღვინაძე, ვნებიანი გვარის ფორმათა გამოყენებისთვის ქართული პრესის ენაში: ქართული სიტყვის კულტურის საკითხები, მესამე წიგნი, თბ., 1980
47. ღვინჯილია, 2000 – ლ. ღვინჯილია, ჭ-კლასიდან შეპესემდე, ბურჯი ეროვნებისა, №3 (27), თბ., 2000
48. ყიასაშვილი, 1996 – მ. ყიასაშვილი, ახალი ამბების სოციო-ლინგვისტური მახასიათებლები: საენათმეცნიერო ძიებანი, თბილისი, V, 1996

49. შანიძე, 1980 – ა. შანიძე, თხზულებანი, ტ. III, თბილისი, 1980
50. ჩიქობავა, 1952 – არნ. ჩიქობავა, ენათმეცნიერების შესავალი, თბილისი, 1952
51. წიბახაშვილი, 1999 – გ. წიბახაშვილი, აბრევიატურების ადგილი ქართულში: ბურჯი ეროვნებისა, №10-11 (23), თბ., 1999
52. ჰადსონი, 1980 – R. A. Hudson, Sociolinguistics, Cambridge University Press, 1980
53. ჰაიმზი, 1964 – D. Hymes, Language in Culture and Society, New York, London, 1964
54. ჰარტლი, 1990 – J. Hartley, Understanding News, London, 1990
55. Foreign an Commonwealth Office, London 1997 - The Media in Britain, London, 1997

ეთიკის კოდექსები

56. Press Complaints Commission Code 2004
57. The Guardian's Editorial Code 2002
58. APME Code of Ethics 1995
59. Statement of principles by the American Society of Newspaper Edition 1975
60. Press Complaints Commission's Code of Practice 1999
61. Professional Standard of Media 2003
62. Georgian Code of Journalistic Ethics

ლექსიკონები

63. კრისტალი, 1992 – D. Crystal, A Dictionary of Lnguistics and Phonetics, London, 1992
64. კრისტალი, 1987 – D. Crystal, The Cambridge Encyclopedia of English Language, Cambridge University press, 1987
65. კრისტალი, 1987 – D. Crystal, The Cambridge Encyclopedia of Language, Cambridge University press, 1987
66. მაკარტური, 1996 – T. McArthur, The Oxford Companion to the English Language, Oxford University Press, 1996

67. მეტიუსი, 1997 – P. H. Matthews, The Concise Oxford Dictionary of Linguistics, Oxford University Press, 1997
68. რანდელი, 2002 – M. Rundell, Macmilan English Dictionary for Advanced Learners, Radstock, 2002
69. რიჩარდსი, 1997 – J. C. Richards, Dictionary of teaching and Applied Linguistics, London, 1997
70. რობინსონი, 1996 – M. Robinson, Chambers 21st Century Dictionary, Edinburgh, 1996
71. საბჭოთა ენციკლოპედიური ლექსიკონი, 1989 – Советский Энциклопедический Словарь, Москва, 1989
72. ქართული ენის განმარტებითი ლექსიკონი, ტ. I, თბილისი, 1950; ტ. VIII – 1964.
73. ქართული საბჭოთა ენციკლოპედია, ტ. II, თბილისი, 1977
74. ჭაბაშვილი, 1989 – მ. ჭაბაშვილი, უცხო სიტყვათა ლექსიკონი, თბ., 1989
75. The Hutchison Almanac 1999 – The Hutchison Almanac, Oxford, 1999
76. Advanced Learners' Encyclopedic Dictionary, Oxford University Press, 1998